AȘEZĂMINTELE A. S. R. PRINCIPESA ELENA
INSTITUTUL DE ISTORIA MEDICINEI
BUCUREȘTI
Director General: D-r V. GOMOIU

ISTORICUL OFTALMOLOGIEI

ŞI AL

INVĂŢĂMÂNTULUI OFTALMOLOGIC

DIN ROMÂNIA

DE

Dr. I. GLĂVAN

MEDIC PRIMAR DE SPITAL

FOST ASISTENT AL CLINICEI OFTALMOLOGICE DIN CLUJ

TIP. „PRESA"
BRAILA
1939

ISTORICUL

OFTALMOLOGIEI DIN ROMÂNIA

Δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε
(Homer)

„Oftalmo-logia" reprezintă unul din capitolele cele mai însemnate ale cunoştinţelor noastre, fiind-că la el a colaborat toată lumea, şi, faptul este foarte explicabil, de oare ce în lumea asta totul îţi „face cu ochiul", iar când „ochii văd, inima cere".

Prin ochi luăm primul contact cu lumea din afară, şi multe „sorbim din ochi", iar „mâncaţi-a-şi ochii" este o expresie aproape curentă. Ochii pot să fie une ori respingători, dar când sunt „dulci" constitue cel mai puternic element de atracţie ; – ba chiar se spune că „simpatia" începe „de la ochi, de la sprîncene", pe când „ochii cari nu se văd, se uită".

Evident că, unii preferă „ochii negri – ca murele, sau, adânci ca marea" ; alţii, preferă „doi ochi albaştri, ca seninul", fiind-că „te îmbată ca vinul ; – iar alţii, preferă pe cei „căprui", fiind-că „fură inima ori cui" ; – şi, numai despre cei „verzi" se zice că „niciodată sa nu-i crezi". Ori cum ar fi însă – în afară de puţine excepţii – ochii traduc mai totdeauna şi în modul cel mai fidel, stările noastre lăuntrice – adică sunt, cum li s'a zis : „oglinda sufletului".

Unii ochi sunt ageri sau vioi - adevăraţi „cărbuni aprinşi" ; – ei dau măsura inteligenţei ce sălăşlueşte în dosul lor, şi de aceia se vorbeşte de „ochii minţii", ori se face apel la „cine are ochi de văzut". Alţi ochi „fug în toate părţile", trădând oarecare infidelitate ; – alţii sunt „şireţi", ca cei de vulpe ; – iar alţii, deşi mari, sunt „goi" şi nu exprimă de cât „seninătatea" ; – şi, nu rareori se spune de cel prost că este „orb".

Uneori, ochii „lucesc" de bucurie, dar alteori „văd stele verzi" la durere ; – ei „scapără" de mânie, ca şi de sărăcie ; – furiosul „vede roşu înaintea ochilor", iar altora le „sticlesc, ca la câinele turbat". Lealitatea „se uită în ochi", – falşitatea ca şi ruşinea, „caută în jos", iar pisma priveşte „ghiontiş". Atenţia „deschide ochii" la fie care pas ; – mirarea îi „cască", iar stupoarea îi holbează la maximum, pe când neatenţia sau.. „filozofia" te obligă să „închizi ochii la multe".

Ochii însă traduc nu numai stările sufleteşti, ci uneori exprimă foarte limpede chiar unele suferinţe fizice – locale sau generale – constituind adevărate semne clinice, ca de pildă : ochiul speriat (l'oeil effaré), traduce basedowismul ; ochiul care se fereşte mereu de lumină – fotofobia – indică suferinţa irisului sau a meningelor ; – şi, dacă ochii lăcrămează une ori de bucurie şi cele mai adesea de durere – fizică sau sufletească – nu mai puţin adevărat este că lăcrămarea continuă, însemnează boală fizică.

Apoi, ochiul este nu numai receptorul cu care înregistrăm impresiile din afară, sau reflectorul cu care exteriorizăm propriile stări sufletești, ci, este un fel de fereastră prin care privim în interiorul organismului și putem să constatăm suferințele lui – apropiate sau mai depărtate – ca de pildă: examinând fundul ochiului, cu oftalmoscopul, putem să constatăm staza papilară, care să confirme existența unei tumori cerebrale; – ori constatăm deslipirea retinei, simptomatică unei nefrite cronice; – ori atrofia nervului optic, datorită sifilisului inveterat. – etc. etc.

In sfârșit, ca ultim semn al vieții, la cel care „pironește ochii în grădină", este „încetarea sau abureala ochilor" – adică opacifierea corneei, sau întunecarea ferestrei prin care viața întreținea comunicarea cea mai largă cu lumea dimprejur.

De altfel, însuși blestemul cel mai greu este „săriți-ar, sau plesniți-ar ochii", și pedepsele cele mai grave, erau „așezarea cu ochii în soare", sau „arderea ochilor cu fierul roșu", iar amenințarea că „îi scot ochii" este o expresie destul de curentă a geloziei, sau a celui ce iubește „ca sarea în ochi".

Reiese deci, „cu ochi și cu sprincene", că oftalmologia se poate considera cea mai dătătoare de lumină în reciprocitatea de servicii dintre specialitățile medicale. De aceia, în anul 1907, prefațându-mi „Technica explorațiunei oculare" zicea profesorul Manolescu că: „în țară la noi, ori cine va contribui la lărgirea orizontului oftalmologiei, contribue în mod direct, foarte mult, la binele țării", căci „un orb este în genere o pagubă pentru Societate, mai mare de cât un mort". „D-l Gomoiu – zicea veneratul meu profesor – face acest act meritoriu, pentru care tineretul medical îi datorează recunoștință", și, încheia spunând că „subsemnatul, apreciez mult munca din această lucrare", a cărei transformare în răsplată o dorește cât mai neîntârziat: Prof. Dr. N. Manolescu".

Ei bine, D-l Dr. Ion Glăvan, autorul lucrării de față, a servit oftalmologia românească, prin îndelungata sa practică – redând vederea atâtor suferinzi, și, a contribuit foarte mult la lărgirea orizontului ei – prin publicațiile de specialitate pe care le-a făcut.

Iar acum, prin această „Istoria oftalmologiei", așezând în cadrul cuvenit, pe toți cei cari au contribuit la propășirea oftalmologiei în România, și arătând felul în care au slujit-o, eminentul meu coleg și prieten Dr. Glăvan, face opera cea mai meritorie, pentru care i se datorează toată recunoștința.

Cât despre „răsplată" însă, amintesc fostului meu elev că numai „ochiul lui Dumnezeu" vede tot, iar peste celace i-a dat Atotștiutorul, să nu aștepte nimic de la oamenii cari „oculos habent et non videbunt".

Dr. V. GOMOIU

INTRODUCERE.

Materialul acestei lucrări este strâns de multă vreme, însă împrejurările au făcut ca tipărirea să întârzie o bucată bună de timp. Așa se explică faptul că unele lucrări), apărute cu mulți ani mai înainte și cari au utilizat unele părți din acest material, vorbiau de atunci despre lucrarea care se tipărește abia acum.*

Truda noastră de a strânge la un loc datele cari privesc învățământul oftalmologic și mai ales de a culege pe cele privitoare la viața oculiștilor noștri dispăruți, ne-a fost ușurată de diferite persoane, rudenii, sau cunoștințe ale dispăruților, cărora le aducem prinosul nostru de recunoștință pentru că ne-au dat prilejul să strângem un bogat material bibliografic și științific, care, poate, altfel s'ar fi pierdut.

Lucrările d-rului Crăiniceanu, *ale d-lui prof.* dr. V. Bologa, *și mai ales valoroasa carte a d-lui* dr. V. Gomoiu *„Istoria medicinei și a învățământului medical în România" — care va rămâne un îndreptar pentru toți cei ce se vor ocupa trecutul nostru medical — mi-au fost prețioase isvoare pentru de culegerea datelor.*

Fiind prima lucrare de ansamblu asupra trecutului oftalmologiei și al învățământului nostru oftalmologic, sunt sigur

---

*) *Dr. N. Dragomir:* Viața și opera prof. Dr. N. Manolescu. Teză. Cluj. 1930.

Dr. Eugenia Bumbăcescu-Prisiceanu: Viața și opera prof. G. Stănculeanu. Teză. Cluj. 1930.

Nagy Teodor: Contribuțiuni cu date puțin cunoscute până acum, privitoare la viața profesorului Dr. Ludovic Fialla. Teză. Cluj. 1933.

că va avea multe lipsuri. Voi fi recunoscător celor ce-mi vor da o mână de ajutor să îndreptăm greșelile, comunicându-mi datele și materialul pe care nu-l vor găsi amintit de noi.

La întocmirea planului acestei lucrări, cu 10 ani mai înainte, și în tot cursul strângerei și redactării materialului, m'am bucurat de sprijinul și sfatul prețios al maestrului meu, d-l prof. dr. D. Michail, *căruia îi aduc, și cu acest prilej, mulțumirile mele recunoscătoare.*

In fine, un ultim cuvânt de recunoștință pentru cel ce mi-a dat prilejul să tipăresc această carte, pentru d-l dr. V. Gomoiu, *căruia cuvintele nu sunt suficiente să-i arate sentimentele mele, pe care i le voi păstra totdeauna.*

Dr. V. GLĂVAN

ISTORICUL

INVĂŢĂMÂNTULUI OFTALMOLOGIC

la Facultatea de Medicină din Bucureşti (România).

Cel dintâi medic, despre care avem cunoştinţă că ar fi învăţat pe alţii tămăduirea boalelor de ochi, a fost *Carol Vidman* (Widmann sau Bitman, cum îl găsim scris în diferite acte sau publicaţii [1]).

La 1851 D-rul Vidman era şef de serviciu la spitalul militar din Bucureşti şi conducătorul Şcoalei militare de mică chirurgie (Şcoala de felceri militari), care funcţiona pe lângă acel spital, în localul de la Mihai-Vodă [2]).

El a fost şi conducătorul spitalului militar de la Mihai-Vodă – funcţie pe care a ocupat-o până la sosirea lui Davila în Bucureşti.

La Şcoala de felceri, Vidman dădea elevilor învăţături sumare despre tămăduirea boalelor de ochi, şi, cu toate că era medic de boale interne la spitalul militar [3]), totuşi îngrijia şi bolnavii de ochi cari se găseau internaţi în spital.

In anul 1853 a predat conducerea spitalului militar şi a Şcoalei de felceri, lui Davila, şi a rămas numai ca şef de secţie la spital. In acest timp a continuat să îngrijească şi bolnavii de ochi.

---

1) *Gomoiu* – „Repertor de medici, farmacişti, veterinari" (Widman, pag. 468).

2) Şcoala fusese înfiinţată la 1850, de Generalul Cherescu, în podul Caliţei. La 1851, mărindu-se numărul elevilor, şcoala s'a mutat, cu spitalul militar, la Mihai-Vodă, şi a fost pusă sub conducerea lui Vidman (*Gomoiu*. Istoria Medicinei în România, pag. 750).

3) *Severeanu*: „Din amintirile mele", vol. I, pag. 131.

In anul 1855, Davila cere Domnitorului Barbu Ştirbei înfiinţarea unei şcoli de felceri bine organizată şi tot odată desfiinţarea şcoalei ce fusese condusă până aci de Vidman.

Neimpărtăşind toate vederile lui Davila, Vidman ceru, in 1855, mutarea sa la Filantropia, păstrându-şi in acelaşi timp şi funcţia de medic de boli interne la spitalul militar.

Aplicat mai mult spre specialitatea boalelor de ochi, Vidman a cerut, in 1856, Principelui Alex. Dumitru Ghica să aprobe infiinţarea, la spitalul Filantropia, a unei secţii, numai pentru ingrijirea boalelor de ochi, cerând tot odată să i se incredinţeze şi conducerea ei. [1] Caimacanul ţării a dat aprobarea, in anul 1857, insistând să se ia măsuri grabnice pentru infiinţarea unei secţii cu 30 de paturi, numai pentru „pătimaşii bolilor de ochi" [2]).

Medic primar al secţiei a fost numit Vidman.

Acesta este cel dintâi serviciu de boli de ochi din Bucureşti; odată cu infiinţarea lui, această specialitate incepe să-şi ceară dreptul la viaţă şi vom vedea că, in scurt timp de la naştere, a ajuns să egaleze unele specialităţi mai vechi şi să intreacă pe altele de aceeaşi vârstă.

Cu toate că Vidman nu făcea, oficial, cursuri de oftalmologie, totuşi se iniţiau zilnic cei din jurul lui – medici şi personal inferior – în tainele acestei ştiinţe, de la el.

A condus această secţie până la 1859.

In acest an, fiind numit inspector-medic la Eforia Spitalelor Civile, D-rul *Grădeanu* a inceput cercetarea amănunţită a situaţiei fiecărui spital şi a găsit spitalul Filantropia cu 130 de paturi, condus de 2 medici, Polizu şi Vidman. Ultimul se ingrijia numai de bolnavii de ochi, ceeace Grădeanu a găsit că era prea puţin, şi in raportul către Eforie, de la 17 Iunie 1859, a cerut – ceeace s'a şi aprobat – ca să se infiinţeze 2 secţii, una medicală şi alta chirurgicală, la care era inglobată

1) *V. Gomoiu* – Societatea R. R. de Istoria Medicinei (– Cererea d-rului Vidman).

2) *Gălăşescu:* Eforia Spit. Civile, pag. 667; – *Gomoiu:* Din „Istoria medicinei in România", pag. 418 şi *Actele Eforiei*, dos. Nr. 41 | 1856.

și secția de boale de ochi. Iată conținutul acestui raport, în ceeace privește secția de ochi:

„Un serviciu de 130 de paturi nu se poate trata cu toată îngrijirea cerută numai de un singur Doctor, el trebue să fie despărțit în 2 secții: Medicală și alta chirurgicală, fiind neatârnate între ele. Să se păstreze dar numai 50 de paturi pentru boalele interne și 70 pentru cele externe. Doctorul Polizu va păstra serviciul medical, iar Doctorul Widmann, atașat ca oculist numai la acest spital, se va da serviciului chirurgical, având apuntamente 1000 lei pe lună, ca și colegul său" [1]).

Vidman a fost deci primul medic care a îngrijit bolnavii de ochi într'un așezământ spitalicesc (spitalul militar), primul care a predat noțiuni de oftalmologie, atât felcerilor militari din școala pe care a condus-o, cât și personalului medical din spitalul Filantropia, cât a condus secția de ochi din acest spital. Tot lui îi revine meritul de a fi reușit să obțină aprobarea înființării primului serviciu de boale de ochi din București — cel de la Filantropia (spitalul militar n'avea un serviciu special, ci primia bolnavii de ochi în toate secțiile).

De la Vidman n'a rămas nici o lucrare de oftalmologie și nici un program de cursuri.

Desființarea serviciului de boale de ochi de la Filantropia n'a rămas însă fără răsunet. E probabil că în urma stăruințelor lui Vidman pe lângă Davila, s'a înființat un serviciu similar la spitalul militar, pentru că la scurt timp după desființarea celui de la Filantropia, a luat ființă Divizia IV oftalmologică din spitalul militar Central.

Vidman, care era medic primar la Filantropia, dar era tot odată și medic la spitalul militar [2]), a condus, pentru scurt timp, și secția nou înființată, de boale de ochi de la spitalul militar.

In anul 1860-61 găsim, pentru prima dată, figurând în programul semestrului de vară al Școalei naționale de medicină, cursul de oftalmologie. Cel dintâi profesor însărcinat cu predarea acestui curs a fost *Fiala*.

1) *Gălășescu:* „Eforia Spitalelor Civile", pag. 452.

2) *Severeanu:* „Din amintirile mele", vol. I, pag. 131.

Cursurile se ţineau la Colţea şi numai in semestrul de vară, pentru că in cele de iarnă Fiala avea de predat anatomia generală şi histologia, cari i se incredinţase din 1859-60.

In anul 1861, la 18 August, este adus in Bucureşti d-rul *Edoard Vignali*, medic primar al judeţului Ialomiţa şi este numit medic de regiment cl. II-a, insărcinat cu revizia regimentului de artilerie, şi şeful Diviziei a IV-a oftalmologică din spitalul militar Central [1]).

In acelaşi an i se incredinţează lui Vignali catedra de oftalmologie şi-l găsim trecut in programul Şcoalei de medicină pe anul 1861-62, predând cursul Duminica, dela orele 11-1.

Numirea lui Vignali in aceste posturi prezintă următoarea insemnătate: pentru prima dată găsim pe profesorul de oftalmologie conducând tot odată şi un serviciu spitalicesc (Diviziunea IV oftalmologică din spitalul militar Central).

Până la numirea lui Vignali profesor de oftalmologie, boalele de ochi se predau in şcoală, cum am văzut, de profesorul de anatomie generală, iar cel de clinică chirurgicală făcea câteva lecţiuni clinice in cursul anului. Vignali este cel dintâi care predă şi cursul teoretic şi explică boalele de ochi, practic, pe bolnavii din secţia lui.

Din nenorocire insă acest frumos program n'a putut fi aplicat mult timp, căci, ivindu-se o violentă epidemie de „oftalmie egiptiană granuloasă", in divizia pe care o conducea la spitalul militar, Vignali s'a imbolnăvit şi cursurile de oftalmologie nu s'au mai continuat. Datorită acestui fapt, in anul şcolar 1862-63 nici nu mai găsim trecut in programul Şcoalei de medicină cursul de oftalmologie.

După un tratament de lungă durată, vindecându-se de

---

1) După Dr. *Marini* ar fi fost adus in Bucureşti in anul 1859. Datele noastre sunt culese din tabloul de doctori in medicină, medici de regimente cl. I şi II-a, publicat in Monit. Medical din 15.-I.-1862. Ele ni se par cu atât mai verosimile, cu cât sunt verificate de insăşi faptul că in anul 1860-61 a trebuit să fie incredinţat cu predarea cursului de oftalmologie Fiala, care era la altă catedră. Dacă Vignali ar fi fost in Bucureşti in acel an, ar fi fost incredinţat el cu predarea cursului.

boală, dar rămânând cu o vedere mult scăzută, Vignali demisionează, la 1 Septembrie 1863 [1]), din ambele posturi cu care fusese încredințat, în cât rămâne vacant atât postul de conducător al serviciului de ochi din spitalul militar, cât și catedra de oftalmologie de la Școala de medicină.

In Aprilie 1863 sosise în București d-rul *Leopold Kugel*, un medic tânăr, care studiase la Viena și care poseda frumoase cunoștiințe de medicină generală și aptitudini alese pentru oftalmologie.

Necesitatea tratării bolnavilor de ochi de către specialiști devenise și mai arzătoare în acest timp, în cât, la sosirea lui în București, Kugel este invitat la spitalul Brâncovenesc, de către d-rul Patzel chirurg primar, ca să examineze și să trateze bolnavii de ochi [2]).

Bolnavii începuseră să se înmulțească, în cât Davila, efor al spitalelor civile în acel timp, intră în legături cu Kugel pentru a-l aduce la spitalele Eforiei. Kugel primi propunerea lui Davila de a conduce Divizia oftalmologică din spitalul militar și serviciul de consultații pentru boale de ochi și urechi de la Colțea. Tot odată i se încredințează și catedra de oftalmologie de la școala de medicină.

In semestrul de iarnă al anului 1863-64 găsim catedra de oftalmologie trecută în program, cu o oră pe săptămână (Duminica 9-10) pentru clinica oftalmologică și 3 ore pe săptămână pentru anatomia și fiziologia ochiului (Luni, Mercuri și Vineri, de la 3—4, cu elevii cl. I). Cursul clinic se făcea în amfiteatrul spitalului militar, iar cel teoretic (anatomia și fiziologia ochiului) în amfiteatrul școalei.

Cu numirea lui Kugel ca profesor la Școala de medicină, începe epoca de înflorire a oftalmologiei.

La 10 Mai 1863 se inaugurează consultațiile de boale de ochi și urechi de la Colțea, iar în serviciul lui Turnescu se rezervă câteva paturi pentru acești bolnavi. Iată decretul No. 3058 de înființare al serviciului de consultații, cu con-

---

1) „*Monitorul Medical*" din 1864, supliment, pag. 5.

2) *V. Gomoiu* și *V. Plătăreanu* — „Centenarul Spitalului Brâncovenesc", 1937.

ducerea căruia a fost însărcinat Kugel, prin decretul publicat in „Monit. Medical" No. 14 din 1863:

„Infiinţarea consultaţiuniloru şi a ordonanţeloru gratuite in dispensariulu Spitalului Colţea pentru bolnavi sermani ambulanţi din Capitală, arată cu mare evidenţă utilitatea acestei creaţiuni philantropice a onor: Ephorii a Spitaleloru după cum se vede din numerulu consultaţiuniloru, care in annulu 1860, allu infiinţării, au fostu 5126; in annulu 1861, s'au urcatu la numerulu 7330 şi in annulu trecutu au ajunsu la summa de 12328.

Acestu numeru crescându din annu in annu arată mulţumirea şi increderea bolnaviloru şi impune serviciului sanitaru, indatorirea a lu intinde după mijloacele de care dispune şi a introduce consultaţiuni in fiecare specialitate a artei medicale. Dintre tóte bólele cele mai delicate suntu alle ochiloru şi celle de urechi, care pentru a loru căutare, ceru studiu şi indeletniciri deosebite.

Dupe cererea făcută de D. Dr. Kugel, June ophtalmologu, care a studiatu acéstă specialitate „alle căreia progresse suntu de vr'uă 10 anni incoce fórte insemnate, s'a insărcinatu D-lui cu darea consultaţiuneloru gratuite pentru bólele ochiloru şi alle urechiloru la Spitalulu Colţea in tóte zilele de la orele 11-12, a incepe de la 10 Maiu c.".

După 3 luni de funcţionare a consultaţiilor de la Colţea (10 Mai — 10 August 1863)[1]) Kugel, in colaborare cu asistentul său Vlădescu, publică un raport trimestrial, pe care il redăm in intregime. Acest raport are o dublă insemnătate: este prima lucrare eşită din serviciul oculistic, ce se injgheba la Colţea şi ne arată tot odată frequenţa boalelor de ochi din acel timp şi valoarea materialului clinic pe care studiau elevii Şcoalei de medicină.

„Numerulu cellu mare de nevindecaţi şi amelioraţi" raportaţi in acest tablou - zicea Kugel - provine din lipsa de spitale, căci marea parte din pătimaşi erau ţărani din comunele prea depărtate, precum şi oameni săraci din oraşi, care locuind mai toţi, barierele, n'aveau mijloace de a veni la ambulanţă pentru tratament".

---

1) Supliment - „*Monitorul Medical*", Nr. 28, din 1863.

RAPORTUL TRIMESTRIAL

De starea bolnavilor de ochi tratați la Ambulanța Spitalului Colțea de la 10 Mai până la 10 August 1863.

Clasificația Morbelor	NUMIREA MORBELOR	Intrați		EȘIȚI: Vindecați		EȘIȚI: Nevindecați		EȘIȚI: Ameliorați		Rămași		Nr. zilelor câte a fost în căutare	OBSERVAȚII
		B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.		
Morbele sprâncenelor	Durere tipică la frunte	–	1	–	–	–	–	–	1	–	–	31	N'a așteptat complecta vindecare
	Paralizia nervului facial	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	10	Idem
	Contuzia palpebrei inf. și sup.	–	2	–	–	–	–	–	–	–	2	2	A rămas în căutare
	Kystu celulosu	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	6	Extr. Kistului. A eșit mai vindecată
	Furunculu	2	–	1	–	–	–	–	–	1	–	2	Incizia furunculului foarte considerabil
	Halazion	–	1	–	–	–	–	–	1	–	–	8	Extr. tumorei prin pielea pleopei
Morbele pleopelor	Abces allu palpebrei infer.	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	15	Deschiderea abcesului, vindecat
	Ptuosă a palpebrei inf.	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	5	N'a așteptat vindecarea desăvârșită
	Blepharadenita cilliară	12	16	1	3	3	4	5	3	3	6	104	Nevindecați și amel. nau urmat tratam.
	Ectropiu	1	2	–	–	1	1	–	–	–	1	7	Operațiunea ectropiului. Isbândă
	Hypertrophia pleopi inferiór	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	4	N'a urmat tratamentul
Morbele sac. lacrimal	Blenorhagia sacculului lacrimal	6	11	1	2	4	5	1	2	–	2	63	Dilatație progresivă p. sonde metal.
Morbele muschi ochi	Strabism convergentu	3	–	1	–	1	–	2	–	–	–	4	Operat strabism, Rezultat bun.
	Atrophia globului ochiului	7	1	1	–	7	1	–	–	–	–	15	Morbe incurabile
Morbele conjuctivei	Catarh acut. allu conjunct.	31	8	7	–	6	8	8	2	5	3	68	Nevindecați și amelior. n'au urm. trat.
	Catarhe cronice alle conj.	65	68	18	16	7	6	22	35	16	13	490	Idem
	Conjunctivile scrofuloase	27	29	4	5	4	6	12	11	9	5	193	Idem
	Pterigion	–	4	–	1	–	1	–	1	–	1	13	Operația pterigionului. Isbândă
	Trahoma	14	11	–	2	1	2	4	4	9	3	197	Nevindecați și amelior. n'au urm. trat.
	Hoemorh. sub-conjuctvală	1	–	–	–	–	–	–	–	1	–	3	A rămas în cură
Morbele corneei	Keratită parenchimatósă	12	9	2	–	4	2	1	3	5	4	48	Nevindecați și amel. n'au urmat trat.
	Keratite scrophulóse	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	11	N'a urmat tratamentul
	Keratite traumatice	1	1	–	–	–	1	–	–	1	–	7	Rămași în căutare
	Ulcere alle corneei	5	2	–	–	4	1	1	1	–	–	24	Nevindecați n'au mai venit de a 2-a zi
	Cicatrita corneei	3	–	–	–	3	–	–	–	–	–	30	Corneă opacă. Morbă incurabilă
	Distrucția corneei	2	2	–	–	2	–	–	–	–	–	3	Morbă incurabilă
	Sttaphiloma corneei	3	–	–	–	3	1	–	–	–	1	5	Idem
	Macula corneei	8	9	–	–	4	5	–	–	3	5	34	Idem
	Kerato-irită.	1	3	–	–	1	1	–	1	–	1	26	Iridectomia la cea ameliorată. Isbândă
Morbele irisului	Iritis	8	–	1	–	5	–	1	1	–	–	12	Nevindecați și amel. n'au urmat trat.
	Iritis syphilitică	1	1	–	–	1	–	–	2	–	–	5	N'a urmat tratamentul.
	Ex. irit. Synechiă și p. pupilă	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	2	N'a venit chiar de a 3-a zi
	Coloboma	–	1	–	–	–	1	–	–	–	1	4	
	Ocluzia pupilei	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	2	N'a venit chiar de a 3-a zi
Morbele coroidei ..	Coroidite	6	2	–	–	6	1	–	–	–	1	12	Morbe mai toate incurabile
Morbele retinei	Desoluția retinei	2	–	–	–	2	–	–	–	–	–	2	Morbă incurabilă
	Corio-retinită syphilitică	3	–	–	–	3	–	–	–	–	–	3	N'a venit de a 3-a zi. Morbă incurabilă
Inf. complexe opht.	Ophtalmia noilor născuți	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	6	N'a urmat tratamentul
	Ophtalmia blenorhagică	5	2	–	–	1	1	3	–	1	1	18	Idem
	Ophtalmie egiptiacă	26	20	2	–	4	6	8	5	12	9	150	Ameliorați și nevind. n'au urmat trat.
Morb. cristalin ..	Cataractă	22	12	–	–	16	11	3	–	3	1	73	8 extr. la spit. Brânc. Isbândă. cel. am.
Morb. nervului optic	Paralizia nervului ocul. mot.	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	20	N'a urmat tratamentul
	Escavatia nervului optic	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	5	Morbă mai complectă incurabilă
	Atrophia nervului optic	4	4	–	–	4	4	–	–	–	–	8	Morbă incurabilă
Per. ochiului .	Hemeralopia	3	–	–	–	3	–	–	–	–	–	3	N'a urmat tratamentul
Anomalia stării de refracție	Presbiopia	1	1	–	1	–	–	–	–	1	–	6	N'a luat ochelarii ordonați
	Miopia	1	1	–	–	1	1	–	–	–	–	2	N'a venit de a 2-a zi la ambulanță
Morb. retinei ..	Amaurosa	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	1	Morbă incurabilă
Morb. corp. vitros	Glaucomă	3	7	–	–	3	6	–	–	–	1	11	1 operat cu isbândă la spit. Brâncoven ceilalți nu s'au supus.
		300	233	38	30	107	76	78	73	76	61	1771	
		533		402						131			

In semestrul de vară al anului 1864 găsim clinica oftalmologică trecută in programul Şcoalei de medicină cu 6 ore pe săptămână, deci cu 2 ore mai mult ca in semestrul precedent: Luni, Mercuri şi Vineri, de la orele 1—2 se preda anatomia şi fiziologia ochiului la dispensarul de la Colţea, iar Marţi, Joi şi Sâmbătă, la orele 1—2 se preda clinica oftalmologică, la Spitalul militar, tot elevilor cl. 4 şi 5.

In acelaş an se petrece un important eveniment pentru specialitatea boalelor de ochi: *ia fiinţă serviciul oculistic de la Colţea*, format din 2 saloane din divizia chirurgicală. Cu această ocazie Directorul General intocmeşte următoarele instrucţiuni, privitoare la funcţionarea serviciului oculistic şi a consultaţiilor:

Instrucţii

pentru medicului dispensariului pentru bóle de ochi şi de urechi, din Capitală.

1) Mediculu dispensariului vă urma se dea în toate zilele, de la 11–12 ore consultaţii gratuite, pentru bolnavii sermani cari se presintă în localulu dispensariului, precum s'a regulatu de la 10 Maiu 1863, când s'a înfiinţatu acelu dispensariu specialu.

2) Pentru bolnavii care n'au neapărată trebuinţă ca se remâe sub necontenita priveghere medicală, ori le va aplica singuru medicamentulu din aparatulu dispensariului şi va face operaţii uşoare care nu reclamă unu repaosu absolutu.

3) In prescripţiunile medicale alle dispensariului se va păzi economia înţeléptă, evitându-se orice medicamentu de lucsu nefolositoru.

4) Pentru bolnavii dispensariului, care au trebuinţă ori de operaţii, ori d'uă priveghere medicală necontenită, Mediculu are la dispoziţia lui duoe salóne din divisia chirurgicală a spitalului Colţea – Serviciulu oculisticu formésă dar uă sub-divisie din divisia chirurgicală.

5) Mediculu dispensariului face regulatu, în tóte zilele la ora fixată visita din sub divisia oculistică şi contra-visită în casurile unde să va cere trebuinţa după apreţuirea D-salle.

6) Internulu şi cei 2 externi ataşaţi pe lângă sub-divisia oculistică, se află sub ordinile imediate ale medicului dispensariului, care va veghea ca să se păzescă dispoziţiile din Regulamentu Internatului şi Externatului, care privescu serviciu seu.

7) Instrumentele trebuinciose pentru operații și demonstrații clinice se vor pune la dispoziția Medicului de către conservatorulu instrumenteloru.

8) Dispensarulu cu sub-divisia oculistică voru servi ca materialu pentru cursulu de clinica oftalmologică.

9) Medicului dispensariului va înainta Direcției Generale a Serviciului Sanitar la finele fie-cărei luni câte un raportu statisticu assupra mișcărei bolnaviloru, și la finele fie-cărei tri luni unu raportu științificu assupra observațiuniloru din dispensariulu și divisia oftalmologică.

10) Mediculu dispensariului cu ajutorulu internului și externiloru va ține unu registru pentru bolnavii ambulanți a ambulanței dispensariului și unu ossebitu registru de intrare și eșire, pentru sub-divisia oculistică.

10) Ordonanțele de medicamente și bonuri de alimente și de materialu pentru sub-divisia oculistică se sub-semnésă de mediculu dispensariului [1].

Directoru Generalu *DAVILA*

In semestrul de iarnă al anului 1864-65 Kugel predă la Școala de medicină 5 ore pe săptămână (Luni, Mercuri 9-11, la cl. 4, și Joi de la 4-5, la cl. 5-6. - Lecțiile se făceau în amfiteatrul spitalului Colțea.

In anul 1865-66 n'am găsit publicat programul. D-l dr. *Gomoiu* crede că lipsa datelor referitoare la mersul Școalei poate să fie datorită deprimării sufletești, în care se găsea Davila, care fusese înlocuit de Kogălniceanu, atât de la Direcția sanitară, cât și de la Eforie [2].

Kugel a urmat și în acest timp aceeaș linie de conduită, intru cât găsim o mulțime de comunicări făcute la societățile medicale din București, și lucrări publicate în străinătate, cu observații clinice din serviciul său.

Această activitate frumoasă a fost desfășurată până în vara anului 1967, când demisionează și părăsește țara, pentru a merge să pună bazele oftalmologiei la Constantinopol. Pentru acest motiv dispare și clinica oftalmologică din programul Școalei de medicină, în semestrul de vară.

---

1) „*Monitorul Medical*" 1864, pag. 265.

2) *Gomoiu*: „Din istoria medicinei în România" pag. 1111.

Iată ce scrie Kugel despre situația învățământului oftalmologic din București, la sosirea lui în țară, și despre împrejurările în care a plecat la Constantinopol:

„Eu am venit în țéră la 1863 (Aprilie). Atunci am găsit numai la Spitalul militar o secție oftalmologică și medicu respectivu era d. dr. Vignali, decedat acum 3 ani. Eram încurajat de a veni în țéră de d. dr. Davila, ca inspector general al serviciului medical la armată și directoru serviciului medical civil mi-a încredințat o clinică ambulatorie la Colțea și conducerea secției oculistice la Spitalul militar. După câteva luni am avut și câteva odăi la spitalul Colțea la dispoziția mea, ast-fel că am putut ține un curs regulat la Școala de medicină. Intre elevi, care au arătat un interes mai mare pentru oculistică era decedatul dr. Vlădescu, care la 1864 s'a dus la Paris, spre a isprăvi acolo studiul medical. D-l Dr. Vlădescu s'a întors la 1867 și a urmat încă câteva luni clinica oftalmologică; când am vezut că am format un elev, cărui pot încredința clinica oftalmologică și elevu acesta era un român, am crezut de datoria mea ca împlinită și am scris la profesorul Graefe că vreau să ocup o funcțiune în patria mea; adecă în Germania. Fiindcă în această vreme tote posturile la Universitățile din Germania erau ocupate, Graefe m'a conciliat de a merge la Constantinopol, unde prin influența lui am căpătat o ocupație analoagă cu ceeace avusesem în București [1].

Ca profesor Kugel a desfășurat o activitate foarte intensă și rodnică.

Necunoscând bine nici limba română, nici pe cea franceză, și-a asociat la predarea cursului pe unul dintre bunii elevi ai școalei, pe *Vasile Vlădescu*, pe care l-a numit asistent. Cu ajutorul acestuia a reușit să aibă un curs scris, pentru că Vlădescu a publicat, lecție cu lecție, ani dearândul [2], cursul lui Kugel, în „Monitorul Medical".

Din cursul publicat de Vlădescu rezultă că Kugel avea cunoștiințe solide de oftalmologie. Simptomatologia multor afecțiuni, ale căror cauze nu se cunoșteau pe atunci, este atât de clar și complect expusă, în cât nici azi nu mai sunt

1) Fragment dintr'o scrisoare a lui Kugel către Crăiniceanu, din 1884, publicată în „*Progresul medical român*" No. 18, din 1885, pag. 382.

2) Vezi: *V. Gomoiu* – „Istoria presei medicale în România", 1936.

multe de adăogat. Cunoştea bine afecţiunile polului anterior şi era un abil mânuitor al oftalmoscopului. A descris frumos mai ales coroiditele şi atrofia nervului optic.

Kugel înţelegea să-şi complecteze cursurile teoretice cu demonstraţii clinice, şi, din diferite notiţe ale lui Vlădescu, rezultă că era un bun clinician care făcea lecţii atrăgătoare. A înţeles să se menţină totdeauna la înălţimea rolului pe care-l avea. Pentru aceasta nu era satisfăcut numai cu activitatea de la catedră şi din spital, ci a desfăşurat o intensă activitate publicistică. Primele articole de cercetări personale, destul de îndrăsneţe, în domeniul oftalmologiei, datează de la 1860, şi au fost publicate în archivele lui V. Graefe.

Activitatea ştiinţifică pe care a desfăşurat-o Kugel în tot timpul profesoratului l-a făcut cunoscut în toată lumea. Acestei activităţi îi datoreşte renumele pe care şi-l creiase în special în peninsula balcanică, fapt care a determinat pe Turci să-i încredinţeze organizarea învăţământului oftalmologic, iar mai târziu să fie solicitat şi de Bulgari, în acelaş scop.

Din cauza plecării lui Kugel, învăţământul oftalmologic din Bucureşti a avut de suferit; timp de 1 an aproape nu s'au mai predat cursuri la Şcoala de medicină.

In anul 1867, anul demisiei lui Kugel, este adus în Bucureşti D-rul *Iosif Fabricius*, medic primar al spitalului Central din Craiova şi oculist cu o frumoasă reputaţie. Fabricius este numit medic primar al secţiilor chirurgico-oculistice, de la Colţea, unite şi puse sub conducerea unui singur medic [1]).

Această unire a celor 2 secţii este datorită, pe deoparte demisiei lui Kugel din postul de medic primar oculist, iar pe de altă parte mutării la Craiova a lui Fiala, conducătorul secţiei chirurgicale [2]).

In curând cele două secţii se separă din nou şi Fabri-

1) *V. Vlădescu*: „Catedra de oftalmologie şi specialitatea boalelor de ochi", Buc. 1875.

2) Davila a făcut această mutare ca pedeapsă, în urma unui conflict ivit între el şi parte din profesorii Şcoalei de medicină. Originea conflictului este expusă la capitolul: Iosif Fabricius.

cius rămâne conducătorul numai al celei oculistice, iar în anul 1868 este numit și profesor de oftalmologie la Școala de medicină.

In anul 1867, tocmai în timpul când fusese ștearsă din program clinica oftalmologică, pentru că n'avea profesor, se întâmplă un eveniment important pentru Școala de medicină: se hotărăște transformarea ei în Facultate. Comisiunea însărcinată de Consiliul general de instrucție publică, pentru transformarea Școalei de medicină în Facultate [1], fixează în raportul ei viitoarele catedre, separându-le în 2 categorii: unele fundamentale, altele complimentare.

Catedra oftalmologică neavând un conducător, care s'o susțină, este trecută între cele complimentare și astfel rămâne și în decretul regal de transformarea Școalei de medicină, în Facultate. De unde în anul precedent, sub profesoratul lui Kugel, ajunsese pe aceiaș scară cu cele mai importante, prin noua lege, profesorul de oftalmologie nu mai făcea parte din consiliul facultății, fiind la o catedră complimentară.

Aceasta este situația pe care o găsește Fabricius la data când este numit profesor.

Prima lui grijă a fost să repare umilința pe care o suferise catedra sa, ne fiind trecută printre cele fundamentale. Cu ajutorul câtorva dintre profesorii pe care-i cunoștea mai bine și cari aveau multe legături în lumea politică, reuși, în 1869, să obțină o rectificare a decretului de înființare a Facultății, în sensul că se consideră și catedra de oftalmologie ca fundamentală și a fost trecută chiar în buget ca atare, cu un salariu de 400 de lei pe lună [2].

In acest an catedra a fost scoasă la concurs în conformitate cu noul regulament al Facultății de medicină, deoarece Fabricius era numai provizoriu până aci și este numit profesor titular.

---

1) Comisiunea era formată din: Prințul Alexandru Cantacuzino, Aurelianu, Culianu, Davila și Essarco.

2) *Vlădescu*: „Catedra de oftalmologie și specialitatea boalelor de ochi", Buc. 1875.

Către sfârşitul anului este invitat la Craiova, să ia conducerea spitalului Preda, nou infiinţat şi, fiind legat sufleteşte de acest oraş, primeşte propunerea consiliului comunal, însoţită de un apel al cetăţenilor Craiovei, demisionează din posturile pe care le ocupa în Bucureşti şi se reîntoarce la Craiova.

Activitatea lui Fabricius la catedra de oftalmologie a fost de scurtă durată. Meritul lui cel mare este că a reuşit să pună şi catedra de oftalmologie pe picior de egalitate cu celelalte catedre importante ale Facultăţii de medicină. In cei 2 ani, cât a condus serviciul oculistic de la Colţea, a făcut însă numeroase comunicări la societăţile medicale din Bucureşti, la care fusese ales membru.

Iată deci situaţia frumoasă în care se găsea clinica oftalmologică după 10 ani de la infiinţare. Era pe picior de egalitate cu celelalte catedre importante, având acelaş număr de ore de curs şi, ceeace este mai important, produsese specialişti în boli de ochi, dintre elevii Şcoalei de medicină. Vom vedea îndată că succesorul lui Fabricius a fost unul dintre elevii Şcoalei de medicină şi că avea o pregătire oftalmologică solidă.

Toate progresele realizate în cei 10 ani se datoresc însă aproape numai lui Kugel; el a fost sufletul catedrei de oftalmologie din acest timp şi cel ce a dobândit toată încrederea în această specialitate, a suferinzilor de boale de ochi, prin devotamentul şi priceperea puse în îngrijirea bolnavilor din serviciul oculistic de la Colţea şi prin vastele lui cunoştinţe oftalmologice.

In anul 1870 catedra devine din nou vacantă, după demisia lui Fabricius.

In ultimii 3 - 4 ani de existenţă a Şcoalei de medicină se observă o înlocuire sistematică a profesorilor şi asistenţilor străini, cu foşti elevi ai Şcoalei. Davila era în fruntea micului grup de elevi cari ţineau să asigure viitorul acestora, pe când marele grup de profesori, condus de Turnescu, era contra numirii foştilor elevi ai şcoalei în corpul profesoral, contestându-le acest drept şi autoritatea necesară.

Pe de altă parte foştii elevi ai Şcoalei de medicină, aduṇaţi în jurul îndrumătorului lor, Davila, nu perdeau nici un moment ca să pună în evidenţă progresele făcute de ei.

La banchetul de la sfârşitul anului 1867, *Dumitrescu-Severeanu* spunea:

„Mulţumită stăruinţei d-lui fondatoru (Davila), mulţumită adopţiunei, ca să zicu aşa, ce ne-a făcut Francia şi Italia, ţéra noastră, în timp de abia căţiva ani, numeră astăzi 20 de doctori Români; 64 de studenţi se află acumu în facultăţile acestoru State şi cei mai mulţi cu cheltuiala loru" [1].

La acelaş banchet *Obedeanu*, unul dintre cei mai apreciaţi profesori ai Şcoalei, îşi termina discursul cu vorbele:

„Unde se pomeneau altă dată qua un filliu de teran să aibă facilităţile necesarii pentru a studia ştiinţile? Unde se pomenea qua un terran să meargă în streinătate să termine cursurile într'o facultate? Astăzi vă pot asigura quă unii fillii de terrani urmează cursurile şcoalei; avem chiar fillii de terrani primiţi doctori în străinătate. Aşa, graţie şcoalei de medicină din Bucureşti, unii fillii de terani, quari ar fi condus boii, sunt astă-zi studenţi în medicină, ba chiar doctori. Ecă domnilor, marele rezultat al şcoalei: opinca poate aspira la doctorat! Resultat imens, quaci ştiinţa poate fi studiată facilimente chiar de clasea quea mai laborioasă, de clasea în quare romanismul s'a conservat pur".

Seria toasturilor acestui banchet, care avea caracterul unei sărbătoriri a lui Davila şi a şcoalei lui, a încheiat-o unul dintre elevii Şcoalei, *Demosthene*, care spunea, între altele:

„.... Am luatu parola d-loru ca se mărturisescu înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, recunoştinţa ce o datorezu împreună cu toţi camarazii mei de şcoală, binevoitorilor sei profesori şi mai cu osebire d-lui directore Davila, contra căruia, deşi s'au ridicatu mai multe voci (de către oamenii streini sciinţei medicale) care mai de care pline de neadevăruri şi de înjositoare trivialităţi, daru aceste profanaţiuni odioase, mulţămită dreptăţii divine şi inteligenţii guvernului, nu numai că nu au avut nici unu echou, ci au umilitu chiar pe cei calomniatori [2].

1) „*Gazeta Spitalelor*" din 1869, pag. 86.

2) *Gomoiu*: Din „Istoria medicinei în România", pag. 1138.

Am făcut această mică digresiune pentru ca să arătăm o parte din neițelegerile dintre foștii profesori ai Școalei de medicină și foștii lor elevi, în preajma anului înființării Facultății de Medicină.

Vom vedea că răutatea celor ce nu priveau cu ochi buni pătrunderea elementelor tinere în Facultate, s'a răsfrânt și asupra celui dintâi profesor român de oftalmologie, de la facultatea din București, *Vasile Vlădescu*.

După plecarea lui Fabricius la Craiova, secția de boale de ochi a fost pusă sub conducerea lui Severeanu [1]), conducătorul clinicei chirurgicale, iar catedra de oftalmologie a fost declarată vacantă.

Singurul candidat a fost *Vlădescu*.

Vechii profesori ai Școalei de medicină s'au opus la numirea lui, unii au fost de părere să nu i se admită nici înscrierea printre concurenți. Acest lucru se poate vedea și din diferitele lui scrisori, și deduce, mai ales dintr'un memoriu al studenților, din anul 1871:

> „...In țérră la noi, afară de opinia majorității juriului de la 1 Martie anulu curentu, pentru catedra de clinică oftalmologică, tóte celelalte commisiuni, de câte ori s'a prezentatu vr'unu candidatu la concursu, cu diploma de bacalaureatu în sciințile fizico-naturale, a fost primitu a concura".

Cu toată opoziția ce i s'a făcut, pentrucă era dintre prietenii lui Davila, Vlădescu a fost numit în cele din urmă profesor, „in baza proponimentelor", cum scria el insăși [2]).

Vlădescu a fost un profesor destoinic și bine pregătit, dar pentru că făcea parte din generația tânără de medici români, a avut de luptat cu multe necazuri, pricinuite de foștii săi profesori. Nu era un străin pentru facultate, căci fusese asistent al multora dintre profesorii Școalei de medicină, publicase multe lucrări din clinicile ei, și suplinise adesea pe profesorii lui, la catedrele respective.

---

1) Acest lucru mi-a fost confirmat de regretatul Severeanu, într'o scrisoare din anul 1929.

2) *V. Vlădescu*: „Catedra de oftalmologie și specialitatea boalelor de ochi".

Ajuns profesor, prima grije i-a fost să-şi mărească serviciul de la spitalul Colţea, care era, de la infiinţarea lui, o subdiviziune a celui chirurgical. A trebuit să scrie, in cotidienele timpului, despre lipsurile pe care le suferea, să recurgă la toţi cunoscuţii şi, împreună cu ei, să ducă lupta pentru a-şi realiza dorinţele.

In 1875 fiind confirmat medic primar al Eforiei Spitalelor civile, pe baza concursului depus, eforii au refuzat să-recunoască drepturile băneşti, ca celorlalţi medici primari. Pentru acest motiv s'a ivit un conflict între Vlădescu şi efori, in urma căruia aceştia au hotărât, in 1876, mutarea clinicei oftalmologice de la spitalul Colţea, la Filantropia. Hotărârea eforilor n'a putut fi pusă in aplicare, pentrucă a intervenit Ministerul, în urma plângerei lui Vlădescu, şi clinica a fost lăsată tot la Colţea. Cu această ocazie Ministerul a dat ordin să i se satisfacă toate cererile lui Vlădescu, in cât s'a trecut in bugetul clinicei, chiar în anul in curs, un post de medic secundar, interni şi externi.

De la această dată înainte, clinica a funcţionat in aceleaşi condiţii ca celelalte. Invăţământul oftalmologic, in timpul profesoratului lui Vlădescu, a luat un frumos avânt.

El a fost un profesor bun, în adevăratul înţeles al cuvântului, în cât studenţii erau atraşi la cursul de oftalmologie de lecţiile frumoase pe care le făcea, nu constrânşi să-l frequenteze. A desfăşurat, paralel cu activitatea din clinică, o frumoasă activitate oftalmologică, in afară de spital. Prin călătorii dese, in toate unghiurile ţării, a pus la dispoziţia bolnavilor, din cele mai îndepărtate regiuni, cunoştinţele sale şi a reuşit să desvolte mult interesul pentru această specialitate. Ajutat de medicii mai bătrâni şi de elevii săi, opera bolnavi de ochi în spitalele cele mai mici din ţară şi bolnavii recurgeau la serviciile lui foarte adesea.

Când vom vorbi despre începuturile oftalmologice in spitalele din ţară, vom vedea că acestea coincid cu epoca, în care a fost Vlădescu profesor.

Prin revista „Progresul medical român", pe care a fon-

dat-o și condus-o până la moarte, prin participare la diferite congrese oftalmologice internaționale, prin cunoștințele cu care a înzestrat pe elevii săi, Vlădescu a reușit să ridice prestigiul oftalmologiei, atât între hotarele țării, cât și în afara lor.

Din nenorocire această frumoasă activitate a fost întreruptă prin moartea lui Vlădescu, în plină tinerețe, la 6 Februarie 1883, răpus fiind de un abces al ficatului, în vârstă de 41 de ani.

Succesorul lui Vlădescu, la catedră, a fost unul dintre elevii săi, D-rul *Nicolae Manolescu*, care a fost numit suplinitor în anul 1884, iar în anul următor, titularul catedrei.

Nu vom intra în detaliile epocei de profesorat a lui Manolescu; ea este prea apropiată de noi, în cât este cunoscută de o mare parte din generația actuală de medici; — cunoscută atât pentru faptul că a fost trăită de cei mai mulți, dar mai ales cunoscută prin marile prefaceri și progrese realizate de oftalmologia românească în această epocă.

Vom schița numai activitatea științifică desfășurată de Manolescu la catedra pe care ilustrat-o, insistând cu deosebire asupra lucrărilor științifice care au fost cunoscute de întreaga lume oftalmologică și asupra procedeelor terapeutice rămase azi clasice în oftalmologie și întâlnite în orice tratat de seamă.

In *chirurgia oculară*, Manolescu și-a creat un loc de frunte încă de la începutul carierei sale de oculist. Spirit inventiv, dotat cu o abilitate operatorie rară, Manolescu s'a ridicat de la începutul practicei sale oftalmologice contra procedeelor vechi de extracție a cataractei senile.

Cataracta secundară, atât de frequentă până aci, fiind produsă, după părerea sa, de proliferarea epiteliului feței posterioare a cristaloidei anterioare, mai ales porțiunei de la ecuator, trebuia găsit mijlocul să se îndepărteze această capsulă, și atunci Manolescu imaginează procedeul de extracție a cristalinului cu *smulgerea capsulei anterioare*, operație pe care a practicat-o pentru prima dată în 1894. Cu ajutorul unor mici modificări aduse pensei de iris a lui Graefe, cu

scopul de a prinde cristaloida anterioară cu ajutorul curburei ei, nu cu dinții, reușește să smulgă capsula anterioară a cristalinului, aproape în întregime, și să evite deci una din frequentele cauze ale formării cataractei secundare.

Rezultatul aplicării acestui procedeu chirurgical este că, după 12 ani de practică, la 1906, la congresul al XV-lea internațional de medicină, de la Lisabona, savanții din toată lumea recunosc meritul lui Manolescu și își propun să adopte acest procedeu pentru viitor. Azi toată lumea oftalmologică cunoaște această operație sub numele de „procedeul Manolescu".

Pentru preintâmpinarea altei complicații frequente în extracția cataractei senile, inclavarea irisului, Manolescu a practicat cel dintâi *iritomia*.

Procedeul acesta era superior iridectomiei, pentrucă nu producea colobomul neestetic obținut prin aceasta și lăsa o pupilă aproape complect rotundă, ceeace avea mare importanță, din punct de vedere optic. Cu ajutorul lui a reușit să reducă numărul inclavărilor de iris la 5, 9% (statistica număra 2000 de cazuri).

Perfecționarea operației cataractei senile fiind una din preocupările de căpetănie ale lui Manolescu, a dovedit în tr'un documentat memoriu, la 1884, necesitatea *lamboului conjunctival*. Acest lambou, pe care l-a făcut totdeauna la partea superioară, atât din punct de vedere optic, cât și estetic, se grefează repede și astfel ajută cicatrizarea plăgii corneene, ferind ochiul de infecții. Cicatrizarea se face în bune condiții datorită vitalității pe care o are lamboul vascularizat [1]),

Prin aceste 3 procedeuri noui, imaginate de Manolescu extracția cataractei senile a devenit o operație lipsită de riscurile de până aci, chiar pentru operatorii cei mai puțin abili.

In fine, pentru cazurile când cataracta secundară n'a putut fi evitată și trebuia operată, imaginează procedeul de secționare *„à posteriori"*.

---

1) *V. Gomoiu* – „Rolul aglutinativ al lamboului conjunctival, în operațiunile pe globul ocular".

Scopul fiind să producă o deschizătură mare în cataracta secundară, cu cel mai mic traumatism, Manolescu introduce cuțitul lui V. Graefe cu vârful în camera anterioară, apoi străbate cataracta secundară, făcând întâi o incizie verticală și în urmă il scoate cu vârful spre camera anterioară, tăind astfel cataracta dinapoi înainte și producând o deschizătură atât de mare cât dorește operatorul.

Prin acest procedeu Manolescu a obținut, judecând după statisticile publicate, acuități vizuale superioare oricărora obținute prin procedeurile de până aci. Superioritatea procedeului, în afară de aceasta, constă în micul traumatism al corneei și al cataractei secundare.

Fiind preocupat în cel mai înalt grad de conjunctivita granuloasă, care era, din an în an mai răspândită în populația civilă și în armată, Manolescu introduce în practică și sistematizează procedeul imaginat de *Borelli*, din Turin, la 1859: frecarea conjunctivelor cu o perie cu dinți de fier, *periajul conjunctivelor.*

Manolescu înlocuește această periuță cu alta, de dinți, sistematizează operația în sensul că după periaj spală conjunctivele, de 2 ori pe zi, cu o soluție de: acid boric 4 gr., apă de roze 100 gr. și colir astringent 25 gr. Operația era executată, de cele mai multe ori, sub anestezie generală cu cloroform.

Rezultatele obținute de Manolescu prin acest procedeu au fost îmbucurătoare și oculiștii vremei, între cari de *Wecker*, *Kugel*, *Fiescher*, *Grigore Petrescu* și alții, îi recunosc tot meritul lui Manolescu în acest procedeu, care îi aparține în întregime.

Azi periajul în conjunctivita granuloasă, după procedeul lui Manolescu, se practică în multe clinici și servicii spitalicești din străinătate, sub numele savantului român.

La începutul practicei oftalmologice Manolescu era de partea grupului de oculiști cari considerau conjunctivita granuloasă, în faza de debut, ca o formă bine individualizată și diferită de cea foliculară, dar la puțin timp după ce a fost

numit profesor a devenit unul dintre cei mai aprigi susţinători ai teoriei uniciste. Iată ce scrie în această privinţă în „Brossage des granulations conjonctivales" :

„.... pour moi cette identité est prouvée ; les deux manifestations ne sont qu'un seul et même procès d'âge différent : la folliculaire — procès jeune, la granuleuse — procès plus vieux.

Au commencement de ma pratique je suivais l'avis de M. Saemtch, qui admet les deux formes granuleuses comme deux maladies différentes ; mais bientôt je me suis aperçu de l'idenité de ces deux procès et ai changé d'opinion".

Credinţa aceasta, exprimată şi susţinută de profesorul Manolescu a fost adoptată de elevii şi colaboratorii săi şi multă vreme teoria unicistă a fost apărată cu mult curaj de şcoala oftalmologică din Bucureşti, al cărei conducător era. Mai mult încă, azi, când se pare că s'au convins şi cei mai înverşunaţi susţinători ai acestei teorii, că nu este cea dreaptă, există totuşi elevi ai lui Manolescu cari continuă să să fie adepţii teoriei uniciste.

După aceste puţine consideraţiuni asupra ideilor noui eşite din clinica lui Manolescu, în ceeace priveşte terapeutica chirurgicală, vom aminti, tot pe scurt câteva din cele mai de seamă idei noui în *terapeutica oculară medicală.*

In luna Ianuarie 1903 Manolescu întrebuinţează, pentru prima dată, la Colţea, *picăturile fierbinţi* de apă, aplicate pe cornee, în Keratita parenchimatoasă. Prin acest procedeu se produce o vasodilataţie de lungă durată, care ajută diapedeza, făcând leucocitele să pătrundă în circulaţia limfatică. In chipul acesta se produce mai uşor resorbţia din straturile profunde ale corneei, şi, persistând în aplicarea acestei terapeutici, reuşim să obţinem o acuitate vizuală aproape normală, în cele mai multe cazuri.

Procedeul este uşor de aplicat, în cât poate fi la îndemâna oricărui medic, apa fiind încălzită la 40° C şi fiind instilată, după o prealabilă anestezie cu cocaină, direct pe cornee, cu ajutorul unui instilator. Azi procedeul acesta este întrebuinţat cu cel mai desăvârşit succes în clinicele şi serviciile oculistice din ţară.

La congresul internațional de medicină din Londra, Manolescu expune rezultatele obținute întrebuințând *iodoformul în chirurgia oculară* și obține un nou succes, convingând pe oculiști despre superioritatea acestui antiseptic neîntrebuințat de nimeni până la 1880, când el l-a întrebuințat pentru prima dată. În 1884 de Wecker confirmă în totul părerea lui Manolescu, recunoscând că a obținut rezultate frumoase întrebuințând iodoformul, în special după operațiile de cataracte.

Acestea sunt ideile cele mai de seamă eșite din clinica lui Manolescu cât timp a condus-o și cari au făcut o adevărată revoluție în oftalmologie.

Continuând opera de organizare a clinicei, începută de profesorul său, a reușit să împlinească multe goluri pe cari Vlădescu nu le putuse umple și astfel clinica oftalmologică a reușit, cât timp a fost condusă de Manolescu, să fie pusă alături cu cele mai de seamă clinici ale facultății de medicină din București. Numeroșii colaboratori, pe care-i atrăsese la clinică, s'au devotat ideilor emise de maestru și astfel clinica lui a putut să dea literaturei oftalmologice lucrări importante, iar țării o serie de oculiști de seamă.

În afară de granițele țării, Manolescu a fost unul dintre oculiștii stimați și a fost cel dintâi oculist român care a reușit să atragă atenția străinilor asupra școalei oftalmologice din București.

Dotat cu o putere de muncă și o energie, cum rar se întâlnesc, Manolescu s'a ocupat cu toate problemele sanitare cari aveau de scop apărarea sănătății publice și a luptat pentru îndreptarea relelor, cari rodeau neamul, cu tot atâta entuziasm, cu cât își apăra ideile oftalmologice de la catedră.

Biruit de povara anilor se retrage în anul 1909 de la catedra care-i datora ridicarea ei la cel mai înalt nivel, dupăce a fost sigur că destinele ei vor fi conduse de unul dintre colaboratorii săi cei de seamă, care-și câștigase respectul străinătății și era consacrat ca unul dintre oculiștii cei mai de seamă ai timpului.

Această personalitate era D-rul *Gh. Stănculeanu*. In luna

Martie 1909 Stănculeanu a fost chemat la conducerea clinicei și a catedrei de oftalmologie din București, în urma recomandării stăruitoare a profesorului Manolescu și a votului unanim al consiliilor profesorale ale facultăților de medicină din București și Iași [1].

Ca profesor a năzuit, și a reușit în bună parte, să ridice învățământul nostru oftalmologic la acelaș nivel cu al universităților străine, la care-și desăvârșise educația oftalmologică. Stănculeanu cunoștea de aproape modul de a lucra al fiecăruia dintre marii oculiști din Apus, căci el a fost un colaborator tot atât de iubit al oculiștilor *Panas*, *Landolt*, *Parinaud*, de *Wecker* și *Despagnet*, cari reprezentau școala franceză, cât și al profesorilor *Fuchs* von *Reus* și *Axenfeld*, reprezentanții școalei germane. Apoi a lucrat în clinicile lui *Parsons* și *Treacher Collins* (Londra) și în serviciile prof. *Berry* (Edinburg) și *Swanzy* (Dublin). In asemenea împrejurări și-a câștigat Stănculeanu bogatele-i cunoștințe medicale și oftalmologice în special, și în urma colaborării cu cei mai de seamă oculiști din Apus a ajuns să fie stimat de toată lumea oftalmologică.

Acestui motiv se datorește și faptul că clinica lui a atras un mare număr de oculiști străini, cari veniau să-l vadă aplicând procedeele noui operatorii; veniau să învețe deci. Printre acești oculiști străini, americanii au fost cei dintâi atrași de clinica lui Stănculeanu și ei l-au rugat stăruitor să se ducă în America să țină cursuri.

Cu toate prieteniile pe care le avea în străinătate și renunțând la onorurile ce i se ofereau, Stănculeanu n'a ezitat un moment să se reîntoarcă în țară, pentrucă doria să se

---

1) Raportul comisiei din București, formată din Toma Ionescu, Buiciu, Cantacuzino și Babeș, spune: „Lucrările D-sale științifice sunt numeroase, originale și cu bază științifică, publicate în cele mai importante jurnale științifice speciale, din țară și străinătate, iar cursul său de oftalmologie, publicat de curând, prezintă o notă originală și atestă calități didactice.".

(„Monitorul Oficial" din 8 Noembrie 1909, pag. 7095).

dedice cu totul ridicării poporului în mijlocul căruia s'a născut. Şi acest entuziasm, pentru a ridica nivelul ştiinţific al clinicei la cea mai înaltă treaptă, pentru a creia elevi cari să fie propăvăduitorii ideilor sale în toate unghiurile ţării şi pentru a înălţa, în limita puterilor sale, prestigiul ţării, l-a făcut să desfăşoare o activitate dintre cele mai variate şi pline de rod, în tot timpul profesoratului.

Şi-a mărit şi înzestrat clinica cu toate aparatele moderne, contribuind la aceasta de multe ori cu averea sa proprie.

Pentru studenţi a fost mai mult de cât profesor, a fost un părinte, care i-a ajutat, moral şi material, şi i-a urmărit de aproape.

In lecţia de deschidere a cursului, din Octombrie 1900, le spunea:

„Pun mari speranţe în Dv., D-lor Studenţi, pentrucă vă asigur, că din toate ţările ce le-am colindat şi numeroasele şcoale ce le-am urmat în Franţa, Germania, şi Anglia, timp de 18 ani, am rămas cu ferma convingere, că sunteţi cei mai inteligenţi. Trebue însă să vă desvoltaţi în sensul altruismului. Generaţia care ne-a precedat a făcut România de azi, nouă ne incumbă să facem o Românie mai umană, mai generoasă, mai altruistă, care să fie România de mâine".

Iată deci expus, în câteva rânduri, programul profesorului Stănculeanu: de a ridica prestigiul neamului, servindu-se de tineretul universitar, în care vedea numai luptători entuziaşti şi altruişti ca el.

Când vom vorbi despre opera socială realizată de Stănculeanu, vom vedea cât de multiple i-au fost ocupaţiile şi câte opere de binefacere, cari dăinuesc şi azi, îi datoresc fondarea lor. Acum vom insista câtva asupra activităţii ştiinţifice a lui Stănculeanu desfăşurată la catedră operă, întreruptă din nenorocire prea de vreme, prin moartea lui în floarea vieţii [1]).

---

[1]) Expunerea detaliată a lucrărilor lui Stănculeanu se găseşte în teza d-nei *dr. Eugenia Bumbăcescu*: *„Viaţa şi opera Prof. Gh. Stănculeanu"* Cluj, tipografia „Cartea Românească". – 1930.

In timpul profesoratului, Stănculeanu a dat importanța cuvenită tuturor chestiunilor din domeniul oftalmologiei; una insă l-a preocupat în special și a cultivat-o cu multă căldură în tot timpul acesta: *chirurgia oculară*.

Preocuparea lui cea mai de seamă a fost să găsească un procedeu nou de extracție a cataractei senile, prin care să se evite formarea cataractei secundare. In vederea acestui scop și-a propus, la inceput, să aducă îmbunătățiri extracției după metoda Manolescu, în sensul că a imaginat o nouă pensă, fără dinți, cu ajutorul căreia a reușit să smulgă o foarte mare parte din cristaloida anterioară.

Cea mai prețioasă metodă operatorie, în cataracta senilă, a fost *extracția cristalinului în capsulă*, imaginată și executată de Stănculeanu. Lumea oftalmologică a luat cunoștință despre această nouă operație la congresul de oftalmologie din 1910, ținut la Heidelberg, iar cu 2 ani mai târziu a adus noui probe de superioritatea acestei operații, dând o statistică asupra unui număr de 240 de cazuri operate prin acest procedeu. Prin operația imaginată de Stănculeanu, care, după părerea sa, poate fi practicată în 70% din cazuri, a dispărut teama de cataracta secundară, complicația cea mai de temut a tuturor generațiilor anterioare de oculiști.

Laudele cari i s'au adus atunci, în special de presa medicală americană, s'au dovedit pe deplin întemeiate, iar azi acesta este procedeul de elecție al oftalmologilor din toate țările Europei și de peste Ocean. Oculiștii de seamă, între cari prof. *Elsching*, care a adus elogii acestui procedeu la congresul internațional de oftalmologie din Amsterdam (din anul 1929) îl consideră indicat aproape în toate cazurile de cataractă senilă.

Alături de extracția cristalinului în capsulă, care a făcut gloria lui Stănculeanu, menționăm un *nou procedeu de secționare cât mai profundă a nervului optic, în enucleația globului ocular*.

Prin această metodă a reușit să secționeze nervul optic a $1\frac{1}{2}$ c. m. înapoia globului, imaginând un nou instrument

cu ajutorul căruia îndepărta globul ocular de vârful orbitei, proectându-l înainte, și în acelaș timp împingând spre vârful orbitei țesuturile ce înconjurau nervul optic. Importanța procedeului constă în faptul că, secționând nervul optic cât mai adânc în orbită, putem evita întinderea proceselor neoplazice la creer.

In afară de aceste 2 operații importante, cităm: „*Refacerea fundului de sac conjunctival prin autoplastie cutanată*" în cazurile de simblefaron întins; „*Introducerea în chirurgia oculară a rachianesteziei*", după metoda lui Toma Ionescu și „*Introducerea în România a operației lui Lagrange, iridosclerectomia*".

Odată cu introducerea în practică a metodelor noui operatorii descrise mai sus, Stănculeanu a imaginat o serie de instrumente, care figurează azi în cataloagele celor mai de seamă fabrici de instrumente medicale din lume, sub numele lui. Aceste instrumente sunt: *ridicătorul de pleoape cu dublu cârlig*, grație căruia s'a putut înlătura blefarostatul din operația de cataractă, *pensa capsulară* și *pensa pentru enucleație*, de care am mai vorbit, cu ajutorul căreia a reușit să secționeze nervul optic la mare distanță de globul ocular.

Stănculeanu și elevii săi au dat la iveală lucrări, din domeniul *medical*, *experimental* și *optic*, de o valoare, tot atât de mare ca cele de chirurgie oculară. Nu ne vom ocupa de lucrările lui Stănculeanu, multe și valoroase, până la 1909, ci numai de cele eșite din clinica sa, cât timp i-a fost conducător.

Intre lucrările din domeniul medical cităm două, de o importanță covârșitoare, asupra conjunctivitei granuloase: „*Conjunctivita granuloasă*" (în colaborare cu *Michail*) și „*Das Trachom nach dem gegenwärtigen Stande der Forschung* (tot în colaborare cu *Michail*). In prima expun amănunțit toată patologia trachomului, atrăgând atențiunea asupra corpusculilor lui Prowaczek, cari nu sunt de cât degenerări protoplasmonucleare ale epiteliului conjunctival, asupra celor 2 forme clinice de trachom, acut și cronic și asupra tratamentului prin

periaj, după metoda lui Manolescu. A doua lucrare a fost multă vreme socotită cea mai completă monografie asupra trachomului și este citată și azi în lucrările autorilor străini, în special în ceeace privește datele relative la repartiția trachomului, anatomia patologică și tratamentul lui.

Afară de aceste două lucrări mai cităm: „*Cercetări asupra simțului culorilor la funcționarii C. F. R.*"; „*Acțiunea adrenalinei asupra ulcerelor corneene cu pneumococi*" și „*Un nou principiu de tratament în afecțiunile fundului ochiului*", în care propune aplicarea simultană a tratamentului antisifilitic local și general, precum și „*Tabelele optice*", singurele cate în România până azi.

In domeniul cercetărilor experimentale, Stănculeanu a fost un cercetător asiduu chiar de la inceputul studiilor medicale. Grație acestei atracțiuni pentru studiile experimentale îl găsim ocupându-se de aproape cu studiul desvoltării căilor lacrimale pe embrionii de om și animal, la 1900, dupăce cu 2 ani mai înainte, la 1898, a demonstrat, pentru prima dată existența unor leziuni produse in interiorul glandei lacrimale, cari intereseazá atât celula glandulară, cât și țesutul intim al glandei. Aceste cercetări controlate de oculiștii de seamă ai timpului au fost confirmate întocmai.

In timpul profesoratului, Stănculeanu și elevii săi au mai dat la iveală lucrări importante și numeroase din domeniul medicinei experimentale, cu subiecte cari interesau în special sfera oculară, lucrări, cari au fost publicate în revistele de specialitate franceze, germane și engleze și mult apreciate. Cităm, printre cele mai importante: „*Keratita tuberculoasă experimentală*", în care a demonstrat că bacilii tuberculozei umane produc leziuni corneene cari n'au tendința la invazie în interiorul ochiului, și 2) bacilii tuberculozei de origină bovină produc leziuni corneene cu tendința la vindecare spontană.

Simultan cu aceste experiențe s'a ocupat de leziunile produse de bacilul lui Timotheu, dovedind în „*Kératite expérimentale par le bacille de Timothée*" că produc keratite

asemănătoare cu cele de origine bovină, cari au o evoluție benignă.

Stănculeanu este autorul celui dintâi studiu istologic asupra reacției conjunctivale la tuberculină (Ueber die patologische Anatomie der Ophtalmoreaction). In colaborare cu Michail complectează aceste cercetări in *„L'anatomie pathologique de l'ophtalmo-réaction“* demonstrând că reacțiunea conjunctivală la tuberculină este o reacție mixtă, formată de un dublu flux de celule limfatice, unul de polinucleare și altul de limfocite.

Apoi s'a ocupat de aproape cu studiul istologic al capsulei anterioare a cristalinului in cataracta senilă și de studiul umorului apos in diferite stări patologice (in colaborare cu elevii săi Michail, d-rele Alexandrescu Drăghici și Popescu).

In 1909 publică cel dintâi tratat românesc de oftalmologie, intitulat modest: *„Curs de oftalmologie“*, care, până la apariția admirabilului tratat al D-lui *Prof. Michail* a fost singura carte românească de oftalmologie pusă la indemâna medicului și studenților. Activitatea științifică și didactică a lui Stănculeanu este in memoria intregei noastre generații de medici, de până la răsboi, ca una dintre cele mai prodigioase ce s'au desfășurat in clinica oftalmologică.

Paralel cu această activitate el a desfășurat una publică tot atât de frumoasă, care avea un singur scop: să facă bine tuturor. Asupra acestei din urmă laturi a vieții lui Stănculeanu vom mai reveni.

Stănculeanu moare la 15 Iunie 1917 și astfel catedra de oftalmologie din București rămâne din nou vacantă.

B). ISTORICUL
INVĂŢĂMÂNTULUI OFTALMOLOGIC
la Facultatea de Medicină din Iaşi (România)

La inceputul invăţământului medical din Iaşi clinica oftalmologică nu exista in program, iar studenţii căpătau noţiunile elementare asupra bolilor de ochi, de la profesorul de clinică chirurgicală. Acesta ocupându-se numai de cazurile oculare care prezentau un interes chirurgical, se inţelege că restul chestiunilor oftalmologice erau complect neglijate.

Până in anul 1855 nu s'a ţinut vreun curs de oftalmologie, de către un oculist, după cum reese din lecţia de deschidere a primului curs, ţinută de *Crăiniceanu* la 28 Octombrie 1885.

„Aici in Iaşi sciţi D-lor, că secţiunea oculistică e incă legată de cea chirurgicală şi precum m'a impărtăşit D-l Dr. Rusu sen., prelegeri sistematice de oculistică nici odată nu s'au ţinut. Mie mi se impune dar de la sine sarcina onorifică de a ţine primele prelegeri de oculistică la tânăra noastră facultate".

In anul 1885 soseşte in Iaşi *D-rul Crăiniceanu*, un tânăr bine pregătit la clinica oftalmologică din Budapesta, şi este delegat de consiliul profesoral al facultăţii de medicină să ţină un curs de oftalmologie studenţilor. Redăm in intregime lecţia de deschidere a cursului, care are meritul de a da multe date asupra situaţiei pe care a găsit-o atunci in ţară, in ceeace priveşte boalele de ochi:

Lecțiune de deschiderea cursului de oftalmologie la facultatea de medicină din Iași, ținută la 28 Octombrie 1885, de Prof. agr. Dr. G. Crăiniceanu

Domnilor,

Dorința de a face un serviciu cât se poate de extins connaționalilor mei, de a veni pe o cale cât se poate de întinsă în ajutorul celor suferinzi și în special celor suferinzi de ochi, m'a îndemnat să mă atașez la universitatea de aici. Este bine înțeles, că tot scopul de a putea veni la timpul său în ajutorul bolnavilor de ochi v'a făcut și pe dv. a veni să ascultați prelegerile mele. Prin aceasta am marcat și programul nostru.

Ochii, acești luceferi prețuiți, conservarea lor, îngrijirea lor în caz de boale, și aceasta pe baza celor mai raționale indicii ale științei moderne, acestea ne va fi ocupațiunea noastră. Renumitul medic „Boerhave" zicea: „Ochiul nu face mult la viață, dar la o viață fericită nimic mai mult" (Oculus ad vitam nihil facit, sed ad vitam beatam nihil magis), și tot omul simțitor va recunoaște că cel orb e așa zicând ca îngropat de viu.

Recunoscând aceasta vom fi pătrunși și de sarcina noastră ca medici, ce o avem față de aproapi noștri, cari ne vor cere sfat în privința neregularităților și boalelor acestui delicat organ din corpul omenesc. Da, d-lor, ochiul e un organ delicat, și de aceea și studiul lui și al anomaliilor lui este cam dificil; dar de altă parte vă pot asigura că oftalmologia este una din cele mai interesante specialități a medicinei.

Aci vezi cu ochii desfășurarea și decursul unor boale, aci afli punctualități matematice cum numai le doreșci, aci iarăși vezi lucruri (cu oftalmoscopul) ași putea zice misterioase, aci se pot face operațiuni cu rezultate frapante și numai o mică parte de chestiuni relative la organul visual mai așteaptă ca știința să le deslușească, cum este descoperirea cauzelor cataractei, în parte și ale glaucomului, apoi căile oftalmiei simpatice și altele. Ca să nu anticipez obiectul, vorbindu-vă îndată la început de niște noțiuni, care vor fi explicate mai târziu, să vă spun planul după care am să vorbesc în lecțiunele ce vor urma.

În locul prim se cuvine să fac ceva istoric ca introducere.

D-lor! Istoricul oftalmologiei e destul de interesant și de extins. Leagănul oftalmologiei e de căutat în Egipt. La romani asemenea o vedem a fi bine cultivată de așa numiții *medici ocularii;* evul mediu n'are nimic însemnat pentru oftalmologie, cum n'are nici întreaga medicină, care era așa zicând închisă între murii claustrelor. În evul nostru vedem cum rivalizează națiunile culte și pe terenul oftalmologiei în frunte cu Franța. Las la buna voința d-voastre ca, interesându-vă de acest istoric, să îl cetiți mai cu deamănuntul din opuri mai vo-

luminoase. Eu l'am atins în câte-va și în o publicațiune a mea din revista „Spitalul" anul curent în luna Iunie. Il puteți ceti mai pe larg și din această broșurică: „Leçon d'ouverture du cours de clinique ophthalmologique de la faculté à l'Hôtel-Dieu, par le prof. *Panas*, 10 Nov. 1879"; dar îl puteți afla și în „Dictionnaire encyclopédique des sciences médicales, Paris 1881 2s XVI, la cuvântul „Ophthalmologie"; în sfârșit în opuri oculistice - enciclopedice cum este în tom. VII la *Graefe-Sämisch* și sper că va fi și în tratatul complect de oftalmologie a lui *Wecker-Landolt*, din care a apărut la Paris tom. I. și unele fascicule din t. II și III.

La noi în țară istoricul oftalmologiei e scurt. Știți d-lor că școala de medicină din București a trecut prin două faze: întâi la anul 1854, transformându-se din școala primitivă ce era, în adevărată școală de medicină și la 1870 când a devenit facultate de medicină. Inceputul oculisticei în țară datează de mai târziu. Iată ce-mi scrie d. dr. Kugel în această privință: „Eu am venit în țară la 1865 (Aprilie). Atunci am găsit numai la spitalul militar o secție oftalmologică și medicul respectiv era d. dr. *Vignali*, decedat acuma trei ani. Eram încurajat de a veni în țară din partea d-lui dr. *Davila*, care a dat atunci o impulsiune mare științei medicale în țară, și și-a dat toată silința de a introduce și diferite specialități în țară. D. dr. *Davila* ca inspector general al serviciului medical la armată și directorul serviciului medical civil, mi-a încredințat o clinică ambulatorie la spitalul Colțea, și conducerea secției oculistice la spitalul militar. După câte-va luni am avut și câte-va odăi la spitalul Colțea la dispoziția mea, ast-fel că am putut ține un curs regulat, la școala de medicină. Intre elevii, cari au arătat un interes mai mare pentru oculistică, era decedatul *dr. Vlădescu* care la 1864 s'a dus la Paris, spre a isprăvi acolo studiul medical. D. *dr. Vlădescu* s'a întors la 1867 [1]) și a urmat încă câte-va luni clinica oftalmologică; când am văzut că am format un elev, cărui pot încredința clinica oftalmologică și elevul acesta era un român, am crezut datoria mea ca împlinită și am scris la profesorul *Graefe*, că vreau să ocup o funcție în patria mea, adecă în Germania. Fiind-că în această vreme toate posturile la universitățile din Germania erau ocupate, *Graefe* m'a conciliat de a merge la Constantinopol, unde prin influența lui am căpătat o ocupație analoagă cu ceea ce avusesem la București".

„Succesorul meu *dr. Vlădescu* a ocupat postul de șeful clinicei oftalmologice la spitalul Colțea și profesor la facultate provisor, și un an naintea morții lui la 1882 a ocupat aceeași funcțiune într'un mod definitiv. După moartea lui funcțiunea de profesor al clinicei oftalmologice

[1]) Teza de doctorat a decedatului a pertractat „Ipermetropia" Imprimată în Paris.

la universitate a fost încredințată într'un mod provisor d-lui *dr. Manolescu*, care ocupă acum această funcțiune într'un mod definitiv. Eu am părăsit postul meu la Constantinopol, la 1877 din cauza de boală, dar fie-care an pe vr'o câteva luni fac un voiaj în Orient, unde mă ocup la Constantinopol, Smyrna și câteva alte orașe cu clientela oculistică, etc". Aici în Iași sciți d-lor, că secțiunea oculistică e încă legată de cea chirurgicală și precum mi-a împărtășit d-l dr. Rusu, sen., prelegeri sistematice de oculistică nici odată nu s'au ținut. Mie mi se impune dar de la sine sarcina onorifică de a ține primele prelegeri de oculistică la tânăra noastră facultate. Pentru aceste prelegeri avem numai puține ore la dispozițiune, de oare ce d-l Decan m'a sfătuit ca în loc de 6 ore săptămânale, care vi le-am fost anunțat, să țin numai trei, ceea ce nu va fi prea obositor; dar mă voi sili, ca în aceste ore să vă vorbesc despre tot ce este mai important; în aceste ore vă voi arăta și operațiunele și manuarea oftalmoscopului.

In cât despre împărțirea materialului, să vă spun d-lor, că autorii au fiecare sistemul lor. *Wecker* în tractatul său complect de oftalmologie pășesce spre cale anatomică.

Incepe de dinafară spre interior adecă tratează întâi boalele pleoapelor, apoi ale conjunctivei, după aceea predă oftalmotropia sau măsurarea ochiului, trece apoi la cornee, iris, choroidea, scleră împreună cu glaucomul, revine apoi la dioptrică și acomodațiune. Profesorul *Schweigger* din Berlin începe cu dioptrica, trece apoi la organele dimprejurul bulbului ochiului și apoi începe cu conjunctiva, cornea și mai departe, și termină cu boalele din fundul ochiului; dar profesorul meu *Schulek* din Budapesta începe cu reacțiunea și acomodațiunea și continuă peste tot semestrul I cu această temă, iar profesorul profesorului meu adecă „*Arlt*" din Viena tratează mai întâi boalele conjunctivei, apoi pe ale corneei, sclerei, pe ale irisului, ale tractului uveal și mai departe.

Eu nu mă iau după cutare sau cutare profesor, ci din împrejurarea unei experiențe momentuoase m'am decis a începe cu boalele conjunctivei și a mă opri în deosebi mai mult la boala trachoma sau conjunctivita granuloasă, care în părțile acestea se află în număr așa mare, mai mult între ovrei, în cât trebue luată drept epidemie.

Ciangăii emigrați de aici la Banat, unde asemenea există epidemie de trachomă, fiind supuși împreună cu ceilalți locuitori de acolo, unei examinări medicale s'a aflat că mai toți sufer de această boală contagioasă. Guvernul a și luat măsură în contra epidemiei și se speră că va reuși a o stârpi, precum a reușit Belgia, unde a existat mai grea epidemia de cât în ori care alt stat european.

Aici d-lor, ne vine invasiunea din Rusia, unde se știe că e foarte lățită această boală.

In restimp de 6 săptămâni și 4 zile de când practic oculistica aici mi s'au presentat 593 bolnavi pe cari i-am înscris numai odată (la

acest bolnav, care deşi nu este de tot vindecat, dar este atât de ameliorat încât merită a vă spune pe scurt istoria boalei lui. De cinci ani suferea şi spune, că a pelerinat pe la mulţi, foarte mulţi doctori; a fost şi în Kiew la oculistul dr. Mandelstamm, care însă l-a trimes acasă, după ce cred că se va fi convins că tratarea boalei dânsului are să ţină mult timp. L-am luat eu în cură între cei primi comilitoni ai clientelei mele, şi să vă spun nu e de tot vindecat; va mai avea mult să umble la mine, vr'o jumătate de an sau mai mult; dar bucuria mea este că mai zilele trecute mi-a declarat că vrea să depună băţul de cerşetor şi să înceapă a lucra la profesia sa, care fiind ciobotăria; i-am dat voia bolnavului ca primele călţuni ce le va face după reînsănătoşire să mi le ofere mie, care i-am adus ochii săi până în această stare.

Trebue să spun însă şi aceea, că mai eri alaltăeri s'a încercat a umbla pe stradă fără conducător, ceeace a mers bine, până odată i s'a întunecat vederea şi s'a pălit cu tâmpla stângă de un trecător, se şi vede o sugilaţiune a pielei la acel loc. Intunecarea mi-o explic astfel că fiind timp rece, cu vânt, ochii simţitori se va fi umplut de lacremi, şi ne mai putând resista asprimei timpului s'au închis, şi bolnavul a păţit ce păţesc micii prunci, cari învaţă a umbla pe picioare. Tratamentul trachomei la acest bolnav a constat în pensulare cu soluţiune de argint nitric la sută şi din masagiu cu alifie de precipitat (Hydrary. oxyd. flav. 0.1; vaselină 5.0) la marginele pleoapelor superioare, cari erau foarte groase, iar la rădăcina genelor ulceroase.

Pensularea menţionată e lucru vechiu şi la aparenţă ceva prea de toate zilele, dar în realitate este o artă în a cărei executare trebue să se exercite, cu mâna şi cu mintea, toţi aceia cari voesc să aibă de la dânsa rezultate favorabile. Mai târziu voiu începe a cauterisa pleoapele acestui bolnav cu cupru sulfuric în substanţă şi aceasta când conjunctiva va înceta a produce secret şi nici dimineaţa nu se vor mai lipi ochii bolnavului.

V'am mai adus d-lor încă o bolnavă cu ectropiu luxurios la ambele pleoape inferioare provenit tot din trachoma şi cu blenorea a sacului lacrimal stâng, pe care acum o voiu opera înaintea d-lor voastre, făcând la ochiul drept sutura după metoda lui *Snellen*, iar la cel stâng incisiunea canaliculului lacrimal şi sondarea zilnică, precum veţi avea ocasiunea a vedea practicând-o şi la alţi bolnavi.

Inainte de a termina, voesc ca şi cu un alt argument să vă dovedesc, de ce e nevoe şi încă mare nevoe ca să cultivăm mai intradins oculistica de cât cum se cultivă ea până acum ca un apendice al chirurgiei. Acest argument se compune din datele statistice despre orbii din ţară.

Datele respective se referesc numai la Muntenia, de oarece sunt culese la finele anului 1860, când în Moldova era alt organism de recensiune, care n'au luat pe lista de recensiune şi rubrica orbilor, şi astfel

prima presentare) şi dintre aceştia, 427 sunt trachomatoşi. Nişte bolnavi din Pascani, Botoşani şi de prin alte imprejurimi mi-au comunicat că astfel de „boală" (astfel numesc ei trachoma) şi pe acolo ia mare dimensiune. Vedeţi, d-lor, ce sarcină vă asceaptă când veţi intra în practică.

Mă veţi intreba, dacă dintre atâţi bolnavi de trachom, s'au vindecat vr'unul? Vă pot răspunde, că trachoma este o boală chronică şi grea de vindecat; vom vedea mai târziu; cu toate acestea însă vă arată aici lipsesc date despre orbi. Din datele referitoare la Muntenia, vedem o stare deplorabilă în ceeace privesc chestiunea orbilor. Aşi dori ca datele statistice să fie false, exagerate, şi ca un recensământ nou pentru care sunt decis a păşi la timpul său cu propuneri referitor la rubrica orbilor, să aducă resultate mai liniştitoare. Dacă facem pe baza datelor din 1860, o paralelă între ţara noastră şi alte state, vedem o diferenţă colosală. Norvegia şi Ungaria stau mai rău, cu câte 13 orbi la 10.000 de suflete, Anglia are 9, Italia şi Franţa 8, Germania şi Austria 6, America de Nord 4 la câte 10.000; dar ţărişoara noastră (Muntenia) are 31 de orbi la 10.000 de locuitori, sau la 2.400.921 locuitori 7550 de orbi.

Iată, d-lor, ce scop important avem: a micşora şi a împiedeca desfăşurarea numărului de orbi atât de mare, cum e acesta, şi pentru acest scop şciinţa oculistică e atât de necesară medicului conscincios ca pâinea cea de toate zilele.

„Progresul Medical Român" din 7-XII-1885.

Cursul lui Crăiniceanu a fost mai mult teoretic, întrucât nu exista un serviciu spitalicesc cu bolnavi de ochi, de unde să prezinte diferite cazuri clinice.

S'a străduit mult să separe clinica oftalmologică de cea chirurgicală şi mai ales să înfiinţeze un serviciu spitalicesc de boale de ochi, dar toată strădania lui a fost zadarnică, Eforia Spitalelor „Sf. Spiridon" ne fiind de aceaş părere cu el, asupra necesităţii unui asemenea serviciu, menţinând deci serviciul de boale de ochi unit cu cel chirurgical. Iată scrisoarea adresată de Crăniceanu, Eforiei, în acest sens:

Domnilor Epitropi,

Este ştiut că ştiinţa de oculistică în zilele noastre şi-a luat un avânt, care o face demnă rivală a chirurgiei. Ea şi-a câştigat o poziţiune de sine stătătoare. Astăzi ştiinţa nu mai permite ca expertul care face o amputaţie şi tratează răni puroioase, să facă tot odată şi delicatele operaţiuni de ochi şi să le trateze împreună ca pe aceiea; nu mai permite ca cel operat de ochi să nu fie pe deplin izolat de un

erizipelatos, de un crupos, sau din contra, ca cei cu morbul de ochi lipicioase să nu-şi aibe odăile sale separate, precum şi ceilalţi bolnavi de ochi să nu-şi aibe odăile întunecoase şi multe alte indicaţiuni imperioase. Rog pe d-nii medici ai spitalului de sub conducerea Dv. ca pe conştiinţa D-lor să mărturisească cele zise.

Trebue dar să se facă şi la noi ce au făcut toate statele civilizate, să se separeze cu totul oculistica de chirurgie şi, dacă nu, apoi să se caseze partea oculistică, ca apoi să se îngrijească guvernul de înfiinţarea unei clinice oculistice corespunzătoare Iaşilor şi Moldovei, unde boalele de ochi, mai cu seamă cea egipteană, transportată din Rusia, ia dimensiuni înspăimântătoare.

Se zice că un adevărat specialist de ochi îşi poate clupta crearea unui spital particular. Da, d-lor epitropi, dar să ştiţi că o astfel de instituţiune numai atâta trăeşte, cât vrea, sau cât trăeşte înfiinţătorul ei şi cu aceasta ţara nu e mulţumită şi ajutorul pentru omenirea suferindă e numai vremelnic.

Vă rog, d-lor epitropi, desbateţi această propunere între d-tră. Până la hotărâre, se poate şi îndeplinirea ei, vă rog să-mi daţi voe a primi şi a lecui în vr'o sală din spitalul Sf. Spiridon, cam la 60-80 bolnavi ambulanţi cari zilnic au beneficiat în luna trecută de consultaţiunile mele gratuite şi că tot cu această ocaziune să-mi ţin în sensul deciziunei consiliului profesoral şi prelegerile mele publice de oculistică d-lor studenţi din anul IV şi V [1].

Dr. George Crăiniceanu
Profesor agregat de oculistică

Răspunsul Epitropiei a fost negativ, după cum se poate deduce din următoarea scrisoare, adresată revistei „Progresul Medical Român" din Bucureşti:

„...... se poate ca în spitalul Sf. Spiridon bolnavii să nu afle nici un adăpost?

Când m'am adresat către onorata epitropie cu cererea, ca secţia oculistică să se separeze de cea chirurgicală şi când mi s'a zis că „n'au loc" credeam că d-lor vor fi văzând în adresa mea mai mult un interes personal decât binele comun. Dar când văd acum că mi se prezintă mulţi bolnavi de ochi (chiar creştini) cari fără ajutorul medical *operativ* (cu fără spital, la bolnavii cu locuinţe nepotrivite nu pot face operaţiuni) rămân cerşetori şi aceşti sermani sunt respinşi din cauză că în numitul spital „nu este crivat", atunci nu mă rabdă inima de a nu bate la toate uşile, de unde aştept ceva ajutor pentru aceşti sermani".

---

1) Publicată în „Progresul Medical Român" din 7.XII.1885.

Crăiniceanu părăsind Iaşii, chestiunea agitată de el şi care l-a amărât mult că n'a putut-o realiza, adică înfiinţarea unui serviciu special de boli de ochi, este din nou părăsită.

Data înfiinţării unui serviciu oftalmologic în spitalul Sf. Spiridon este Februarie 1889, adică după moartea profesorului dr. Russ senior.

Atunci s'a separat serviciul de chirurgie de cel de oftalmologie, primul fiind pus sub conducerea d-rului Bottez, iar ultimul sub a d-rului *Socor*, după cum scrie acesta în „statistica pe anul 1889 a serviciului de oftalmologie din Iaşi".

„... Onor. Epitropie a Casei Sf. Spiridon, pătrunsă de aceste adevăruri, cu multă bunăvoinţă a da o organizaţiune spitalului central corespunzător cerinţei progresului ştiinţei, au înfiinţat din marea secţiune chirurgicală o secţiune de oftalmologie, cu a cărui serviciu m'au însărcinat provizoriu".

Fiind numit definitiv în postul de primar medic al spitalului Sf. Spiridon, Socor a condus acest serviciu până la eşirea sa la pensie.

Este interesant să redăm tabloul de mişcarea bolnavilor din serviciul oftalmologic din Iaşi (transformat puţin mai târziu în clinică oftalmologică) în primele lui 15 luni de viaţă:

NUMIREA BOALELOR	Intraţi	Vindecaţi	Amelioraţi	Incurabili	Morţi
Morbii pleoapelor, sprâncenelor şi genelor	37	36	—	1	—
„ glandei lacrimale	2	2	—	—	—
„ căilor lacrimale	10	10	—	—	—
„ conjunctivei şi plicei semilunare	99	86	10	3	—
„ corneei	58	58	—	—	—
„ sclerei	2	2	—	—	—
„ irisului, a proceselor ciliare, şi coroidei	21	18	1	2	—
„ cristalinului	54	51	1	2	—
„ nervului optic	2	—	—	2	—
„ retinei	5	2	1	1	1gl.
„ orbitei	7	6	—	1	—
Diverse cazuri	67	63	—	1	3
Total	364	334	13	13	4

Diverse afecţiuni oculare, tratate ambulatoriu, de la 1 Ianuarie şi până la finele lui Martie 1890, au fost în număr de *106*.

In 1889 nu s'a ţinut registru de bolnavii trataţi ambulatoriu, nefiind încă bine organizat biuroul primirei [1]).

Cel dintâi profesor de clinică oftalmologică a fost *Socor* numit suplinitor în anul 1897—98 [2]). Aceasta ar fi deci data la care clinica oftalmologică şi serviciul de boli de ochi ajung sub conducerea aceleiaşi persoane.

In anul 1899--1900 Ministerul Instrucţiunei Publice numeşte suplinitor al catedrei oftalmologice, pe d-rul *C. Miclescu*, dar după câtva timp este numit din nou *Socor*. Serii întregi de studenţi şi-au căpătat cunoştinţele oftalmologice în serviciul de boli de ochi al d-rului Socor şi sub directa sa conducere. Fiind un oculist cu vaste cunoştinţe în specialitate şi un clinician abil, Socor a reuşit să dea Moldovei mulţi oculişti pregătiţi. El este pe drept cuvânt, socotit întemeetorul învăţământului oftalmologic din Iaşi.

1) Socor: „Statistica pe anul 1889 a Serv. oftalmologic din Iaşi".
2) Bogdan: „Istoricul facultăţii de medicină din Iaşi" 1911, pag. CC II.

NOTE BIOGRAFICE.

IOAN MOLNÁR - PIUARIU.

Cel dintâi medic oculist, român, a fost vrednicul luptător pe tărâmul național și învățatul *Ion Molnar - Piuariu.*

Dacă dela acest medic român, cel dintâi din ținuturile ardelene care ne-a lăsat lucrări scrise de medicină, n'au rămas lucrări oftalmologice importante, nu este vina lui, ci a timpurilor în care a trăit.

Născut și crescut în epoca grelelor frământări prin care au trecut Românii din Ardeal, pentru a-și păstra religia și limba, Ioan Piuariu a luat parte activă la toate luptele naționale și n'a putut să se ocupe numai de știința tămăduirei bolilor de ochi, care era abia în fașe in toate țările europene. Dar, cu toate că a trebuit să lucreze în aceste condiții grele pentru evidențierea calităților unui om de știință, Ioan Piuariu a știut să se facă respectat și iubit prin știința, pe care și-o asimilase și numele lui a fost bine cunoscut dincolo de granițele Ardealului, după cum vom vedea mai târziu.

Pentruca să ne dăm seama cât de bine era apreciat Ion Piuariu pe care Ungurii l-au maghiarizat, dându-i numele de *„Molnar"*, vom face un scurt istoric al vieții acestui distins român - Se va vedea că a fost un temut luptător naționalist, urât de Unguri, care s'a impus totuș prin știința sa, reușind să ocupe situații înalte în învățământul superior din Ardeal.

Curtea de la Viena i-a acordat, de altfel, titlul de noblețǎ tot pentru renumele la care ajunsese ca oculist.

Născut la 1749[1]), în comuna Sadu, din ținuturile Sibiului, fiu al preotului Ioan Piuariu, ajuns mai târziu protopop ortodox, și al Patrasei, a învățat să-și cinstească neamul și să lupte pentru libertățile lui de la tatăl său.

Protopopul Ioan Piuariu a fost una din cele mai curajoase figuri de luptători pe tărâmul religios, din secolul al XVIII-lea, întru apărarea ortodoxiei. Hirotonisit preot, la o episcopie din Muntenia, a ajuns în conflict cu episcopul unit din Blaj, Petru Pavel Aron, care, în chip de pedeapsă, l-a tuns în anul 1758 și de aci i-a rămas porecla Popa tunsu [2]) nume sub care îl găsim adeseori în descrierile contimporanilor.

Protopopul Ioan Piuariu, arestat de preoții uniți și închis în tem-

---

1) După Bologa anul nașterii ar fi 1741 (cf. Bologa: Date nouă pentru biografia lui Ioan Piuariu. „Clujul medical" 1925, pag. 66).

2) *I. Lupaș:* „Părinții și bunicii scriitorului ardelean Ioan Piuariu-Molnar." „Studii, conferințe și comunicări istorice".

nițele de la Viena, în anul 1761, și-a lăsat acasă soția și pe cei doi copii, între cari unul, de 12 ani, era să ajungă învățatul de mai târziu Ioan Piuariu, profesorul de boli de ochi de la Cluj.

Din temniță tatăl său își încuraja soția și se interesa de copii, iar ea într'o scrisoare, din 23 Februarie (stil vechiu) 1761, îi răspunde:

„... când am văzut scrisoarea și am înțeles toate, mai întâi am dat mulțămită lui Dumnezeu și Majestății Sale Prea Înălțat, și foarte m'am bucurat, plecând genuchii și ținând în brațe pruncii, pe unul de-a dreapta și pe altul de-a stânga, cu lăcrămi în ochi am rugat pe Dumnezeu ..." [1].

In asemenea împrejurări a crescut Ioan Piuariu, plângându-și părintele închis (care mai târziu și-a pierdut și viața) și îndemnat de mamă-sa să-și iubească religia și neamul. Suferințele părinților și bunicilor săi l-au hotărât, din fragedă copilărie, să lupte, pe orice cale, la ridicarea neamului său.

Popa Ion, eliberat din temnițele dela Viena, se întoarce acasă cu o vie dorință: să-și dea fiul cel mare, pe Ioan, la învățătură înaltă la Viena. Dorința aceasta și-a îndeplinit-o numai după ce fiul și-a făcut studiile la Sibiu și Cluj.

La Viena tânărul Ioan Piuariu a făcut studii serioase și, abia trecut de 20 de ani, se înapoiază în Ardeal, specializat în boli de ochi cu frumoase cunoștințe de medicină generală și cu titlul de *„doctor"*[2]).

După Bologa, el ar fi obținut la Viena numai titlul de magistru în chirurgie, care-i da dreptul la exercitarea practicei de oculist, iar mai târziu ar fi obținut titlul de doctor.

După înapoerea dela Viena, Ioan Piuariu își adaogă și numele unguresc de *„Molnar"*.

La puțin timp după întoarcerea în țară, a fost numit medic al regimentului de grăniceri, din Banat, unde a îndeplinit și funcțiunea de institutor. [3]).

La 1771 este numit oculist chezaro-crăesc al Transilvaniei (după Lupaș), funcțiune înaltă.

In 1781 intră în loja francmazonă din Sibiu și aci stabilește legături de prietenie cu mulți dintre bărbații de seamă din Ardeal, unguri și nemți.

La 1873 se căsătorește cu o săsoaică bogată, Ana Regina Sebastian, din Sibiu, și prin această căsătorie devine proprietar în Sibiu, lucru care nu-i fusese permis până atunci, ca român neunit.

---

1) *I. Lupaș:* Op. cit. pag. 276.

2). Din nici o lucrare, sau act, nu reese că Piuariu ar fi obținut la Viena titlul de doctor, cu toate că așa era intitulat de toți contimporanii săi. Din cercetările lui Bologa, la Facultatea de medicină din Viena, rezultă că în arhiva ei nu există nici o urmă că s'ar fi acordat, lui Piuariu acest titlu.

3). *A. Veress:* „Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj" 1924-25, pag. 569.

La 1784 este rugat de guvernatorul Ardealului să intervină pe lângă conducătorii mişcării revoluţionare Horia, Cloşca şi Crişan, să rela legăturile cu guvernul.

Numele lui de luptător român şi de tămăduitor al boalelor de ochi, ajunsese până la straturile cele mai de jos ale poporului. De aceia a fost bine primit de revoluţionari, cărora le-a tâlmăcit dorinţa guvernului de a lua în seamă cererile lor. Pentru un moment răsculaţii s'au liniştit şi această mare trecere, pe care a avut-o Piuariu la conducătorii lor, l-a mărit şi mai mult autoritatea faţă de guvern.

Convins că numai obţinând un titlu de nobleţă va putea să fie în legătură mai apropiată cu Impăratul de la Viena, de unde aştepta toată dreptatea ce trebuia să se facă poporului român, Ioan Piuariu a cerut Curţii dela Viena să-i acorde titlul de nobil.

Petiţia lui, înapoiată guvernului ardelean pentru a-şi da avizul a dat ocazie referentului să-şi arate toată duşmănia faţă de Molnar, pe care nu-l uita că este român, înainte de toate. Un lucru n'a putut însă ascunde: iscusinţa lui ca oculist: *„... magistratul nu cunoaşte alte merite ale lui Molnar, decât acela de a fi doctor de ochi, dar pentru aceasta îl plătesc pacienţii..."*

Magistratul din Sibiu nu s'a asociat propunerii referentului, de a se cere refuzarea titlului de nobil, ci a înaintat Curţii din Viena un raport favorabil, din care extragem următorul pasagiu: „... Pentru îndeplinirea acestei ordinaţii milostive am aflat a relata, cu cea mai mare umilinţă, că despre meritele deosebite pe care îşi întemeează petiţionarul cererea sa, magistratul nu are nici o cunoştinţă, dar nu poate retăcea faptul că el este in adevăr versat în arta tămăduirei ochilor şi *că a dat multe şi însemnate dovezi ale experienţei şi artei sale, în această privinţă*" [1]).

Titlul de nobil i s'a acordat la 21 Martie 1792 (după Lupaş), cu predicatul „de Mullersheim".

A fost discuţie în jurul faptului că Ioan Piuariu ceruse ca titlul de nobil să i se acorde lui şi unui nepot al său. După *Szinnyei* [2]) el ar fi avut un băiat, pe Iosif (aceasta e susţinută şi de Veress), în cât acestuia s'ar fi cuvenit să i se acorde nobleţa, nu nepotului. Lupaş susţine însă că n'a avut de cât o fată pe Ioana – Regina, iar Iosif nu l-a fost fiu, ci nepot.

Fata lui Piuariu a murit în vârstă de 1 an, la 1789 [3]).

Renumele lui Piuariu ca oculist trecuse hotarele ţării. La Viena

---

1). *Lupaş:* „Cum a obţinut doctorul Ioan Piuariu Molnar, din Sadu, titlul de nobil la anul 1792". „Transilvania" 1920, pag. 63.

2). *Szinnyei:* „Maghyar írak élete és munkai".

3). *Lupaş:* „Câteva date biografice relativ la doctorul Ioan Molnar Piuariu, din Sadu", „Anuarul Institutului de Istorie Naţională", 1921-22, pag. 342.

unde era o şcoală de medicină dintre cele mai de seamă ale timpului, numele lui Piuariu era mai presus de cât al medicilor de seamă aci.

Incă dela 1773 exista în mod oficial, un învăţământ oftalmologic la Viena, predat la început de *Pallucci* din Florenţa (adus de Van Swieten, organizatorul şcoalei de medicină din Viena, cu aprobarea împărătesei Maria Teresia), apoi de *Barth*. [1]).

Prin urmare Viena avea oculişti de seamă; cu toate acestea Piuariu era atât de apreciat, încât pesonalităţi de seamă au recurs la ştiinţa lui. Următoarea împrejurare ne evidenţiază îndeajuns cât de bine era apreciat: In anul 1786 Contele Palffy, dela Viena, scrie guvernatorului din Transilvania, Samuil Bruckenthal, că generalul conte Gourcy vrea să fie operat de cataractă, la ambii ochi, de Piuariu şi cerea să-l întrebe dacă vrea să execute aceasta operaţie şi, în caz affirmativ, să-i dea un concediu să vină la Viena.

La intervenţiile făcute, Piuariu răspunde prin următoarea scrisoare (a cărei fotografie o redăm mai jos):

„Ich habe die unter meiner Besorgung gehabte Patienten bis auf 5 Personen sehend von mir entlassen. Letzere 5 aber welche ichschon operirt, bedärfen noch meine Hilfe längstens bis den 20 ten April, und als dann ebenfals entlassen werden können.

Es haben sich zwar 3 mit dem Staar behaftete arme Blinde operiren lassen wollen, die aber aus Mangel derer hierzu erforderlichen Verflegungs Kosten während der Cur nach Hause unausgeheilt abgegangen sind [2]).

Hermannstadt d. 15 - ten April. 1786

Iohann Molnar m. p. oculist

---

1). *Crăiniceanu*: „Manual de oculistică."

2). „Anuarul Institutului de Istorie Naţională" 1924-25 pag. 568.

Iată şi traducerea în româneşte a scrisorii: „Cei 5 pacienţi pe care i-am avut sub îngrijirea mea, au plecat acasă cu vederea bună. Cei 5 pe care i-am operat în urmă mai au nevoe de ajutorul meu cel mai târziu până la 20 Aprilie, după care pot pleca şi ei acasă".

„S'au mai prezentat 3 persoane cu cataractă, care doreau să fie operaţi, dar, fiindcă n'au avut mijloace materiale să-şi plătească întreţinerea în spital, au plecat acasă nevindecaţi."

Sibiu, 15 Aprilie 1786. Ioan Molnar, oculist.

In anul 1791 Piuariu, ca încoronare a muncei depusă ca oculist, a fost numit ca profesor de oculistică la şcoala medico-chirurgicală din Cluj, instituţie înfiinţată de Maria Teresa în anul 1775 şi având rang academic. Această şcoală creia magiştri în chirurgie şi obstetrică, nu şi doctori [1]. Ea a avut la început numai 3 catedre (anatomie, chirurgie şi obstetrică), cu profesori titulari. La 1791 s'a înfiinţat o catedră nouă de oculistică, ce s'a încredinţat lui Piuariu.

Lecţia de deschidere a cursului de oftalmologie a fost tipărită şi se găseşte azi un singur exemplar, la Budapesta. Institutul de istoria medicinei din Cluj posedă o copie a acestei cărţi, scrisă de d-l Andre Veress după original. Fotografia copertei şi reproducerea întregei lecţii, pe care o facem la sfârşit, le-am obţinut de la Institutul de istoria medicinei din Cluj, datorită bunăvoinţei d-lui *Bologa*, directorul Institutului.

Nu ne vom ocupa de activitatea lui Piuariu, desfăşurată cât a fost profesor la Cluj, în alte direcţii. Din cercetările istoricilor noştri reese că în acest timp a desfăşurat o frumoasă activitate ca ziarist.

Cursurile şcoalei medico-chirurgicale din Cluj ţineau 2 ani, în care timp elevii trebuiau să-şi însuşească toate cunoştinţele.

Doctorul *Lenghel* [2] a găsit în biblioteca liceului piarist din Cluj o foae matricolă a elevilor de la cursul lui Piuariu (un fel de catalog), din anul 1798-99. Din acest important document, a cărui fotografie o reproducem şi noi, reese că Piuariu avea 6 elevi: 2 din Cluj, 2 din Turda, 1 din Aiud şi 1 din Făgăraş, deci această şcoală de medicină era frequentată de elevi din toate părţile Ardealului. Tot din acest document se poate vedea că studenţii acestui „Lycaeum Regium Academicum", cum s'a numit mai târziu, erau în vârstă de 17–28 de ani.

Aci găsim că e locul să arătăm că d-nul Lenghel a supus acest important document unei expertize grafologice, cu scopul să poată trage o concluzie asupra caracterului său. Expertiza a fost făcută de 3 cunoscuţi grafologi, *Schermann* din Viena, *Galatzy* din Cluj şi *Helioss Hecht* din Cernăuţi, iar concluziile lor, aproape identice, au fost ur-

1). *Bologa*: „Clujul medical" 1924, pag. 154.

2) *Lenghel*: „Un autograf original al doctorului Ioan Molnar - Piuariu". „Clujul Medical" 1928 pag. 340.

mătoarele: „Piuariu a fost un om cu o inteligență și cultură superioară; cap deductiv, analizând ușor, clar și logic, care știe să urmărească firul ideilor de la început și până la sfârșit. Creerul în muncă continuă. A desvoltat o puternică muncă intelectuală; intuiție puternică, foarte activ, neplăcându-i să lenevească; voința fermă, constant și sever, atât față de sine, cât și față de alții. Nu a descins dintr'o familie bogată; toate și le-a câștigat prin voință, muncă și statornicie..." [1]

Informatio de [illegible] anno [illegible]

Despre opera oftalmologică a lui Piuariu avem puține de spus. A fost un iscusit operator al cataractei și a tratat inflamațiile conjunctivei și ale sacului lacrimal, cu succes.

In lecția lui de deschidere a cursului de oftalmologie, pe care o publicăm în întregime și care e singura lui lucrare de oftalmologie, cunoscută până acum, și tot odată cea dintâi lucrare de medicină a unui medic român, dă sfaturi studenților să trateze repede afecțiunile oculare, pentru că bolile învechite se vindecă mai greu. Nu intră în

1) *Lenghel:* Op. citat pag. 342.

amănunte asupra vreunui capitol de oftalmologie şi nu aminteşte de cât despre bolile conjunctivei, sacului lacrimal, pterigionul şi cataracta, în cât nu putem deduce dacă mai cunoştea şi alte boli de ochi şi nici care era tratamentul celor amintite mai sus.

In partea întâi a lecţiei, care coprinde generalităţi, nu pierde ocazia să arate că a fost chemat ca profesor la Cluj, de guvern, pentru că membrii acestuia s'au convins de binele pe care l-a făcut populaţiei din Ardeal, timp de 25 de ani, de când practica oculistica şi în acelaş timp s'a recunoscut destoinicia lui în tămăduirea boalelor de ochi. Mulţumeşte cu această ocazie Împăratului Leopold al II-lea, care a înfiinţat catedra de oftalmologie la Cluj.

Ioan Piuariu a funcţionat ca profesor la Cluj până în anul morţii, după cum reese din actele facultăţii unde era trecut până la această dată, sub numele de „Ioannes Molnár de Mullersheim, de morbis et medicinae oculorum profesor publicus ordinarius".

La 16 Martie 1815 Piuariu a murit şi a fost îngropat în cimitirul de lângă biserica ortodoxă din Sibiu.

PARÆNESIS

AD AUDITORES CHYRURGIAE

N LYCEO REGIO ACADEMICO

CLAUDIOPOLITANO

HABITA

A

IOANNE MOLNAR

de MULLERSHEIM

DE

MORBIS, & MEDICINA OCULORUM

PROFESSORE PUBLICO

QUUM PRIMUM SUA COLLEGIA

ORDIRETUR

ANNO MDCCXCI.

MENSE NOVEMBRI.

CLAUDIOPOLI

Typis *Martini Hochmeister* Cæf. Reg. Priv. Dicast

Typographi & Bibliopolæ 1793

AESTIMATISSIMI AUDITORES,

Cu minter omnes corporis humani partes, visus organum, seu pulchritudinem, seu miram fabricae teneritatem spectamus, primum locum obtineat, facile patet, eam quoque doctrinam, quae oculorum morbos tradit, prae reliquis Artis medicae disciplinis, majori eum solertia et attentione a nobis excolendum esse. Qua de re factum est, ut haec de morbis oculorum doctrina in celeberrimis Germaniae Academiis ab institutione chyrurgiae sejuncta et propriis Professoribus demandata fuerit, quibus id solum officium incumbit, ut Tyronibus Chyrurgiae, admirandam oculi humani structuram demonstrant, eosque doceant, quomodo varios oculorum morbos medicaminum usu aut operatione chyrurgica avertere, aut sanare oportear.

Juniores autem Patriae nostrae Chyrurgi ab hisce Academiis nimis longe remoti sunt, ut optimo hoc institutionis genere utiqueant; Vienna etenim ubi publici de morbis oculorum Professores constituti sunt, multis milliaribus a nobis distat, et magnis nonnisi sumptibus Praelectiones has audire Chyrurgis nostris datum est, qui hanc ob causam rudes per omnem vitam in hae doctrina persistunt, maxime aegrorum detrimento.

Quantasitaque gratias Clementissimo Imperatori, Hungariae Regi, Principi Transilvaniae Leopoldo Secundo debemus, qui commodis nostris prospexit, atque Professorem, qui morbos oculorum, eorumque medelam in Academia Claudiopolitana traderet, constitui jussit; quam grato animo recolent omnes boni Patriae Cives, hanc Excelsi Regii in Transilvania Gubernii circa conservandam, cum publicam, tum privatam civium salutem paternam curam, ac sollicitudinem, ejusdemque, cui divinum hocce (ut ita dicam) institutum unice in acceptis debemus, sapientiam admirabuntur.

Inter tot enim publica, eaque gravissima negotia magni hi Viri Patres Patriae, de conservanda quoque civium suorum sanitate cogitarunt, hand erat iis incoquitum, me jam ab Anno 1768 plurimis pauperioris sortis hominibus amissam oculorum lucem restituisse, eosque a plurimis aliis oculorum morbis, nullo accepto lyto sanasse; hinc me Claudiopolim vocarunt, et mihi Professoris munus, quin id ausus fuerim petere, demandarunt: hanc Excelsi Regii Gubernii in me fiduciam gratissimo semper animo recolere non desinam, atque, ut tantos favores promerear, omnibus viribus, adlaborabo.

Vos autem, Auditores optimi, hanc Excelsi Gubernii Regii clementiam, in usus vestros convertere studebitis, atque unitis mecum viribus Patriae Regique, animi vestri gratitudinem commonstrabitis; Ego quod meorum partium est, in id unum semper ero intentus, ut omnia, quaecumque de structuro, morbisque oculorum utilio, aut ex librorum lectitatione, aut ex propria multorum annorum experientia hujus que hausi, ea nobis fideliter, et aperte tradam, vos autem

ea diligentia, atque attentione, quam summa rei dignitas exposuit, haec nostre studie prosecuturos confido Ut autem vos magis attentos reddam, atque animorum vestrorum, in Scientiam propensionem, quodam modo excitene, de necessitate, atque utilitate huius Scientiae prius pauce disseram, deinquo ordine in docenda, discendaque hac. scientia sim usurus vobis demonstrabo.

Morbi oculorum aut acuti sunt, vehementibus nempe Symptomatibus stipati, aut chronici, qui tardo Gradu incedunt. Morbi oculorum acuti celerrimam opem poscunt, aegro enim non eo licet expectare, donec in magnam quamdam urbem, in qua peculiaris oculorum morbis Medicus praefectus est, proficisci queat, sed quelibet Chirurgus his morbis mederi sciat, ne visus nulla amplius arte restituendus pereat.

Cum autem nulla hic provinciae hucusque fuisset in hac Scientia institutio, Chirurgi in sanandis oculorum morbis nocuerunt potius, quam profuerunt, oculos enim, ut alias inflammatas corporis partes fomentis scilicet emollientibus solent, tractare, quo auxilii genere morbus quam plurimum augetur.

Oculus nempe ob peculiarem structuram, vasorum subtilitatem et humorum, quos continet pelluciditatem, peculiarem, prae reliquis corporis humani partibus medelam requirit, oportetque peculiaria remedia, et peculiarem medendi Methodum adhibere, nisi nocere magis, quam prodesse velimus.

Cavendum enim est ne oculorum inflammatio unquam insuppurationem transeat, quae omni modo, et validissimis resolventibus remediis opprimendo est. Quoties ehen vidi oculos inflammatos, emollientium, et relaxantium remediorum usu ita corruptos, ut vix ullam medelam admitterent quoties perversa hac methodo Hypopion oritur, quod postea non nisi magnis aegri sumptibus, et periculo difficili operatione sanatur.

Videbitis igitur Auditores optimi quantum intersit, ut peculiarem hanc de morbis oculorum acutis medendi methodum, ex peculiari institutione perdiscatis, quam bene de sanitate ruris, minorumque urbium incolis agetur si acutis oculorum morbis constitutus in vicinis Chyrurgus tute mederi sciet quam grato animo aegri quondam Excelsi Regii Gubernii Sapientiam celebrabunt, quae ipsorum sanitati consuluit, atque vos Auditores optimi, me docente in hoc utilissima doctrina gratis institui jussit.

Et si autem acutorum moculi orborum cognitio vobis maxime necessaria sit, chronicorum nihilominus etiam morborum doctrina vobis utilissima censenda est. Quoties morbosa quadam oculi affectio ab initio facili ope, et levi, parum sumptuoso remedio aut tolli, aut omnino praepediri posset, si Chyrurgo cujus opem aeger implorat, accurato visus organi cognitio, morborum pendentium et Remediorum appli-

candorum Scientia non deesset, Pterigia, Ophtalmiae chronicae, Sacci lacrymalis obstructio, inflammatio, carunculae lacrymalis in initio lenibus remediis, et facili manu sanatur: morbo autem ulterius pro- gresso vehementissimis etiam remediis et crudeli operatione vix sa- natur, imeno, ipsa Amaurosis, quae omnes oculorum morbos atroci- tate superet, cum eam numedicabilis visus privatio sequatur, malo tamen incipiente, si aeger mox auxilium quaerat, et Chirurgus veram morbi diagnosim et rectam medendi methodum calleat, medelam non raro admittit; at unde Auditores optimi, henc doctrinam hucus que haurire vobis licuisset! an ex Libris? est tam gravis doctrina ex solis libris comprehendi haud potest, Auctores enim inter se dis- sentiunt, et ipsorum libri obscuritate saepe laborant, institutione igitur practico, et Magistro opus est, qui omnem operam, totamque vitam horum morborum cognitioni impendat, qui nullum remedium arca- num habeat, sed omnia quaecumque ipse in rerum Natura, et magna aegrorum copia observavit, ingenue vobis tradat.

Summa animi voluptate gravi huic, et difficili officio me accingo ob insignem, quam ex hac institutione in aegrorum salutem redun- dare sentio utilitatem omnes meas vires eo intendam, ut vos ocularios Medicos efficiam quam optimos, neque est, cur id fieri posse non sperem, dummodo vestra solertia et attentia labori meo respondeat.

Ut in omni aedificis extruendo res omnis a fundamenti firmitate pendet, ita docto morborum oculi tractatio solida oculi cognitione nititur, Oculi itaque anatome verum artis nostrae fundamentum sit, quo omnis nostra Scientia fulciatur, is unicus character vero oculo- rum Medico, a circumforaneo, et aniculis distingvendo inserviat.

Ab accurata itaque ad exemplum celeberrimorum Anatomi- corum instituta oculi Anatome praelectiones nostras ordinemur, om- nes membranas, atque humores hoc organo contentos, arte anatomica separatos, singulis Auditoribus explicare, et demonstrare conabor.

Cum vero tanta sit huius organi subtilitas, ut minima etiam ejus pars utilis, et notata diqua habenda sit, nihil attentionem ves- tram effugiat cum omnes partes, ad oculi structuram cognoscendam et sanandos ejusdem morbos conspirent.

Ut oculorum bulbus in variam partem moveri possit, peculi- ares his motibus musculi inserviunt, quos, vobis finita bulbi expli- catione demonstrabo, sequentur dein vasa, quibus oculus nutritur et humoribus suis repletur.

Praecipua autem partes, quibus oculi bulbas, ut ita dicam ani- matur, et ad communicandas animae nostrae objectorum exteriorum imagines aptus efficitur nervi sunt, quorum decursum a cervice per, orbitam usque ad expansionem illorum, in bulbo oculi, prosequar universim, et hanc Neurologiae partem, pro nervorum horum in oculi functiones in fluxu exacte et plenarie describam.

Tegendis et defendendis oculomru bulbis ossea periostio ves-tita orbita atque palpebrae inserviunt, hasque partes finita bulbi Historia exponam.

Organo etiam lacrymarum secretioni, et excretioni destinata attentionem nostram merentur, hinc operam dabo, ut omnes huc pertinentes glandulas, vaso tum setum excretoria dilucide nobis demonstrem atque illarum Partium, usum et affectiones definiam, ut in ipsa morborum, quibus hae partes saepissime laborant, pertractatione, ad illarum fabricam mox recurrere liceat.

Unicum tantum exemplum addam, quod necessitatem Anatomiae harum partium cognitionis comprobet accidit saepe, ut nonnulli pilorum, qui marginem palpebrarum obsident, et cilio vocantur, introflectantur, oculum assiduo tritent, et chronicam inflammationem excitent, quae tandem visus debilitate, aut perfecta caecitate finitur. Causa hujus mali non in ipso pilo, sed in bulbo pili residet ibidemque etiamsi pilus introflexus ab scinderetur, remanet, quin renatus mox plus oculum vehementius, quam paulo ante irritat, sicque inflammatio augetur: Chyrurgus igitur bene instructus per Methodum salubriorem, malum in omnem vitam tollit.

Exposita oculi fabrica ad ipsam morborum oculi doctrinam explicandam progrediar, cum in praelectionibus ordinem servaturus quem celeberrimus et doctissimus Profesor Plenkius in libro suo de morbis oculorum sequitur. De singulis Morbis theoretice et practice agam, ut omnis, quae ad diagnosim, Prognosin, et curam horum Morborum spectant, demonstrem.

Eo ubique auxilio enumerabo, quae a celeberrimus Medicin adhibito fuisse leguntur, meaque etiam addam, quae multorum Annorum usu mihi comprobato sunt, omnia vobis aperte proferam, neque ipsa mea infortunia silentio praeteribo, nam et nocentie nos instruunt areana remedia non hibeo, sed agyrtis et Vagabundis relinquo, qui unico Colyrio, Balsamo, aut Unguento omnes ocullorum morbos se curare posse jactant. Risum merentur haec praejudicia, atque tristis non raro exitus illorum noxam demonstravit.

Haec itaque methodus est, qua doctrinam de morbis Oculorum vobis exponere constitui, hac via, a qua nunquam nos deflectere oportet, ad solidam et rationalem medendi methodum progrediemur, quod reliquum est, vos tandem Auditores optimi, ut sine moro, hoc saluberrimo instituto intensis omnibus viribus utamini etiam atque etiam hortor, nulla enim alia re vestram ergo summum hujus Institutionis Auctorem, Principem nostrum elementissimum gratitudinem magis contestatam faceres ipsiusque etiam Excelsi de salute civium suorum adeo soliciti Regii Gubernii complacentiam magis promereri poteritis, quam si plurimi, tam civium, quam rusticorum communi hac Institutione utiles Patriae cives servabuntur, qui secus adempto oculorum luce diro rerum omnium inopia periissent.

LUDOVIC FIALA.

Născut în anul 1831, la 18 Iunie, în orăşelul Baia (Transilvania) a făcut cea mai mare parte de studii la Viena. Aci a luat şi doctoratul în medicină, în anul 1856.

După terminarea studiilor medicale Fiala vine la Bucureşti, unde, obţine dreptul de liberă practică în acelaş an, 1856.

In anul 1859 i se încredinţează catedra de anatomie generală microscopică şi histologie, nou creată, la şcoala naţională de medicină şi a predat acest curs în semestrul de iarnă.

In anul şcolar 1860/61 Davila, văzând cât de necesar este să pregătească pe elevii şcoalei şi pentru tratarea boilor de ochi, înscrie, pentru prima dată, în programul şcoalei de medicină, catedra de oftalmologie. Singurul dintre profesorii şcoalei, care poseda bune cunoştinţe oftalmologice era Fiala, şi Davila îl numeşte şi profesor de oftalmologie, pe lângă catedra pe care o ocupa în anul precedent.

Fiala îşi împarte materia între cele 2 semestre, astfel că predă, în semestrul de iarnă, anatomia generală şi histologia, iar în cel de vară clinica oftalmologică (la Colţea).

In anul 1861 este numit medic secundar la serviciul chirurgical de la Colţea, condus de Turnescu încă din anul 1859.

In anul şcolar 1861–62 catedra de oftalmologie a şcoalei de medicină se încredinţează lui Vignali, iar Fiala rămâne cu anatomia şi fiziologia.

In timpul acesta ia parte activă la şedinţele societăţii medicală ştiinţifică, făcând comunicări, cu deosebire din domeniul chirurgiei. La 1863 este ales casier al societăţii, în şedinţa I ordinară, din 5 Septembrie, în locul lui Protici.

La 31 Martie 1867 a fost confirmat prin decretul Nr. 479, ca medic primar al Eforiei Spitalelor Civile, la Colţea [1].

La 16 August 1867, în urma unui conflict cu Davila [2], care era efor al spitalelor civile, este mutat la Craiova, al cărei spital depindea tot de eforia din Bucureşti. Aci însă nu stă decât puţin timp şi revine în Bucureşti la începutul anului 1868, ca medic primar al spitalului Filantropia, unde a condus serviciul chirurgical până în anul 1885.

In anul 1870 este ales vice-preşedinte al societăţii medico-chirurgi-

---

1). *Dr V. Gomoiu*: „Din istoria medicinei în România," pag. 867.
2). Asupra acestui conflict vezi capitolul: *Iosif Fabricius.*

cale, în comitetul de sub prezidenția lui Davila. În acest an a prezidat multe ședințe, în lipsa lui Davila și s'a ocupat de aproape de bunul ei mers, în cât, la alegerea comitetului pentru anul viitor (la 10 Noembrie) este reales în funcția pe care o avusese până aci și i se aduc mulțumiri publice, de dr. Stavrescu, pentru felul cum a condus societatea.

La congresul chirurgilor Germani, de la Berlin, la care a luat parte ca reprezentant al României, în anul 1884, a demonstrat, cu date și grafice, cât de înaintați suntem noi în ceeace privește instituțiile de binefacere.

A luat parte la războiul independenței, fiind conducătorul tuturor spitalelor temporare ale Crucii roșii.

A fost unul dintre cele mai bune ajutoare ale lui Davila, pentru organizarea și funcționarea spitalelor din zona interioară, în timpul războiului. Activitatea desfășurată în acest timp a descris-o în *„Reminiscente din resbelul Româno-Ruso-Turc"*.

Fiala a fost un chirurg de seamă și în istoricul chirurgiei românești va avea un loc de frunte. Noi nu vom insista asupra calităților lui de chirurg, ci vom aminti, pe scurt valoarea lui ca oculist pentru că Fiala a fost și un oculist cu frumoase cunoștințe în acest domeniu.

Despre activitatea lui la catedra de oftalmologie nu se poate vorbi nimic, pentrucă a fost profesor numai un singur semestru. Are însă o importanță istorică: a fost cel dintâi profesor al acestei catedre la școala de medicină.

Fiala a fost un iscusit operator și a pregătit o serie întreagă de medici pentru chirurgia oculară. Avea, atât la Filantropia, cât și la Colțea, rezervate câteva camere din serviciul său pentru bolnavii de ochi.

Din timpul cât a funcționat la Filantropia avem date publicate, din care reese că executa operații foarte variate.

D. dr. C. Vasiliu (din Ploești) care i-a fost extern la Filantropia a binevoit să ne dea câteva date prețioase relativ la activitatea lui Fiala, din care reținem numai pe cele următoare:

„Aci l-am văzut operând la ochi, având un salon pentru bărbați și unul pentru femei și de multe ori chiar bolnavi de ochi cu ceilalți la un loc.

Ca șef era foarte exact în serviciu, puțin cam mândru, caracteristica lui, just și pretențios. Era serios și pretențios față de medicii lui cei mai bătrâni, secundari și interni și aspru cu externii. Ținea foarte mult la curățenia spitalului și la cea mai mică abatere făcea aspre observații întregului personal.

Făcea multe intervenții oculare; extrăgea cataracta cu keratotomul, cu lambou inferior, făcea iridectomii, etc. Aci am avut ocazia a mă exercita și eu, iar când am fost șef de spital, am făcut multe iridectomii și am operat cataracte".

La Filantropia Fiala a operat 6 cataracte congenitale și observațiile făcute cu această ocazie le-a publicat într'o broșură: *„Guérison de six aveugles nés"*, tipărită în București la 1878. Operațiile au fost executate sub narcoză și au constat în discizia cataractei, lăsând-o să se rezoarbă singură.

Numărul mare de bolnavi, iviți într'un scurt timp, e datorit faptului că, dupăce a operat cu succes un copil, a făcut o intinsă publicitate în jurul acestui caz, nu pentru a-și face reclamă, cum scria el, ci pentru ca să mai atragă și alți bolnavi („Ayant réussi à le guérir, je m'efforçai de donner à ce cas la plus grande publicité possible, non dans un vain but de reclame, dont je n'ai ni le besoin, ni le goût..").

In anul 1885, fiind șeful diviziunei I chirurgicale, din spitalul Colței, și-a rezervat și aci o parte din serviciu pentru bolnavii de ochi cu toate că în acest timp funcționa în bune condiții serviciul oftalmologic dela acest spital. Fiala iubea această specialitate și bolnavii îl apreciau mult, în cât recurgeau mulți dintre ei, la serviciile lui și nu la ale secției oftalmologice.

In *„Cugetări asupra raportului anual al I-ei diviziuni chirurgicale din „Spitalul Colțea", emise la finele anului 1885"*, publică următoarea statistică asupra boalelor de ochi operate de el [1]:

Extracții de cataracte.

Operația ectropionului stâng superior.

" " " inferior

Raclarea epiteliomului din comisura internă palpebrală.

Extirparea unui chist sebaceu, din regiunea supraciliară.

Raclarea unui epiteliom, din regiunea fronto-orbitară.

Extirpația unui enchondrom din regiunea orbitară stângă.

Extirpația, prin raclare, a unui epiteliom, din cavitatea orbitară, stângă.

---

1). *Dr. V. Gomoiu* — „Istoria Presei medicale în România", Buc. 1936, pag. 164.

Extirpaţia unui sarcom, din regiunea orbitară dreaptă.

Amputaţia bulbului drept.

Regretatul profesor *dr. Severanu,* care l-a cunoscut bine pe Fiala, ne-a dat multe relaţii asupra lui. Intre altele reţinem faptul că a operat pe Domnitorul sârb Miloş Obrenovici, de cataractă şi a fost onorat, pentru această operaţie, executată cu succes, cu suma de 500 de galbeni austrieci.

Severeanu ne-a confirmat, ceeace am amintit mai înainte, că Fiala poseda foarte bune cunoştinţe de medicină generală, avea aplicare către chirurgia generală şi în special pentru acea oculară. Educaţia lui aleasă şi cultura generală, pe care o poseda îl scoteau din rândul majorităţii medicilor contimporani lui.

Am amintit mai sus cele scrise de d-l dr. Vasiliu, unul dintre elevii lui, despre purtarea pe care o avea faţă de medicii din serviciul său. Vom complecta cu următorul pasagiu dintr'un articol scris în „România Medicală" din 1875, Aprilie 15, sub titlul „Medicul spitalului". Vom vedea în acest scurt pasagiu ce frumoase sfaturi ştia să dea Fiala şi ce admirabile aprecieri făcea asupra medicului de spital:

„Multă abnegaţie trebue să aibă un medic de spital; intrând în serviciu trebue să uite toate impresiunile care ar fi putut să-l excite ori irite; toate nemulţumirile cauzate de lumea externă, ar trebui să le uite în momentul când vine în contact cu bolnavii. Aci trebue să desvolte medicul acea pacienţă admirabilă, cu care va răspunde la atâtea întrebări nedrepte, la atâtea ziceri perverse ale bolnavilor. Imprudenţa, nesupunerea, eludarea ordinelor certe, şi chiar obiecţiunile bolnavilor, nu vor turbura niciodată pe un medic bine deprins cu serviciul spitalului".

„Atât poziţiunea, cât şi eruditiunea unui medic, fac ca să fie considerat ca principala persoană a unui spital, chiar autorităţile competinţi respectă astfel pe reprezentantul ştiinţei. La toate acestea medicul trebue să corespundă într'o demnitate bine meritată. Respectul atribuit să nu-l conducă la erori în faţa subalternilor săi; ordinele şi voinţa medicului să nu fie greu impuse".

„Ferice de medicul căruia i-a dat natura toate calităţile de a răspunde cerinţelor unui serviciu uman şi atât de greu; ferice de medicul care are caracterul necesar pentru a inspira iubirea şi ardoarea necesare la un asemenea cult uman; ferice de medicul a cărui judecată este justă, ca să culeagă experienţele, bine bazate, în folosul omenirei întregi."

Fiala şi-a cunoscut bine contimporanii; a fost un spirit eminamente observator şi nimic din ce l-a inconjurat nu i-a scăpat în viaţă. Pentru că era un asemenea caracter, deosebit de restul celor mulţi a avut de suferit chiar de pe urma colegilor. Poate şi faptul că erau

atât de puțini cei buni, l-a făcut să scrie „ferice de medicul a cărui judecată este justă", după cum am văzut mai sus.

Unii dintre contimporani l-au acuzat că, strein de neamul nostru, Fiala n'a putut să se asimileze poporului în mijlocul căruia a trăit atâta vreme. Aceste acuzații au fost nedrepte, pentru că nimic nu i-a scăpat neobservat din ceeace l-a înconjurat și rari au fost acei români cari au arătat, cu atâta stăruință ca Fiala, calitățile neamului nostru și dreptul lui la viață.

Următoarele pasagii, luate din scrieri diferite și ca conținut și ca dată, îl vor pune în adevărata lui lumină:

„Nu există nici o țérra, (scria Fiala în „Monitorul Medical" Nr. 6 din 1862, pag. 84), în care institute philantropice să fie mai bogat desvoltate de câtu la noi, atât în privința sumei de institute, cât și în privința primirii bolnavilor: la noi nu se privește naționalitatea, nici religia; iubire de oameni în sensulu celu mai întins. Sper că cu timpul oameni din popor se vor familiariza mai mult cu institutele noastre, și la o preumblare prin stradele Capitalei, privind cu băgare de seamă ochii fiecărui trecător, nu ne vom mira ce dese sunt vițiile ochilor la noi".

Pentru ca să nu se dea o interpetare greșită asupra poporului prin faptul că a operat atâtea cataracte congenitale, cari trăiseră zeci de ani orbi, Fiala scria, cu ocazia publicării lucrării „Guérison de six aveugles nés":

„Le nombre de ces malades pourrait donner une idée fausse à mes confrères étrangers, si on considérait que plusieurs de nos patients ont été opérés dans un âge assez avancé, ce qu'arrive frequemment dans les pays non civilisés, où les institutions philanthropiques font défaut. Mais en Roumanie, où les hôpitaux sont très nombreux et reçoivent gratis tous ceux qui souffrent, sans distinction de rite et nationalité, nous ne pouvons expliquer autrement ces retards que par le manque absolu de confiance des classes inférieures pour l'art médical. Ayant à faire avec un mal congénital il s'ensuit

que la soumission au destin d'un côté, et de l'autre l'incrédulité dans la possibilité de la guérison d'un mal de naissance – qui d'ailleurs n'est pas douloureux – poussent ces gens – là à ne pas rechercher les secours médicaux et à s'en remettre à la grâce de Dieux".

In fine, vom cita încă un mic pasagiu, din „Reminiscenţe din resbelul Româno-Ruso-Turc" din care se va vedea că Fiala şi-a iubit ţara adoptivă şi poporul în mijlocul căruia a trăit cea mai mare parte din viaţă:

„In ce timpuri însemnate trăim! Poporul român a vegetat prin secoli în supresiune: a nutrit în anima sa limba maternă şi scânteia sacră a libertăţii. Saltă inima fiecărui, care a avut bucuria de a vedea soarele popoarelor răsărind splendid şi pentru poporul român.

„Am văzut poporul român cu arma în mână, săpând din nou numele său pe pagina gloriei! Independenţa română n'a fost de cât o consecinţă a faptelor eroice, şi proclamarea Regatului a fost încoronarea vitalităţei, a vigoarei şi a conştiinţei naţionale! Ferice de fiecare, căruia i-a dat soarta un rol cât de mic în gigantica evoluţiune a vieţii poporului român! Am mândria că am făcut tot ce am putut: am contribuit voios la „Independenţa română" şi am lucrat puternic la alinarea suferinţelor ostaşilor noştri".

*

„Numărul acestor lauri ar putea să facă pe confraţii streini să aibă o părere greşită, dacă ţinem seamă de faptul că mulţi dintre bolnavii noştri au fost operaţi la o vârstă destul de înaintată, ceeace se întâmplă numai în ţările necivilizate, unde lipsesc instituţiile filantropice. – Dar în România, unde spitalele sunt foarte numeroase şi primesc gratuit pe toţi cei ce sufăr, fără deosebire de religie şi naţionalitate, nu putem explica altfel această întârziere a bolnavilor de cât prin lipsa de încredere a claselor de jos în meşteşugul doftoricesc. Fiind vorba de o boală congenitală se înţelege că resemnarea în faţa destinului pe deoparte şi iar pe de alta neîncrederea în posbilitatea de a se vindeca o boală congenitală, care nu e nici dureroasă, îi determină pe aceşti oameni să nu ceară ajutorul medical, ci să se lase în voia soartei".

LEOPOLD KUGEL.

Născut la Vrbo (azi în Cehoslovacia) în August 1838. Kugel şi-a făcut studiile elementare la Pressburg.[1])

Studiile medicale le-a urmat la Viena, unde a obţinut, în anul 1859, titlul de doctor în medicină şi chirurgie şi magistru în obstetrică şi oftalmologie.

După obţinerea titlului de doctor a ocupat, pentru puţin timp, postul de medic secundar în clinica prof. Jaeger, dela Algemeine Krankenhaus, după care a stat un timp egal în clinica prof. Arlt.

După un voiaj de studii de 2 ani (1860-1862), în Olanda, Paris, Englitera, unde a cunoscut pe corifeii medicinei şi în special pe cei mai de seamă oculişti: *Donders (Utrecht)*, *Bowman (Londra)*, *Siechel* şi *Desmarres (Paris)*. A fost primit de *V. Graefe* ca asistent în clinica sa şi aci s'a legat o strânsă prietenie între ei.

Era unul dintre cei mai buni prieteni ai prof. Politzer, cu care fusese şi coleg de şcoală şi ajutându-l în cercetările pe care acesta le făcea asupra urechii medii, prinse drag de această specialitate, de care s'a ocupat până la sfârşitul vieţii, paralel cu oftalmologia.

Störck i-a arătat laringele cel dintâi, la câteva zile după ce-l văzuse el însăşi pentru prima oară. La rândul său Kugel arăta laringele, pentru prima dată la noi, unui grup de medici din Bucureşti.

In timpul când Davila căuta medici tineri şi învăţaţi, pentru Principatele Române, a avut o convorbire la Viena cu Kugel, în care-i arăta necesitatea de a avea un bun oculist la Bucureşti.

Impins de spiritul lui avid de ştiinţă, de cercetări şi mai ales de impulsul umanitar de a-şi întinde activitatea în ţări, unde medicina era în faşe, sau chiar inexistentă, cu toate că-şi stabilise o reputaţie la Viena, Kugel a plecat în România.

Iată cum era cotat în lumea medicală apuseană: *„D-l dr. Kugel* (scrie „Alg. Wiener Medizin Zeitung", în Nr. 9 din 3 Martie 1863), *un june şi capabil oculist, se duce la Bucureşti spre a se deda acolo practicei oftalmologice. Putem să felicităm oraşul. Prin aşezarea d-rului Kugel în Bucureşti se satisface pe de o parte o nevoe a oraşului, iar pe de altă parte lumea medicală primeşte în sânul ei o personalitate superioară, prin partea teoretică şi practică a medicinei"*.

---

1) După *dr. Mayersohn* – „Spitalul" Nr. 11, din 1913, pag. 255.

In Februarie 1863 Kugel soseşte in Bucureşti şi după cum aminteam in alt loc, este invitat la spitalul Brâncovenesc de d-rul Patzelt, chirurg primar, să vadă bolnavii de ochi şi urechi — Davila, efor a spitalelor in acel timp, il determină să vină la spitalul Colţea şi in scurt timp il numi şeful serviciului de boli de ochi dela spitalul militar (soldaţii il ziceau „Domnu Gughel"), profesor la şcoala naţională de medicină şi il făcu un dispensar de boli de ochi la Colţea.

La 19 Septembrie in şedinţa II-a ordinară a societăţii medicale ştiinţifice, Kugel ceru să fie ales ca membru şi prezintă 2 lucrări in acest scop: a) „Ueber die Willkuhrlichen Veränderungen der Pupillengrosse" şi b) „Ueber den Einfluss des Intraoculären Druches auf die Grösse der Pupille".

In comisia pentru cercetarea acestor 2 lucrări au fost aleşi doctorii Polysu, Fiala şi Grunau, cari au depus raportul cu următoarele concluzii, asupra lucrărilor, in şedinţa societăţii dela 26 Septemb. 1863:

1) Kugel a răuşit să mărească pupila experimental, impiedecând circulaţia venoasă, deci urcarea oxigenului la centrii nervoşi.

2) A observat că de câteori conţinutul globului ocular este mare pupila se măreşte, când se micşorează, se micşorează şi pupila.

3) In privinţa miopiei şi prebiopiei susţine o teorie nouă, originală: miopia este cauzată de inmulţirea globului ocular, presbiopia din impuţinarea lui.

4) Comisia găsind că ambele lucrări sunt originale, propune să fie admis in societate [1]).

Activitatea lui Kugel in Bucureşti a fost foarte variată, după cum am arătat in prima parte a lucrării. Neobosit, işi impărţia ziua intre spital şi cursurile clinice, iar nopţile şi le trecea scriind articole mult apreciate de cele mai de seamă reviste medicale apusene [2]).

Fire independentă şi mândră, care inţelegea să ajungă la situaţiile dorite numai prin merite şi muncă, na recurs la sprijinul nimănui pentru acest scop. In anul 1866 s'a prezentat cu o scrisoare foarte călduroasă a prof. V. Graefe, Principelui Carol. Acesta i-a făcut o primire din cele mai prieteneşti şi i-a cerut să recurgă la Inaltul Lui sprijin la orice trebuinţă, ceeace ce Kugel a refuzat să facă.

Contrarietăţi de ordin intim redeşteptară in el la un moment dat, dorinţa de a transporta mai spre orient opera lui. Demisionează in anul 1868 din toate posturile pe care le avea in Bucureşti şi pleacă cu familia, soţia şi 2 copii, la Constantinopol, unde fusese invitat de guvernul otoman.

Aci, in scurt, timp dobândi o situaţie de frunte. Formă prima clinică de boli de ochi şi guvernul il rugă să predea un curs de oftalmologie

1) „Monit. Medical" Nr. 31, din 1863, pag. 255—256.
2). Din amintirile d-nei Sterian (fiica d-rului Kugel).

tuturor medicilor superiori adunați din diferite părți ale Imperiului, șii instală clinica la spitalul Haidar-Pașa, cu 80 de paturi și aci desfășură o fecundă activitate. Sultanul Abdul-Hamid l-a apreciat mult, l-a chemat la palat și l-a rugat să-i îngrijească femeile. In ultimii ani petrecuți la Constantinopol s'a bucurat chiar de prietenia sultanului, care vedea în el pe omul de știință.

Decorat de sultan, onorat și respectat, Kugel poate că s'ar fi fixat pentru totdeauna la Constantinopol, dacă tatăl său care luase în exploatare o fabrică de spirt la Bucov (lângă Ploești) nu l-ar fi chemat cu insistență să se înapoeze la București, unde avea nevoe de concursul lui personal și financiar.

In 1877 revine în țară și la conducerea fabricei, cu toate că n'avea nici o aptitudine pentru negoț, fără a înceta un moment să se ocupe și de bolnavii de ochi. Afacerea prosperează, grație activității d-rului Kugel și isbucnind răsboiul Romăno-Ruso-Turc, se realizează profituri însemnate.

La câțiva ani după războí întreprinderea lui Kugel începe să meargă rău, suferă pierderi mari și în cele din urmă e nevoit să lichideze afacerea — Se retrage la București și continuă să desfășoare o activitate științifică și mai intensă, scriind la diferite reviste medicale.

In anul 1887 *d-rul Zecef*, șeful serviciului sanitar bulgar, fost elev al lui Kugel la spitalul Colțea, împreună cu *d-rul Cristof*, un medic militar, aflând că Kugel n'are spital în București, și că se ocupă numai cu clientela, îl chiamă printr'o scrisoare, să vină la Sofia și i se oferă un serviciu cu 30 de paturi la spitalul „Prințul Alexandru". Kugel primește, merge la Sofia, unde este primit cu entusiasm de Stambulof și protejat de Regele Ferdinand al Bulgariei, și e numit imediat medic primar și conducător al primei clinici de boli de ochi.

După un an serviciul lui spitalicesc își înmulțește numărul paturilor la 80. A stat în Sofia 9 ani, în care timp a pregătit un mare număr de elevi și la plecare a lăsat în fruntea clinicei, creată de el, de oftalmologie și otologie, pe elevul său Gherginof.

Datorită influenței lui Kugel asupra cercurilor conducătoare și convingerii, pe care a sădit-o în cercul medicilor bulgari, asupra importanței oftalmologiei și otologiei, bulgarii au mai înființat servicii de oftalmologie până la plecarea lui, în Vidin, Filipopoli și Rusciuc.

In ultimii ani pe care i-a trăit în Sofia a avut de suferit mult din cauza morții unui copil, care era în ultimul an de medicină la Zürich și care promitea mult, și a soției care, moare de cancer. Sub povara atâtor suferințe nu mai poate să rămână în Sofia și în 1895 se înapoiază în București, lângă singura sa fiică măritată cu d. dr. I. Sterian.

In București i se încredințează consultațiile de boale de ochi și urechi de la spitalul „Caritas", unde a îngrijit bolnavii până aproape de moarte.

Frequenta adeseaori clinica oftalmologică de la spitalul Colțea, ale cărei baze el le-a pus. Profesorul Stănculeanu, conducătorul clinicei, un suflet de o sensibilitate deosebită, l-a primit totdeauna în clinică cu o aleasă atenție, fapt care l-a făcut pe Kugel să se simtă strâns legat din nou de clinica oftalmologică.

A publicat lucrări de valoare și observații din clinica din București, până la o vârstă înaintată, fapt care i-a atras elogii din partea savanților oculiști din apus, în frunte cu Fuchs.

Ca o încoronare a unei munci desinteresate a avut satisfacția să vadă așezându-i-se portretul în ulei (executat de pictorul Steriade), în cancelaria clinicei oftalmologice din București, din inițiativa prof. Stănculeanu, iar Eforia spitalelor civile a dat numele lui Kugel uneia din sălile clinicei oftalmologice din București. Tot în ultimii ani ai vieții a fost distins cu ordinul „Coroana României" în gradul de ofițer, pentru binele pe care l-a adus Patriei.

Acestea i-au fost ultimele onoruri acordate de Patria adoptivă, pe care a servit-o cinstit. Dar să nu se uite că în timp ce o mare parte dintre oculiștii din București, în frunte cu prof. Stănculeanu și specialiștii în boli de nas, gât și urechi îl înconjurau cu deosebita lor atenție, se găseau încă medici în București, care-i amărau ultimele zile ale vieții; căci oameni mici la suflet s'au găsit în toate epocile, printre medici.

A murit la 15 Ianuarie 1915, în București, dupăce avusese satisfacția de a fi sărbătorit de societățile de oto-rino-laringologie și oftalmologie, cu ocazia împlinirii a 50 de ani de când venise în țară și pusese baza acestor două specialități.

Opera oftalmologică a lui Kugel a fost apreciată de toate somitățile medicale ale epocei, în care a trăit. Kugel a fost un savant în toată puterea cuvântului. Primele sale lucrări de oftalmologie datează de la 1860, fiind un colaborator prețios al „archivelor" lui V. Graefe, până aproape de moarte. - El este primul medic din Principatele Române, care a publicat lucrări științifice în străinătate. Cu o perseverență demnă de toată lauda a publicat lucrări de oftalmologie, cu cele mai variate subiecte, timp de o jumătate de secol.

In primii ani dela sosirea în București nu găsim o ședință a uneia din societățile medicale la care să nu fi avut de comunicat observații clinice. Adoptase sistemul comunicărilor însoțite de prezentări de cazuri pentru a desvolta interesul medicilor din București pentru oftalmologie și în programul multor societăți la care era membru găsim câte 4-5 comunicări făcute în aceeaș ședință.

S'a ocupat de toate problemele oftalmologiei. L-au interesat de aproape conjunctivele purulente, cari erau frequente la consultațiile pe care le făcea la Colțea și a atras atenția asupra pericolului contagiunei prin secreția conjunctivală.

A descris frumos coroiditele şi atrofia nervului optic, cu multe detalii chiar, ceeace denotă că era un abil mânuitor al oftalmoscopului şi a descris cu amănunţime circulaţia între coroidă şi retină, arătând că nu sunt, cum se credea până aci, două membrane independente, ci intim legate între ele.

S'a ocupat de aproape de problema strabismului, de operaţiile necesare în cazurile deviaţiilor marginilor libere ale pleoapelor, imaginând un procedeu simplu de corecţie a ectropionului senil (prin rezecţia unei mici porţiuni tarso conjunctivale şi cicatrizare per secundam) care este utilizat şi azi.

Ceeace l-au atras în special au fost multiplele probleme ale refracţiei oculare. A studiat bine chestiunea ambliopiei şi amaurozei, a publicat articole foarte substanţiale asupra corecţiei defectelor de refracţie, punându-şi toată puterea lui de convingere în favoarea corecţiei precise cu lentile. Articolele lui asupra reflecţiei oculare au fost mult apreciate şi au servit de îndrumătoare pentru multe generaţii de medici. Kugel a fost socotit multă vreme drept unul dintre cei mai cunoscători oftalmologi ai problemei refracţiei oculare.

Menţionăm, că paralel cu activitatea oftalmologică s'a ocupat de aproape de bolile de nas, gât şi urechi. A fost şi întemeietorul acestei specialităţi în România şi istoricul ei va trebui să înceapă tot cu Kugel.

A fost un medic care poseda o cultură generală, extra medicală, puţin obişnuită. Kant, Spencer, Shakespeare, Goethe, Lessing şi Spinoza au fost autorii lui de predilecţie şi le cunoştea opera în întregime. Unul dintre prietenii lui intimi, d-l d-r. Adolf Stern, avocat din Bucureşti, spune că iubea în special poezia lui Lessing şi Goethe (al cărui Faust îl memorizase pe tot).

IOSIF FABRICIUS.

D-rul Iosif Fabricius a luat parte ca luptător activ la începuturile medicinei noastre şi numele lui a fost cinstit în toată Oltenia şi ţinuturile de peste Dunăre, de unde veneau bolnavii să-şi vindece boalile de ochi la Craiova, unde practica.

Născut la 24 Mai 1830, fiu al unui preot protestant, din Braşov, Fabricius a primit o educaţie aleasă în familie şi o frumoasă cultură generală în şcolile din oraşul său natal, unde şi-a făcut studiile liceale.

A urmat cursurile facultăţii de medicină din Viena şi în anul 1855 a obţinut titlul de doctor în medicină şi chirurgie şi magistru în oftalmologie şi ginecologie.

In anii 1855-57 a fost asistent al profesorului von *Dumreicher* şi în acest timp s'a perfecţionat cu deosebire în arta chirurgicală. A frequentat, pentru scurt timp, şi clinicile din Paris, unde s'a ocupat cu deosebire de chirurgia oculară şi în luna Iunie 1858 s'a reîntors în oraşul său natal.

A practicat medicina în Braşov numai până în anul 1859, an în care s'a dus la Bucureşti.

Nu se ştie precis care a fost motivul, pentru care Fabricius a trecut graniţele ţării sale; e probabil însă că l-a atras spre Bucureşti activitatea medicală care începuse să se desfăşoare în jurul şcoalei de medicină a lui Davila şi mai ales dorinţa de a-şi începe practica într'o ţară, unde se putea face mult pe tărâmul acestei ştiinţe, care era în faşe.

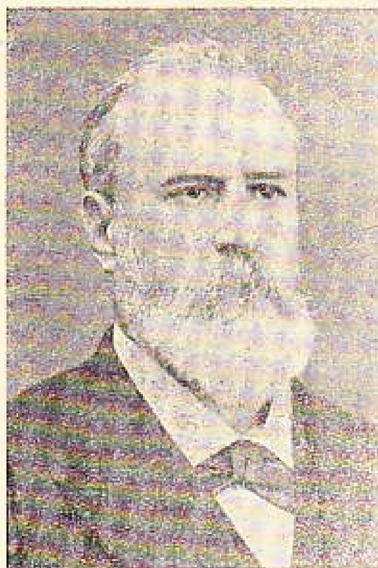
La Bucureşti trece cu succes examenul de liberă practică a medicinei şi este numit, în acelaş an, medic primar al spitalului Central din Craiova. Prin această numire Eforia spitalelor civile, sub a cărui conducere era şi spitalul Craiovei, a făcut o bună alegere în persoana lui Fabricius, care era cotat în Bucureşti drept unul dintre chirurgii de seamă şi printre cei mai iscusiţi.

In Septembrie 1859 se duce pentru prima dată la Craiova şi începe să desfăşoare o frumoasă activitate medicală în acest oraş pe care l-a iubit mult, în care a muncit timp de 30 de ani şi de care nu s'a mai despărţit nici după moarte, căci rămăşiţele pământeşti ale lui Fabricius au fost înmormântate în acest oraş.

După 8 ani, în 1867, este chemat în Bucureşti şi este numit medic primar al secţiei chirurgico-oculistice, de la Colţea.

Cele două servicii fuseseră separate până aci, cel chirurgical condus de Fiala, cel oculistic de Kugel. In urma unui conflict ivit între

Davila şi Fiala acesta fusese mutat la Craiova [1] şi astfel serviciul chirurgical rămăsese fără conducător în 1867. In acelaş timp Kugel demisionează din postul de medic primar al serviciului oculistic şi pleacă la Constantinopol, în cât rămâne liber şi postul lui, iar clinica oftalmologică dispare din programul de vară (din anul 1867-68) al şcoalei de medicină.

In asemenea împrejurări este chemat Fabricius la Bucureşti, din ordinul lui Davila (care era Efor) şi este numit şef al celor 2 servicii unite. In curând cele două servicii s'au separat din nou şi Fabricius a rămas numai cu serviciul oftalmologic şi cu catedra dela şcoala de medicină, care i s'a încredinţat în anul următor.

In această situaţie a desfăşurat o activitate rodnică în Bucureşti, luând parte activă la şedinţele tuturor societăţilor medicale.

In urma stăruinţelor lui Fabricius clinica oftalmologică este trecută în buget ca fundamentală pentru anul 1869 (până aci fusese numai complimentară) şi catedra se declară vacantă. Peste o lună Fabricius a fost numit profesor şi a funcţionat, în această calitate, până spre sfârşitul anului, când a părăsit Bucureştii, pentru a se reintoarce la Craiova.

Intre timp Fiala fusese adus din nou la Bucureşti, iar craiovenii pe de o parte având nevoe de un medic bun, pe de alta neputându-se des-

---

1). Origina conflictului era următoarea: Intr'un articol din ziarul „Românul" dela 8 Iunie 1867, o parte din profesorii şcoalei de medicină au atacat pe Davila numindu-l „Hidra de la Lerna". Acesta, în situaţia lui de Efor, face inspecţie spitalelor pe neştiute şi destitue, suspendă şi mută 9 medici ai spitalelor Eforiei. Intre aceştia era şi Fiala, pe care l-a mutat la Craiova.

Un memoriu-protest, elaborat de cei lezaţi în drepturile lor, la care s'a asociat şi un mare număr de comercianţi şi notabili din Bucureşti, spune că Davila a făcut destituirea, suspendarea, permutarea şi blamarea medicilor noaptea între orele 1-2, comunicând hotărârea sa printr'un dorobanţ.

Gomoiu: „Istoria Medicinei în România." pag. 1127 şi 1131.

părţi aşa uşor de Fabricius, hotărăsc să-l readucă şi ocazia n'a întârziat să se arate. Prin donaţia lui Teodor Preda a luat fiinţă, în anul 1870, spitalul care-i poartă numele. In anul precedent deschiderii lui consiliul comunal al oraşului Craiova a votat, în unanimitate, în ziua de 23 August chemarea lui Fabricius la conducerea spitalului. Iată, după „Monitorul Comunei", din 13 Noemvrie 1869, decizia consiliului comunal:

„Domnul ajutor de primar, Rezeanu, arată că între cele dintâi demarşe pentru deschiderea spitalului Preda, este numirea unui medic sperimentat, de ale cărui cunoştinţe să se povăţuiască comuna la organizarea lui, şi spre acest sfârşit informându-ne asupra dispoziţiunilor doctorului Fabricius are ştiinţa pozitivă că D-sa primeşte funcţiunile de medic, roagă consiliul a decide asupra oportunităţii numirei sale. D-l ajutor de primar Economu se rosteşte că d-l Fabricius ale cărui mari servicii sunt în mintea tuturor cetăţenilor, cât a fost medic al oraşului, să se numească îndată, şi să i se facă cunoscut la Bucureşti spre a nu se angaja în altă parte.

Ne mai luând nimenea cuvântul se pune la vot numirea d-lui d-r Fabricius ca medic la spitalul Preda şi se primeşte cu unanimitatea voturilor. Se pune la vot fixarea apuntamentelor medicului Fabricius şi consiliul, cu unanimitatea voturilor, fixează lei vechi 1000 pe lună; condiţionamente ca acest onorariu să i se răspundă din momentul deschiderii, adică al funcţionării Spitalului, pentru care va mijloci un osebit aviz"[1].

Hotărârea consiliului comunal din Craiova a fost adusă la cunoştinţa lui Fabricius împreună cu un apel al cetăţenilor acestui oraş, fapt care l-a măgulit mult şi care l-a determinat repede să renunţe la situaţia pe care şi-o creiase în Capitală.

Spre sfârşitul anului 1869 se înapoiază la Craiova, organizează spitalul Preda şi odată cu începutul anului viitor începe şi el activitatea în acest nou aşezământ.

La 1 Martie 1872 a fost numit şi medic al ospiciului Madona-Dudu din Craiova [2], unde prin ideile sale noui şi prin tratamentul uman a înţeles că bătaia trebue desfiinţată din ospiciu, ceeace a rămas în mintea tuturor oamenilor timpului ca o faptă foarte frumoasă.

In timpul războiului dela 1877-78 a fost numit medic şef al tuturor spitalelor din Craiova şi, conform dorinţei exprimate în timpul vieţii, a fost înmormântat în pământul acestui oraş, pentru prosperitatea

1). *D-r. Vernescu şi D-r. Ştefănescu*: „Istoric şi dare de seamă a activităţii spitalului Preda, din Craiova, dela fondaţiune." Craiova 1906, pag. 11.

cărula muncise 30 de ani aproape, în cei mai frumoşi ani ai vieţii [1].

Fabricius a fost un bun chirurg, dar activitatea lui cea mai de seamă n'a fost desfăşurată în acest domeniu, ci într'al oftalmologiei. Numele lui de oculist desăvârşit a trecut graniţele ţării şi orbii din insulele Ionice, din Anadolia şi diferite regiuni ale peninsulei Balcanice şi-au recăpătat vederea la Craiova, operaţi de Fabricius. In cariera lui a dat vederea la peste 3000 de orbi [2].

Următoarea împrejurare ne arată în deajuns cât ştiuse Fabricius să se impună ca oculist în Oltenia şi cât era de apreciat la Bucureşti: Având de tratat un prea mare număr de bolnavi a cerut în anul 1867 să i se facă în Craiova o secţie mare de boli de ochi şi totodată să se înfiinţeze o şcoală de boli de ochi în această localitate. Dorinţa lui a fost împărtăşită conducătorilor Craiovei, cari au hotărât s'o susţină până la realizarea ei.

In virtutea dreptului pe care-l avea autoritatea craioveană [3] împreună cu sfatul spitalului, primăria Craiovei a cerut Eforiei spitalelor civile din Bucureşti cu petiţia Nr. 2343 din 1867 înfiinţarea şcoalei de boli de ochi, cerere care a fost susţinută de Ministerul de interne cu Nr. 1765 din 1867, către Eforie. In schimb administraţia craioveană făgăduise un ajutor bănesc Eforiei, care se pare că era într'o situaţie financiară grea.

Nu ştim care era planul de organizare al şcoalei de boli de ochi, pe care o cerea Fabricius. Deasemenea nu ştim care au fost piedicile puse la realizarea acestui plan; e probabil însă că n'au putut lua fiinţă nici şcoala, nici secţia mărită de boli de ochi, din cauza plecării lui Fabricius la Bucureşti, chiar în acel an.

Pentru ca să dăm un slab exemplu despre activitatea lui Fabricius din spitalul Preda, vom cita următoarea statistică (publicată de d-nii d-ri Vernescu şi Ştefănescu), despre operaţiile executate în acest spital între anii 1870–1898:

1256 extracţii de cataractă senilă.
145 discizii pentru cataracte moi.

---

1). Soţia sa, în vârstă de 90 de ani, trăeşte la Braşov. A avut un băiat Iosif Fabricius, care este în vârstă de 65 de ani şi este profesor onorar, de ginecologie, la Viena şi o fată care a fost măritată cu d-rul G. Mileticin şi care trăeşte în Craiova.

2). *D-rii Vernescu şi Ştefănescu*: op. cit. pag. 12.

3). Art. 46 din regulamentul pentru spitaluri, ale Eforiei, spune: „Spitalul Craiovei şi spitalurile ce se vor face în alte oraşe ale Valahiei vor fi sub priveghierea şi băgarea de seamă a sfaturilor alcătuite de Ot cârmuitorul judeţului şi de doui mădulari ai magistratului. Aceste sfaturi se vor corespondarisi cu Eforia şi îi vor da socoteală, odată pe lună, de starea şi trebuinţele spitalelor ce se vor afla în judeţul fiecărui". (*Alex. Gălăşescu*: „Eforia spitalelor civile." Bucureşti 1899).

237 iridectomii pentru leucom.
55 iridectomii pentru glaucom.
21 stafiloame operate.
17 pterigioane excizate.
2 puncții pentru hidroftalmie.
14 blefaroplastii pentru ectropion.
6 " " epiteliom al pleoapei.
19 enucleații ale bulbului.

Din timpul cât a fost medic al spitalului central din Craiova n'am găsit decât o singură statistică publicată în anul 1863 (Mon. Med. pag. 102). A operat 21 de ochi la 13 persoane, toate cu cataractă senilă. A făcut extracția cristalinului de 19 ori, de 12 ori simplă, de 7 ori combinată cu iridectomie. A avut o panoftalmie. Intr'un caz a aplicat metoda, nouă pe atunci a lui von Graefe (extracție liniară și scoaterea în bucăți a cataractei, cu lingura). In acest caz a avut o panoftalmie. Intr'un caz a făcut scoborârea cataractei.

In sfârșit ca să ne dăm seama despre reputația de care se bucura Fabricius în cercurile medicale din apusul Europei, vom cita următoarea întâmplare: D-l dr. Bömchis, din București, (dela care deținem această informație) bolnav ca copil, a consultat pe profesorul Bilroth din Viena, care l-a primit cu vorbele: *„Dacă aveți pe un Fabricius acolo, nu mai aveți nevoe de mine"*.

VASILE VLĂDESCU.

Născut în București la 8 Aprilie 1842, dintr'o familie modestă, Vlădescu a fost un element bun, care a învățat bine, cu toate că a suferit multe lipsuri.

In anul 1855, Decembrie 4, s'a înscris la școala națională de medicină, împreună cu un grup mai mare de elevi, atrași cu toții de numele pe care și-l făcuse școala, după noua organizare pe care i-o dăduse Davila.

Vlădescu a fost un student distins *„deosebindu-se totdeauna printr'o mare silință la studii și esactitate la împlinirea datoriilor sale"* cum scria Davila în certificatul [1]) elibe-rat la absolvirea cursurilor și se știe cât de drept era Davila în aprecierile pe care le făcea și cât de mult își cântărea vorbele, când trebuia să laude un elev.

După 2 ani de externat, pe care l-a făcut în spitalele din București, s'a prezentat la examenul de internat în ziua de 24 Aprilie 1860 și după „un concurs foarte mulțumitor", cum scrie Davila în certificatul amintit mai sus, a fost numit intern al spitalelor civile, funcție pe care și-a îndeplinit-o, cu toată conștiinciozitatea, până la 10 Septembrie 1862.

După ce a obținut diploma de bacalaureat în științele fizice și naturale a concurat la examenul de burse, publicat de guvern, pentru a merge în Franța să urmeze cursurile facultății de medicină. Numărul burselor fiind prea mic, Vlădescu n'a putut merge la Paris, ci s'a în-

1) Principatele-Unite.–Școala națională de medicină și chirurgie din București. Certificatul de terminarea studiilor ale elevului Vlădescu Vasile.

scris la școala din București ca elev al clasei superioare de aplicații. A trecut cele 5 examene riguroase cu note prea bune și la 8 Aprilie 1863 a obținut diploma de licențiat în medicină și chirurgie, — care, îi

PRINCIPATELE-UNITE ROMANE

SCOLA NAȚIONALA DE MEDICINA ȘI PHARMACIA

DIPLOM DE LICENTIAT.

In numele Principelui Domnitoriu

da dreptul de a exersa medicina în Principatele-Unite; Consiliul medical superior, cu certificatul Nr. 546, din 28 August 1863, i-a recunoscut acest drept.

Vlădescu a fost militar, căci militari erau toți elevii Școalei de medicină, și a demisionat din armată la data numirii ca profesor la facultatea de medicină din București. A fost numit medic de batalion clasa II-a, prin decretul Nr. 244, din 17 Decembrie 1860 și medic de batalion clasa I-a, prin concurs, la 14 Ianuarie 1863, prin decretul Nr. 248.

La 29 Februarie 1864 a fost numit medic de regiment clasa II-a și în această calitate a fost trimis să dea îngrijiri medicale la închisoarea din Snagov, unde se ivise o epidemie de tifos. Și-a îndeplinit, în această misie, datoria atât de bine că și-a atras laudele lui Davila și a primit ca recompensă, o trusă completă de instrumente de chirurgie

MINISTERIUL DIN ÎNTRU

CONSILIUL MEDICAL SUPERIOR

AL

PRINCIPATELE UNITE ROMÂNE

Certificat

Consiliul Medical Superior luând în băgare de sémă Adresa No. 1030 din 13 Augost 1862 a onor. Direcţiei Şcólei naţionale de Medicină şi Pharmacie din Romania, prin care cere acordarea dreptului de practica medicală pentru Domnul Licenţiat în Medicină Vlă-descu Vasile ——— basându se pe Procesul verbal al Juriului esaminatoriu pentru al 5lea esamen de Licenţiat în Medicină a Domnului Vlădescu Va-sile ——— prin care se declară că Domnia sa posedă sciinţele cerute pentru acel esamen.

Decide că Domnul Licenţiat în Medicină Vlă-descu Vasile ——— să fie autorisat a exersa practica medicală în tóte întinderea a Principatelor Unite Române.

Presidentele Consiliului Davila

[illegible] [illegible] Dr. [illegible] [illegible] C. Furnaru

No. 546

Anul 1862

Luna Augost 22

Bucuresci.

Secretarul Consiliului Dr. [illegible]

CONSIL. MEDICAL SUPERIOR

A murit la 6 Noembrie 1883, în vârstă de 41 de ani, de abces al ficatului.

Vlădescu scrie [1]) că a început să învețe oftalmologia la 1865, când a fost trimis de Davila la Paris. Din publicațiile lui anterioare și din aprecierile pe care le găsim scrise despre el, rezultă însă că de data aceasta când a fost trimis la Paris, avea deja bune cunoștințe oftalmologice.

In anii 1863-64 Vlădescu a fost asistentul lui Kugel și i-a redactat și publicat cursul de clinică oftalmologică în „Monitorul Medical".

După cum scrie el însuși, Kugel nu știa românește și nici franțuzește bine [2]), deci, sarcina de a explica lecțiile lui Kugel și de a conduce lucrările practice cu elevii, îi reveneau lui Vlădescu, în cât nu se poate să nu fi avut cunoștințe bune oftalmologice, ca să-și împlinească această sarcină. Kugel însuși recunoaște aceasta și spunea despre Vlădescu că a învățat bine să examineze fundul de ochiu cu oftalmoscopul (într'o comunicare la societatea medicală științifică din București). Dealtfel așa se și explică atracția pentru oftalmologie, pe care a continuat s'o învețe la Paris, nu a început să o studieze abia acolo, și cred că numai din modestie scria astfel.

La Paris a fost mai multă vreme în serviciul lui *Giraud-Teulon*, care avea un dispensar și era singurul care făcea partea cea mai grea a oftalmologiei: refracția și operațiile de strabism [3]).

Domnul profesor d-r Severeanu, care era un bun prieten al lui Vlădescu, scrie [4]) că Vlădescu a frequentat clinica particulară a lui de *Wecker*, din Paris, iar mai târziu a fost și la Berlin la *V. Graeffe*. Vlădescu nu amintește nimic despre acești 2 maeștri ai oftalmologiei, în schimb are frumoase amintiri din serviciul lui Giraud-Teulon.

In 1867 își trece ultimele examene la Facultatea de medicină din Paris și obține titlul de doctor în medicină, în August, susținând teza: „*De l'hypermetropie*, [5]), ale cărei concluzii sunt următoarele:

1) Hipermetropia este consecința unui viciu de conformație a ochiului: scurtarea axei antero-posterioare;

2) Ea e bine deosebită de presbiție;

3) Este cea mai frequentă dintre defectele de refracție, ocupând aproape al 6-lea rând în boalele de ochi;

---

1) Vlădescu: „Catedra de oftalmologie și specialitatea boalelor de ochi" — lecție de deschidere a cursului de clinică oftalmologică — București 1875.

2) Op. cit.

3) Idem.

4) Severeanu: „Din amintirile mele" — Vol. II. pag. 138. Buc. 1930.

5) Basile Vlădescu: „De l'hypermetropie". Thèse. Edit. A. Parent Paris. 1867.

4) Astenopia acomodativă este un simptom caracteristic hipermetropiei;

5) Strabismul convergent este o urmare frequentă a hipermetropiei (la 100 de bolnavi de strabism convergent 85 sunt hipermetropi);

6) Singurul tratament al astenopiei acomodative (simptom important al hipermetropiei), este întrebuinţarea lentilelor convexe.

Teza lui Vlădescu (72 de pagini de tipar, format mare) susţinută sub prezidenţia lui Gavarret, profesor de fizică medicală, este un model de lucrare ordonată, clară şi foarte complectă. Are multe observaţii culese din serviciile oftalmologice ale lui Giraud-Teulon şi din practica lui personală.

EMPIRE FRANÇAIS.

Diplôme de Docteur en Médecine.

AU NOM DE L'EMPEREUR.

Le Ministre Secrétaire d'Etat au département de l'Instruction publique,

Vladesco

In acelaş an, când şi-a luat doctoratul s'a înapoiat în ţară.

In 1869, la 16 Aprilie, a intrat în serviciul Eforiei Spitalelor civile; nu ştim sub ce formă a funcţionat până la 1870.

La 1869 clinica oftalmologică a fost trecută în buget ca fundamentală, cu un salariu de 400 de lei pe lună (până aci fusese numai

complimentară) şi catedra se declară vacantă. In ziua fixată pentru concurs, scrie Vlădescu [1]), nu s'a prezentat nici un examinator şi nici un alt candidat, afară de el, dar cu toate acestea peste o lună a fost numit profesor Fabricius.

In anul 1870 Fabricius se retrage la Craiova, unde fusese chemat ca conducător al spitalului Preda, şi catedra devine din nou vacantă. După mai multe publicaţiuni a fost numit de astă dată profesor Vlădescu.

Se pare că la înfiinţarea catedrei de oftalmologie s'a făcut multă opoziţie de către o parte dintre profesorii bătrâni, cari nu vedeau cu ochi buni ocuparea catedrei de către un fost elev al Şcoalei de medicină. Acest lucru l-a făcut pe Vlădescu să scrie [2]): *„S'au găsit unii cărora nu le-a plăcut înfiinţarea la noi a catedrei de oftalmologie; este bine să lămurim această cestiune"*. Opoziţia făcută înfiinţării catedrei de oftalmologie la Bucureşti (când erau multe centre streine, cu facultăţi mai vechi, cari n'aveau această catedră) cât şi ocupării sale de către Vlădescu o deducem şi din declaraţiile lui Davila, care acuza pe profesorii bătrâni că s'au opus atât la înfiinţarea Şcoalei de medicină, cât şi la numirea ca profesori a elevilor ei: *„Când am voit să înfiinţez Şcoala de medicină, am găsit cea mai cruntă opoziţie din partea membrilor comitetului medical, cari au declarat că Românii nu sunt în stare să se facă doctori, ci bărbieri, sau cel mult felceri"* [3])

Cu numirea lui Vlădescu ca profesor de clinică oftalmologică această specialitate a început să-şi ceară dreptul să trăiască şi să fie egală cu toate celelalte specialităţi. Cel dintâi pas s'a făcut, la transformarea Şcoalei de medicină în facultate, punându-se şi clinica oftalmologică în program pe aceaşi treaptă cu celelalte clinici, cu 6 ore de curs pe săptămână.

O piedecă pentru Vlădescu a fost lipsa unui serviciu propriu de oarece moştenise de la Fabricius serviciul de boli de ochi întrunit cu cel chirurgical. Dar Vlădescu nu era omul care să dezarmeze. La cea dintâi ocazie ceru un serviciu special, amenajat aparte de cât celelalte, pentrucă *„bolnavii de ochi nu pot suporta lumina; pentru ei lumina vie este o piedecă de vindecare şi o cauză mai mult de suferinţă"* [4]). In acelaş timp dovedi cu date că bolnavii de ochi sunt mulţi şi ei trebuesc îngrijiţi în servicii speciale, pentruca studenţii să înveţe bine această specialitate, pentrucă medicii au mare *„necesitate de cunoştinţe solide în boalele de ochi, îndată ce vor păşi în practica medicală"* [5]).

1) Vlădescu: „Catedra de oftalmologie şi specialitatea boalelor de ochi" — Buc. 1875.

2) Vlădescu: op. citat, pag. 8.

3) „Progresul Medical Român", 1881, pag. 317.

4) Vlădescu: „Catedra de oftalmologice şi specialitatea boalelor de ochi", pag. 9.

5) Vlădescu: op. citat. pag. 10.

O parte din dezideratele lui Vlădescu s'au realizat îndată, multe însă au trebuit să aştepte realizarea 7-8 ani dela numirea sa ca profesor. Aşa, înzestrarea serviciului cu paturi mai multe, cu instrumentar, cu secundar, interni şi externi, le-a obţinut abia la 1876-77, după ce fusese numit medic primar la Eforie.

In Aprilie 1875 a fost confirmat medic primar al Eforiei spitalelor civile, pe baza concursului pe care l-a dat. Fiind unul dintre cei rău văzuţi de conducătorii Eforiei şi nerecunoscându-i-se drepturile băneşti ca tuturor celorlalţi medici primari, a ajuns într'un conflict mai acut cu Eforia, şi, în anul 1876 Eforia a hotărât să mute serviciul oculistic de la spitalul Colţea la spitalul Filantropia. Hotărârea n'a fost însă înfăptuită pentrucă Vlădescu a cerut intervenţia Ministerului respectiv, iar decizia Eforiei a fost anulată. Cu această ocazie ministerul a ordonat Eforiei, găsind că cererea lui Vlădescu e dreaptă, să menţină clinica oftalmologică la spitalul Colţea şi să prevadă în buget un post de medic primar, unul de medic secundar şi interni, întocmai ca la celelalte servicii existente. Abia de aci înainte clinica oftalmologică a început să funcţioneze în condiţii identice cu a celorlalte.

In anul 1880 avea, după cum ne confirmă d-l dr. Margulius, din Bucureşti, fost extern al lui Vlădescu în acel timp, 2 saloane, dintre care unul de bărbaţi, altul de femei şi consultaţiuni gratuite în fiecare zi, unde veniau foarte mulţi bolnavi.

Pentruca să evidenţiem şi mai mult, cât de largi erau vederile acestui oculist în domeniul oftalmologiei vom cita rândurile de mai jos, rostite de el cu ocazia lecţiunei de deschidere a cursului de oftalmologie:

> „Ceeace trebue să ştiţi eşind de pe băncile facultăţii, în boalele interne, sau externe, tot aceea trebue să cunoaşteţi şi în boalele de ochi. Precum trebue să ştiţi a vă servi de stetoscop, sau de specul, tot asemenea trebue să cunoaşteţi şi întrebuinţarea oftalmoscopului. Nu pretind ca un medic de arondisment să deosebiască diferite afecţiuni ale fundului ochiului, dar cer să ştie sigur diferenţia, la început, glaucomul de cataractă şi să deosebească o conjunctivită de keratită".

Vlădescu, el însuşi dotat cu o cultură aleasă îşi dădea seama de insuficienţa pregătirii medicilor cari nu cunosc tainele oftalmologiei şi spunea studenţilor că *„nu poate fi nimeni oculist fără a fi medic, deşi poate a fi medic fără a fi oculist"*, ca să-i facă să înţeleagă şi mai bine gândul lui că oculistul trebue să fie medic cu o foarte bună pregătire.

Publicaţiile oftalmologice ale lui Vlădescu n'au fost prea multe, învăţămintele practice însă, din domeniul oftalmologiei, s'au întins pe tot cuprinsul ţării în timpul cât a funcţionat ca profesor.

In anul 1880 a fost delegatul guvernului român *la congresul internațional de oftalmologie și otologie*, din Milano și a prezentat congresului lucrarea despre *Cauzele cele mai frequente ale ambliopiei.* Este o lucrare plină de observații personale, care a atras atenția și admirația oculiștilor europeni, prezenți la congres.

Teza cea mai de seamă, susținută de Vlădescu în această lucrare, era că paludismul produce foarte multe ambliopii și, împreună cu anemia, produce în țara noastră mai multe ambliopii de cât tutunul și alcoolul.

Vlădescu a insistat cu deosebire asupra ambliopiilor prin intoxicație cronică fără leziuni conoretiniene și l-a convins de acest fapt chiar pe *Poncet*, care era de față la discuții și care descrisese bine aceste din urmă leziuni.

Tot la acest congres a prezentat buletinul statistic lunar, de mișcarea bolnavilor pe luna Ianuarie din acelaș an, al serviciului său pe care il reproducem și noi, pentru a se vedea variația boalelor tratate:

„Bolnavii de ochi și urechi, cari s'au curarisit de d-nul dr. Vlădescu, au fost în număr de 300.

După *naționalități:* Români 208, Israeliți 61, Unguri 12, Austriaci 8, Greci 6, Bulgari 5.

După *localități:* București 220, Județul Argeș 6, Buzău 4, Brăila 6, Ialomița 8, Iași 1, Mehedinți 1, Neamț 1, Olt 2, Prahova 1, Tulcea 2, Vlașca 8, Șistov 1, Rusciuc 1, Transilvania 4, Ierusalim 1.

După *boale:* boalele conjunctivei 109, corneI 43, irisului 15, coroidei 1, cristalinului 46, retinei 5, mușchilor ochiului 1, globului ocular 1, pleoapelor 23, căilor lacrimale 5, urechei 46, în observație 5.

Operațiunile practicate: Extracție de cataracte 6, iridectomii 2, ablații de stafiloame 1, scoaterea de corpi streini din cornee 4, operații de entropion 1.

Tot cu gândul de a arăta cât de frequentat era serviciul lui Vlădescu, cităm o statistică a sa de la 1868-1875: „s'au prezentat la consultațiile gratuite 8202 bolnavi de ochi, iar operațiile practicate pe ochi și anexele lui, în acest timp, se urcă la 855. Numărul 8202 reprezintă numai pe al bolnavilor, nu și numărul consultațiilor date aceluiaș bolnav, care a urmat mai multe zile de tratament; numărul acestor consultații se urcă aproximativ la 80.000".

Opera socială a lui Vlădescu a fost tot atât de bogată, ca și cea oftalmologică.

In 1870 a introdus în țară vaccinațiunea animală contra variolei.

Vaccinul animal a fost introdus în uz la 1867, după raportul lui Hervieux la Academia de medicină din Paris. Vlădescu s'a înapoiat din Franța cu dorința vie de a introduce și în patria sa acest procedeu pe care-l găsea foarte util și mai eficace de cât metoda vaccinației umane.

Şi-a creat, la 1874, pentru acest scop, un institut propriŭ, unde ajunsese să producă importante cantităţi de vaccin. In scurt timp şi-a atras laudele medicilor francezi şi italieni pentru eficacitatea vaccinului pe care îl prepara şi pe care îl trimisese să fie experimentat, în toată Europa.

Ani dearândul „Progresul Medical Român" a publicat scrisori de mulţumire şi statistici din toate colţurile ţării, de la medicii şi vaccinatorii cari au întrebuinţat vaccinul produs în institutul său, iar legiuitorii timpului au ordonat ca vaccinarea să fie obligatorie pentru toată ţara, numai cu vaccin animal[1]).

O dorinţă mare, de a face un început de statistică a bolnavilor de ochi din ţară, l-a determinat, în anul 1876, să adreseze Ministerului treburilor dinăuntru o cerere de a-i înlesni o călătorie prin ţară. Cerea tot odată ca prefecţii de judeţ să întocmească statistici de bolnavii de ochi şi urechi, pe care să i le prezinte la sosirea lui, iar bolnavilor săraci să li se înlesnească transportul până la reşedinţa judeţului, ca să-i poată opera.

Iată petiţia lui Vlădescu[2]):

Bucureşti 1876, Iulie 3.

Domnule Ministru,

Lipsa de braţe în ţara noastră este un fapt necontestat de nimeni până azi. Cauza principală a acestei mari nenorociri, pe lângă alimentaţia proastă de care se hrăneşte ţăranul nostru şi relele condiţiuni higienice în care trăeşte, sunt felurite boale ale ochiului şi mai cu seamă cataracta (perdeaua la ochi) boală frequentă în toată clasa muncitoare a ţării noastre. Această boală se arată chiar la vârsta de 40 de ani (fără a mai vorbi de cataracta congenitală) şi pune în imposibilitate pe cel mai fruntaşiu sătean de a-şi vedea de munca sa. Ţăranul nostru, pentru a-şi căpăta lecuirea aleargă de obiceiu la mercenari şi rezultatul căutării din partea acestor şarlatani este mai totdeauna orbirea.

Nu pociu uita nici odată, Domnule Ministru, starea deplorabilă şi umilitoare în care rămăsese cel mai fruntaşiu preotu din comuna Măldăreni (jud. Olt) după o mutilaţiune ce i se făcuse asupra ochilor de un Dumitru Carauléнu. Orbitu cu desăvârşire nimeni nu-i mai putea veni în ajutor.

Convins, Domnule Ministru, de sentimentele ce vă animă şi ştiind că infirmii şi bolnavii sunt puşi d'a dreptul sub părin-

---

2) Instrucţiunile date de Consiliul medical superior în anii 1871 Maiu 27, cu No. 214; în anul 1873, Martie 28, cu No. 136 şi artic. 129-130, din legea sanitară.

1) După manuscris, obţinut, împreună cu multe acte importante de la doamna Vlădescu, din Bucureşti, fiica lui Vasile Vlădescu.

ceasca Dv. ingrijire, am onoare a vă face cunoscut că de veţi încuviinţa, să-mi încredinţaţi misiunea d'a face o călătorie prin judeţele unde numărul bolnavilor va fi impozant, a opera la Capitala Judeţului şi a vă referi în urmă rezultatul operaţiunilor şi însoţite de observaţiuni asupra stării noastre sanitare în general; în cazul afirmativ vă rog să binevoiţi a da un ordin ca oriunde se vor găsi bolnavi de ochi să se inscrie şi să se ia măsuri, mai cu osebire pentru cei săraci, a li se înlesni drumul până la capitala judeţului, dându-li-se şi certificat de paupertate, pentru a fi preferaţi la aşezarea în spital şi la medicamente gratuite din fondul alocat în bugetul judeţului.

Cu mijlocul acesta, Domnule Ministru, vom ajunge a împuţina numărul scutiţilor de impozite, înmulţirea braţelor şi împuţinarea numărului nenorociţilor, cari trăesc din umila meserie a mandicităţii".

Petiţia lui Vlădescu a fost trimisă Consiliului medical superior pentru a-şi da avizul. Răspunsul a fost defavorabil lui Vlădescu, care n'a dezarmat însă, ci s'a hotărât să facă acea călătorie ca un simplu particular.

A vizitat în anul 1876 Muntenia, şi în 1878, îndată după război, Moldova, şi a operat şi îngrijit multe boli de ochi, lăsându-i pe operaţi în grija medicilor localnici.

Cu ocazia acestor vizite a cunoscut şi mai bine suferinţele poporului de pe urma şarlatanilor şi, în calitatea de profesor de oftalmologie, a adresat, în 1882, o cerere procurorului general al Curţii de apel din Bucureşti, în care îi cere să urmărească şi să pedepsească pe şarlatanii cari se dau drept lecuitori ai bolilor de ochi.

A înfiinţat şi condus, împreună cu doctorul Chabudeanu, ziarul medical „Progresul medical român", care devenise foarte cunoscut în ţară, pentrucă se ocupa de aproape de toate chestiunile medicale şi politico-sanitare.

Acest ziar a făcut ani dearândul propagandă pentru ţinerea primului congres medical din ţară şi cu toată opoziţia multora dintre puternicii zilei, congresul, sprijinit de Davila şi prietenii săi, s'a ţinut.

Vlădescu câştigase deplina încredere a familiei Domnitoare şi era unul dintre medicii curanţi ai Reginei Elisabeta. Numele pe care şi-l făcuse ca oculist de seamă ni-l confirmă şi d-l prof. dr. Severeanu în „Amintiri" cap. II, pag. 140, în care pomeneşte că a fost chemat împreună cu Vlădescu, în timpul răsboiului dela 1877-78, de la T. Măgurele, ca să opereze de cataractă pe cunoscutul om de stat Bozianu, care refuzase sfaturile tuturor prietinilor de a se duce în străinătate să se opereze, manifestându-şi toată încrederea în cei doi medici români din Bucureşti.

Dr. GABRIEL SOCOR.

S'a născut într'o mahala a Iașilor, la 28 August 1848.

A aparținut unei familii modeste de mici agricultori. Părinții săi, având încă două fete, au făcut multe sacrificii și au dus multe greutăți ca să dea copiilor o educație aleasă și complectă.

De mic, Socor a fost un școlar silitor, fiind totdeauna printre cei dintâi la studii și rivalizând la premii cu marele istoric Xenopol, cu toate că și-a trecut copilăria, într'o cameră mică și umedă, cu lut pe jos, și învăța la o lumânărică de seu.

Inarmat de mic cu multe calități necesare pentru a învinge în lupta grea pe care a dus'o în viață, dedea lecții la copiii boerilor pentru a-și putea cumpăra cărți cu banii câștigați și, muncind pentru el, și pentru alții, a trecut bacalaureatul la Iași, fiind clasat primul.

A fost trimis la Viena să studieze medicina, căci Viena era centrul cel mai de seamă pentru cercetări și studii serioase. Aci a avut profesori pe marii maeștri ai medicinei, Hyrtl, Brücke, Billroth, Arlt și alții. A absolvit cursurile medicale la Viena cu mențiunea „magna cum laude" și după aceasta a fost rugat de maeștrii lui să nu se depărteze de Facultate, dându-i-se titlul de privat-docent. Dar, chiar în ziua când scrisese tatălui său la Iași, o veste din țară îi anunță moartea acestuia.

Cele două surori care-i mai rămăseseră, căci pe mama sa o pierduse de mult, cerându-i să vină să le ocrotească, pentrucă erau mici, Socor părăsește Viena regretând-o și fiind regretat de mulți dintre profesori, cari pierdeau în el un prețios colaborator și un mai prețios prieten.

In anul 1875 vine în Iași și începe să practice medicina.

Cum în Viena făcuse strălucite studii de oftalmologie, la prof. Arlt, a început să practice oftalmologia, față de care se simția mai mult atras, și în puțin timp și-a stabilit o frumoasă reputație ca oculist.

In anul 1886, în urma unui concurs strălucit – la care n'au lipsit nici intrigile de rigoare în asemenea împrejurări – este numit profesor de fiziologie la Facultatea de medicină din Iași. De altfel el suplinise această catedră încă din anul 1881-82, când fusese numit în locul lui Stihi [1]).

In anul 1889 luna Februarie [2]) este numit medic primar al ser-

---

1) Prof. Bogdan: „Istoricul Facultății de medicină" din Iași, 1911.

2) Dr. Socor: „Statistica pe anul 1889 a serviciului de ophtalmologie din Iași".

viciului de boli de ochi de la spitalul Sf. Spiridon, serviciu care luase ființă în urma scindării celui chirurgical. Această funcție a ocupat-o până la eșirea la pensie.

In anul școlar 1897-98 Socor este numit și profesor suplinitor la catedra de oftalmologie [1]) și abia în acest an catedra și spitalul de ochi sunt puse sub conducerea aceleiași persoane.

In anul 1906 a fost ales membru în senatul universitar pentru 2 ani, iar în anii 1909-1911 a fost decan al Facultății de medicină.

A luat parte la răsboiul de la 1877-78, iar în anul 1916, la începutul răsboiului pentru întregirea neamului, cu toate că avea 68 de ani, a cerut să fie mobilizat din nou. Dorința veteranului de la 1877 s'a îndeplinit și a fost numit medic șef al infirmeriei de ochi Galata, cu gradul de medic colonel. Și-a îndeplinit serviciul ca un tânăr, până la sfârșitul rasboiului.

Bucuros că a trăit să vadă împlinit visul neamului și cunoscând bine starea de mizerie în care trăesc cei ce au luptat atât de frumos ca să poată să se adune Românii de pretutindeni între aceleași hotare, Socor a fost cel dintâi care s'a expropriat singur, dăruind benevol 475 de hectare de pământ țăranilor din com. Grajduri, județul Vaslui. Dania lui a fost cu atât mai impresionantă, cu cât fiecare bucățică de pământ fusese cumpărată cu bani câștigați prin muncă grea.

Deposedându-se pe el și pe urmașul său, a voit să arate „dragostea pentru cei ce au suferit, dar au învins", cum spunea, în scrisoarea adresată autorităților, acela care a știut cu prisosință, din propria-i experiență, ce este lipsa și durerea.

In anul 1928, în ziua de 28 August, adică aceiași zi în care se născuse, a murit plâns de mulți dintre foștii săi elevi și de toți țăranii în mijlocul cărora își trecea tot timpul liber.

1) Prof. Bogdan: „Istoricul facultății de med. din Iași", p. CCII.

In timpul concediului de vară, şi ori de câte ori avea o zi liberă, se ducea la proprietatea sa din comuna Grajduri şi se ocupa cu horticultura. Avea o dragoste pătimaşă pentru trandafiri, din care avea o colecţie de peste 100 de specii. Restul timpului şi-l trecea rătăcind prin păduri, sau dând sfaturi ţăranilor.

A fost un om care a trăit modest toată viaţa, căruia nu i-au plăcut oamenii linguşitori şi care a dispreţuit onorurile şi distincţiunile.

Bun prieten cu fostul ministru Spiru Haret, a fost adeseori chemat la Bucureşti, unde-i oferea o catedră la Facultatea de medicină, dar Socor a refuzat totdeauna, preferând să rămână in bătrânul Iaşi, unde văzuse lumina zilei şi unde trăise zilele grele ale inceputului studiilor.

Era absolvent al conservatorului de muzică din Iaşi, pentru piano şi canto şi era un pianist de un talent rar. Cândva a fost invitat de Regele Carol şi Regina Elisabeta să le cânte şi a fost distins cu o inaltă decoraţie.

Autorii lui preferaţi erau Verdi şi Wagner, din bucăţile cărora cânta deseori după cum işi amintesc mulţi prieteni, până la orele 4-5 dimineaţa. A scris 3 poeme mari muzicale, 6 arii româneşti armonizate, răspunsurile corale la serviciul religios şi alte bucăţi mai mici.

Pentru lucrările lui valoroase, din domeniul fiziologiei şi oftalmologiei, pentru că le-a cultivat deopotrivă pe amândouă, a fost mult apreciat de străini, şi a fost ales membru al societăţii de biologie din Paris, membru corespondent al soc. pentru combaterea tuberculozei, din Paris şi a multor altora.

Opera oftalmologică a lui Socor.

După cum aminteam mai sus, Socor a făcut frumoase studii de oftalmologie, in clinica prof Artl, la Viena, şi a fost atât de mult apreciat in cât a fost rugat de Arlt să rămână pentru totdeauna in clinica sa.

Socor este intemeietorul şcoalei de oftalmologie de la Iaşi. Până la el oftalmologia nu era trecută in programul Facultăţii de medicină, ci profesorul de chirurgie avea obligaţia să arate studenţilor câteva operaţii de ochi in cursul anului.

Odată cu scindarea serviciului de chirurgie generală, intr'unul de chirurgie şi altul de oftalmologie, şi cu numirea lui Socor ca conducător al serviciului de oftalmologie, incepe să-şi afirme existenţa şi această specialitate. Numirea lui in fruntea acestui serviciu n'a fost făcută la intâmplare, ci „era bazată pe studiile de predilecţiune in cariera universitară şi pe practica noastră medicală", cum a scris el insuşi [1]).

Activitatea oftalmologică a lui Socor se imparte in două mari grupări: activitatea desfăşurată in serviciul de boli de ochi, şi cea de la catedră.

1) *Socor:* „Statistica pe anul 1889 a serviciului de oftalmologie din Iaşi".

Activitatea spitalicească a fost cea mai importantă: Socor a fost un bun clinician şi cea mai mare parte din viaţă şi-a petrecut-o la patul bolnavilor. Bun fiziologist, şi iscusit om de laborator, şi-a pus toate aceste cunoştinţe în serviciul bolnavilor;—de aceea nu s'a mulţumit să trateze o maladie oculară în simplicitatea ei, ci fiecare bolnav era studiat din toate punctele de vedere cu deosebită atenţie.

În anul 1887 s'a ivit o mare epidemie de conjunctivită purulentă în Moldova. Autorităţile, la sfatul celor mai mulţi medici, hotărâră să trimită la Paris câţiva bolnavi să fie studiaţi, deoarece aveau credinţa că este o boală nouă, care nu se mai arătase până aci. Afară de acest considerent îi îndemna la această atitudine şi faptul că n'aveau suficientă încredere în cunoştinţele de laborator ale medicilor noştri. Atunci Socor, ajutat de colonelul dr. Otremba, medicul şef al armatei din Moldova şi de prof. Negel, cer autorizaţia să studieze ei mai întâi această epidemie, ceeace li s'a aprobat.

In urma cercetărilor clinice, bacteriologice şi epidemiologice, conduse de Socor, ajung la concluzia că e vorba de o epidemie de conjunctivită granuloasă şi şi-au luat răspunderea opririi ei, ceeace au reuşit să facă în scurt timp. Cu această ocazie Socor a descris un bacil pe care l-a găsit în toate cazurile studiate la microscop şi pe care l-a crezut agentul patogen al conjunctivitei granuloase. Mai târziu, când s'a convins că acest bacil se găseşte în multe alte maladii, a revenit asupra afirmaţiilor făcute la început.

Spirit eminamente clinic, a preconizat ca ideală, extracţia cataractei în capsulă, operaţie pe care însă n'a practicat-o şi care a fost executată mai târziu de Stănculeanu.

Iată ce scria Socor la 1890 în această privinţă:

„Idealul extracţiunei ar fi fără îndoială extragerea cristalinului împreună cu capsula; acest metod însă este pernicios, din pricina procedenţei foarte dese a umoarei vitreă, care dă naştere la decolarea retinei" [1])

Ca profesor, Socor a fost un spirit didactic, calitate care, unită cu aceea de bun clinician, l-a ajutat să facă frumoase cursuri de oftalmologie. A fost cel dintâi oculist român care a întocmit un manual de oftalmologie, dar n'a reuşit să-l tipărească, ci a rămas numai litografiat.

1) *Socor:* „Statistică pe anul 1889", pag. 70.

Dr. GHEORGHE CRĂINICEANU.

S'a născut la 25 Decembrie 1853, în comuna Ciclova Montana din Banat [1]), unde a făcut şi studiile elementare.

Fiu al unei familii cu vază şi cu mijloace materiale suficiente pentru a continua studiile liceale, Crăiniceanu a fost dus la Timişoara, unde a terminat liceul seminarului în anul 1874.

In timpul cursurilor liceale s'a arătat un element studios şi inteligent, fapt care a fost remarcat de profesorii săi şi pentru care s'au hotărât să-l sprijine să continue studiile universitare.

Cu o bursă dată de marele român Mocioni pleacă la Budapesta.

Ca student universitar Crăiniceanu a fost remarcat din rândul colegilor săi, de către profesori şi încurajat şi ajutat materialiceşte, pus deci în bune condiţii de muncă, pentrucă era un element distins. Având deosebite aptitudini pentru oftalmologie, s'a ataşat clinicei conduse de cunoscutul oculist, profesorul Schulek, încă din timpul şcolarităţii şi a funcţionat ca asistent al ei timp de 4 ani şi jumătate.

In ultimul an de şcolaritate, publică, în primul număr al revistei „Szemészet" (condusă de profesorul Schulek) lucrarea *„Influenţa părţilor dimprejurul ochilor, a mărimei pupilei şi a ochelarilor, asupra câmpului vizual"*, pentru care a fost premiat de Facultatea de medicină din Budapesta. Originalitatea ei consta într'o metodă specială pentru determinarea geometrică a câmpului vizual.

Terminându-şi studiile şi neavând mijloace suficiente să mai rămână în clinica din Budapesta, îi mărturiseşte profesorului său motivul care-l face să părăsească Budapesta. Dar Schulek nu-l lasă să plece şi, fiindcă n'avea posibilitate să-l ajute altfel, îi dă să locuiască însăşi cabinetul său din clinică şi astfel îl mai ţine încă destulă vreme aproape de el.

In anul 1885, publică cu prof. dr. Arkovy *„Boale de ochi în raport cu cele de dinţi"*, şi partea oftalmologiei este tratată cu atâta competinţă de Crăiniceanu, încât „Deutsche Monatschrift für Zahn Heilkunde" (Berlin 1885, pag 546) scrie: suntem convinşi că această lucrare va servi de model pentru toate lucrările de acest fel, iar „Wiener medizinische Wochenschrift" (XXXVI pag. 47) scrie despre această lucrare că „este lucrată cu multă sârguinţă, că autorul are

---

1) *V. Bologa:* Dr. Crăiniceanu. „Clujul medical" 1926 pag. 513.

meritul de a fi cules din literatură un număr însemnat de cazuri bine observate, din care reese într'un mod vădit legătura dintre boalele de ochi și cele de dinți".

Chestiunea aceasta, care l-a frământat pe Crăiniceanu acum o jumătate de secol, n'a fost complect elucidată nici azi și frequența afecțiunilor oculare de origine dentară, a deschis în ultimul timp un nou câmp de cercetări, ale căror rezultate vor fi tot atât de folositoare dentistului, cât și oculistului.

In anul 1885 Crăiniceanu ține o conferință la societatea medicilor din Budapesta, despre „*Statistica orbilor din Ungaria*", care apare în acelaș an în broșură. Revistele de specialitate și gazetele politice aduc elogii tânărului medic român pentru meticulozitatea cu care și-a adunat datele, pentru relevarea pericolului social al boalelor de ochi și pentru măsurile pe care le propune.

Apreciat de lumea științifică din Budapesta, ca și de publicul care n'avea nici o legătură cu Universitatea, posedând frumoase cunoștințe oftalmologice și o cultură medicală generală puțin obișnuită, i-ar fi fost ușor să rămână în Budapesta pentru totdeauna, dar dorul de mediul românesc și mai ales de țara liberă, îl determină să se despartă de clinică și de profesorul său, în 1885, și în acelaș an vine în București unde obține, în urma unui strălucit examen, dreptul de liberă practică în țară, și rămâne scurt timp în Capitală.

Am văzut că învățământul oftalmologic de la Iași a început cu mult mai târziu de cât cel de la București. Pentru acest motiv și medicii oculiști din capitala Moldovei erau rari, căci puținii absolvenți din București rămâneau în Oltenia și Muntenia de obiceiu, unde erau mai aproape de profesorii lor, cu care erau mereu în contact și în această provincie aveau destul teren de lucru, în cât nu aveau nevoe să se îndepărteze prea mult de București.

Plin de entuziasm Crăiniceanu pleacă la Iași, în 1885, unde ve-

dea că lipse oculiştilor este mare, deci ogorul este mai prielnic pentru a primi sămânţa acestei specialităţi şi populaţia avea nevoe de cunoştinţele lui. In semestrul de iarnă al anului 1885 este delegat de consiliul profesoral al Facultăţii de medicină din Iaşi să predea un curs liber de oftalmologie, de care se achită într'un mod cât se poate de frumos, reuşind să iniţieze pe studenţi în toate capitolele oftalmologiei. In timpul şederii lui în Iaşi, ţine conferinţe, publică mai multe lucrări originale şi desfăşoară o foarte intensă activitete pentru popularizarea oculisticei, prin gazetele şi revistele contimporane.

In anul 1888 ia parte la congresul internaţional de oftalmologie, de la Heidelberg, ca reprezentant oficial al României, cu care ocazie face două comunicări, bine apreciate. In acelaş an este delegat de Ministerul Instrucţiunei Publice, în urma cererei consiliului profesoral al Facultăţii de medicină din Bucureşti, să predea un curs liber, la această Facultate, despre oftalmoscopie şi operaţiile de ochi. Acest curs l-a făcut şi în anul 1891.

Fiind primit în armată, să-şi facă stajul militar, i se încredinţează, în 1891, instalarea şi conducerea primei infirmerii de ochi pentru militari, la Târgovişte. Il mai găsim conducător al acestei infirmerii la 1903, iar la 1895-96 şi 1900-1901 al celei din Roman.

In anul 1890 este delegatul ţării la congresul internaţional de medicină, din Berlin, iar la 1892 la cel de oftalmologie din Heidelberg, cu care ocazie a fost ales membru titular al Societăţii de oftalmologie din acest oraş. In anii următori Crăiniceanu publică multe lucrări şi face numeroase comunicări la diferite societăţi ştiinţifice din ţară şi străinătate asupra cărora vom insista, când vom vorbi despre opera oftalmologică.

Concomitent cu activitatea de oculist desfăşoară o prodigioasă activitate pe terenul popularizării medicinei. La 1894 este premiat de Academia Română pentru *„Igiena ţăranului român"*, iar la 1907 Academia îi tipăreşte *„Literatura medicală română"*, prima lucrare din literatura noastră, în acest gen.

In anul 1909 se prezintă la concursul pentru ocuparea catedrei de oftalmologie din Bucureşti (devenită vacantă prin retragerea lui Manolescu), împreună cu Stănculeanu, şi, raportul comisiunei pentru examinarea lucrărilor îi este destul de favorabil, dar este respins pentru a i se da catedra celui de al doilea candidat, o mare valoare ştiinţifică şi o energie tânără. [1])

---

1) Iată concluziile comisiilor din Bucureşti şi Iaşi, relativ la Crăiniceanu:

Comisia din Bucureşti (formată din Toma Ionescu preşedinte, Buicliu, Babeş, şi Cantacuzino membri): „Din cele expuse reese că d. dr. G. Crăiniceanu posedă titlul de fost preparator al clinicei oftalmologice din Budapesta, unde a obţinut un premiu. Ca medic militar, ocupân-

Ca militar, Crăiniceanu a adus mari servicii armatei, contribuind la înființarea și conducerea infirmeriilor de ochi, propunând și luând măsurile cele mai bune pentru profilaxia bolilor de ochi.

In sbuciumata-i viață a ocupat, rând pe rând, funcțiunile de medic oculist al dispensarelor primăriei Capitalei, medic director al azilului de orbi „Regina Elisabeta" (Vatra luminoasă), medic primar de județ, de oraș și de circumscripție C. F. R., oculist al Spitalului de ochi Câmpineanca-Focșani, oculist militar, trecând prin toate gradele până la cel de Lt.-Colonel, cu care s'a retras.

In timpul luptelor dela Tisa, în războiul pentru întregirea neamului, a fost numit inspector al boalelor de ochi al trupelor din Transilvania, iar după unirea tuturor Românilor a fost numit inspector al azilelor de orbi și surdo-muți din Ardeal.

Peste tot pe unde a trecut a lăsat o dâră luminoasă și a fost un exemplu de muncă. Dintre toate funcțiunile pe care le-a ocupat în viață una i-a fost mai dragă de cât toate :—aceea de conducător al „Vetrei luminoase". A trăit în mijlocul orbilor de la acest azil 5 ani ; acest timp a fost pentru el un adevărat sbucium, pentrucă oricât de mult muncea, i se părea totuși că a făcut prea puțin pentru ajutorarea acestor nenorociți. A muncit în cei 5 ani (1911-1916), cât a condus „Vatra luminoasă" cu toată priceperea și dragostea, pentru ca această instituție să prospere. Ani dearândul n'a fost articol de ziar, oricât de neînsemnat ar fi fost, care să fi vorbit despre „Vatra luminoasă" și pe care să nu-l fi strâns cu îngrijire. Acest lucru n'a fost așa de ușor, când ne gândim că Regina Elisabeta făcuse cunoscută această instituție în toată lumea. Astfel a adunat o bogată colecție de aprecieri și dări de seamă despre această instituție, scrise în toate gazetele și revistele din Europa, colecție pe care a păstrat-o cu multă grijă până la moarte. [1])

---

du-se aproape exclusiv de oftalmologie 20 de ani, a adus servicii importante armatei; azi e pensionar. Lucrările sale numeroase atestă o mare activitate pe terenul oftalmologiei și higienei, însă sunt lipsite de originalitate științifică, D-sa neavând ocaziune de a lucra destul în clinici și laboratoare. Deși oculist de merit, nu întrunește condițiunile necesare pentru a ocupa o catedră modernă de oftalmologie.

Comisia din Iași (formată din profesorii : Socor, Juvara, Botez) : „Din expunerea lucrărilor de față părerea noastră e că d. dr. Crăiniceanu este un vechiu și rutinat practician în ale oculisticei. Ca medic militar, actualmente în poziție de retragere, a adus reale servicii armatei. Nu este îndeajuns armat cu cunoștințe moderne, ce se cer azi de la un profesor de clinică oftalmologică și etatea sa înaintată nu credem să-i permită a lucra pe terenul științific cu energia desfășurată până acum." (Ambele rapoarte sunt publicate în Monit. Ofic. Nr. 179, din 8-XI-1909).

1) Această colecție de articole, cuprinzând 5 caete mari, este în posesia noastră, dăruită de doamna Crăiniceanu, soția oculistului.

In anul 1916, când instituția trecea prin împrejurări grele, neavând fonduri suficiente să fie susținută, Crăiniceanu, după ce a încercat tot ce i-a fost în putință, s'a prezentat Majestății Sale Regina Maria și i-a cerut sprijinul, în calitate de urmașă a Fondatoarei azilului. Cu această ocazie a prezentat un memoriu detailat despre mersul instituției, de la înființare, memoriu plin de revoltă la adresa Direcțiunei sanitare, care voia să treacă definitiv instituția asupra sa. N'a avut timp să vadă efectele intervenției lui, căci la scurt timp s'a început marele răsboi.

Crăiniceanu a fost una din personalitățile proeminente ale oftalmologiei românești. Valoarea lui este cu atât mai mare cu cât întreaga lui activitate științifică s'a desfășurat într'un timp când oftalmologia românească era cu totul la începutul ei. A iubit această specialitate cu pasiune și, cu toate decepțiile pe care le-a suferit de pe urma ei, și a stimat-o până la sfârșitul vieții.

Dragul și interesul pentru știință l-au făcut să moară sărac și cu regretul că, în cei 41 de ani de practică medicală, n'a reușit să agonisească atâta cât i-ar fi trebuit să-și tipărească „*Manualul de oculistică*", pe care-l redactase cu atâta dragoste și grijă.

A murit în Cluj la 19 Noembrie 1926.

Opera lui Crăiniceanu.

Crăiniceanu a fost un oculist de merit, un abil ziarist și un foarte activ higienist.

Ca *ziarist* a fost un îndrumător în adevăratul înțeles al cuvântului. N'a pierdut niciodată prilejul să preamărească tot ce poporul nostru a avut bun, să arate tuturor frumusețile ținuturilor locuite de români, într'un cuvânt să atragă atenția asupra neamului nostru, la propășirea căruia a privit și contribuit, zi de zi, timp de 73 de ani.

Ani dearândul coloanele ziarelor din toate ținuturile locuite de români au fost deschise acestui bun și inimos român: „*Progresul*" și *Oraviczaer Wochenblatt*", „*Revista*", din Reșița-Montana, „*Foaia diecezană* din Caransebeș, „*Familia*" din Oradea, „*Privighetoarea*" din Recita, au fost gazetele ardelene la care a desfășurat o activitate intensă, iar dintre cele din vechiul regat „*Liberalul*", „*Unirea*", „*Biruința*" din Ploești, „*Voința Națională*" din Iași, „*Constituționalul*" și „*Fântâna Blanduziei*", l-au avut printre cei mai de seamă colaboratori.

Activitatea ziaristică a lui Crăiniceanu s'a rezumat la popularizarea medicinei și la relevarea virtuților poporului nostru.

A fost un neobosit popularizator al medicinei și nu trecea zi ca să nu scrie ceva pentru popor. Să nu se uite că acestea se petreceau abia la un sfert de veac după ce unii profesori ai Școalei de medicină din București erau convinși că medicina este o știință prea grea pentru români. Crăiniceanu, fiu de țăran, cunoștea mai bine de cât oricine pe oamenii din mijlocul cărora ieșise. El nu se putea împăca cu

ideile greșite ale unei părți dintre intelectuali, ci cerea pentru țăranul român posibilitatea să se cultive, acesta având toate calitățile pentru a-și însuși o cultură serioasă.

Condus de aceste gânduri n'a pierdut niciodată ocazia să dea sfaturi poporului pentru a-și păstra sănătatea. Și a reușit să realizeze în parte, acest gând bun; proba cea mai evidentă este că ajunsese să fie cunoscut atât de bine în cât nu era colț din țară, unde să călătorească și să nu fie sărbătorit de publicul localnic și de presă, căci toată lumea îl cunoștea. Articolele lui de popularizare erau scrise într'o limbă frumoasă, clare și pline de miez. Cunoscând bine poporul nu dedea sfaturi cari nu s'ar fi putut urma (unul din marile defecte ale multor popularizatori ai medicinei), ci se menținea totdeauna în limitele posibilității de realizare.

Crăiniceanu a fost o energie creatoare și a reacționat cu toată puterea contra oricărui obstacol ce i s'a opus la realizarea dorinței de a face bine. Vom da un singur exemplu (și ca acesta se pot da multe), de felul cum știa să protejeze când era oprit, sau când nu i se puneau la dispoziție toate mijloacele să ajute bolnavii. In anul 1885, la 10 luni după sosirea lui în Iași, constată că erau prea multe cazurile de conjunctivită granuloasă și în special suferea mult populația săracă.

Epitropia spitalului Sf. Spiridon înființase un serviciu de boli de ochi, care era condus de 2 oculiști bine pregătiți, dar acest serviciu nu era suficient pentru numărul cel mare de bolnavi. Atunci Crăiniceanu, cere permisiunea să dea consultații la spitalul Sf. Spiridon pentru populația săracă, independent de serviciul oculistic al spitalului. Consiliul sanitar superior îi sprijină cererea și roagă Epitropia să-i pună la dispoziție 2 camere din spital, 1-2 ore pe zi.

Dar Epitropia, din lipsă de local nu-i aprobă cererea.

Crăiniceanu publică un memoriu (intitulat *„Statistica orbilor și infirmilor din țară“*), pe care-l înaintează Consiliului sanitar superior și-l răspândește și în public. După ce arată, cu date foarte meticulos adunate, că pericolul este mare și după ce descrie cele de mai sus, termină: „...Nu mă îndoesc că scriindu-se când-va unele pagini din Istoria medicală a țării, și ajungând vorba la dăunoasa epidemie de trachom din Moldova, negreșit că se va pune întrebarea: ce a făcut onor. Epitropia, cu cei 2 specialiști ai ei, față de acest pericol? Se poate apoi că tot pe acea pagină se va face amintire și de un tânăr cu inimă românească, care înzestrat fiind cu necesarele științe speciale, s'a oferit de a se apuca de lucru pentru stârpirea răului, dar i s'au pus fel de fel de piedici și astfel a plecat, zicând ca poetul:

Țară dulce și frumoasă,
Tu, ce-ai fost gloria mea,
Eu mă duc, fii sănătoasă!“

Așa reacționa Crăiniceanu ori de câte ori credea că cei competenți nu se ocupă îndeajuns de poporul pe care-l iubea atât de mult și pe care doria să-l vadă sănătos la trup, nu zbătându-se în nevoi și ros de boli.

Nota aceasta de revoltă se întâlnește adesea în articolele de ziar ale lui Crăiniceanu, strecurată sub o formă atenuată simțindu-se par'că jenat să spună poporului, căruia se adresa, că există oameni, printre conducători chiar, cari nu dau destulă însemnătate marilor lui nevoi. Viitorii istorici ai ziaristicei române vor fi, desigur, într'o mai bună măsură să arate locul de cinste ce i se cuvine lui Gheorghe Crăiniceanu printre fruntașii acestei spinoase, dar prețioasă ramură a culturei.

In domeniul *higienei* și al *bibliografiei medicinei românești*, Crăiniceanu a dat la iveală lucrări de mare valoare.

In anul 1895 Academia Română premiază lucrarea *„Igiena țăranului român"* și o tipărește. Această lucrare, a cărei valoare a recunoscut-o Academia cea dintâi, prezintă o deosebită importanță și azi. Este prima lucrare în acest gen, care îmbrățișează obiceiurile românilor din toate ținuturile, în raport cu condițiile higienice în cari trăesc. Locuința, încălțămintea, îmbrăcămintea și alimentația sunt cele 4 mari capitole de care s'a ocupat Crăiniceanu în igiena țăranului român și le-a tratat cu atâta competență cum numai el, adâncul cunoscător al țăranului, le putea trata. Lucrarea lui, în care se oglindește viața sanitară a românilor din toate ținuturile, dar cu deosebire a celor din Ardeal, împreună cu a profesorului *N. Manolescu*, care poartă acelaș titlu și care a fost premiată de Academia Română în acelaș timp cu a lui Crăiniceanu, (care descrie cu un adevărat lux de detalii higiena țăranului din vechiul Regat), sunt și azi, după 35 de ani dela apariție, cele mai bune lucrări cari s'au scris despre acest subiect. Citindu-le vezi și azi condițiile rele higienice în care trăește țăranul român, pentrucă, din nenorocire n'am progresat aproape de loc pe acest teren.

Aceste două lucrări, pe lângă valoarea lor științifică, au avut și una socială. Sunt lucrările cari au deschis mai bine ochii claselor noastre conducătoare asupra chestiunei țărănești. Crăiniceanu și Manolescu au fost doi dintre cei mai de seamă luptători pentru ridicarea morală și materială a țăranului nostru. Azi, când se găsesc atâția cari să-și dispute meritul de a fi ridicat pătura țărănească la o stare materială mai omenească, se cuvine, ca un omagiu meritat, să nu-i uităm pe acești doi Români plini de iubire pentru țăranul român, cari l-au descris, fără nici o șovăire, în adevărata lui mizerie și cari au cerut tot odată lumei românești să-l ridice din starea nenorocită în care trăia.

In anul 1908 Crăiniceanu a tipărit (la Oravița) o nouă ediție a Igienei românului, prelucrată după cea premiată de Academie și care a fost citită în colibele cele mai îndepărtate din satele ardelene.

A scris, cu multă competență, Igiena soldatului român, a descris alimentația lui, a publicat Igiena ochilor, care a fost atât de bine întocmită în cât a fost tipărită în limbile franceză și germană și frumos apreciată în afară de hotarele țării.

In anul 1907 Crăiniceanu dă la iveală, în editura Academiei Române, „Literatura medicală românească", lucrarea lui cea mai de seamă. Lucrarea aceasta este un exemplu de muncă ordonată. Pentru întocmirea ei a răscolit toate bibliotecile și ani dearândul a strâns cărțile necesare alcătuirei ei, în cât a reușit să strângă cea mai completă colecție de cărți medicale românești vechi. (Azi această colecție este în posesia bibliotecei Universității din Cluj.)

Nu intrăm în detalii asupra valorii acestei lucrări, ci ne mulțumim să amintim că d-l *profesor Iorga* l-a numit pe Crăiniceanu „primul istoriograf al medicinei românești", iar Bologa spune că e primul care a schițat istoria medicinei științifice la noi [1])

Opera oftalmologică a lui Crăiniceanu a fost vastă și importantă. Vom analiza numai câteva dintre cele mai importante lucrări.

In anul 1886 publică în „Szemeszet": „*Oftalmia simpatică și modul ei de desvoltare*", iar în 1892 dă și în românește lucrarea, într'o broșură.

Părerea care predomina în acel timp, în ceeace privește transmiterea oftalmiei simpatice la ochiul sănătos, era a lui Mackenzie, după care, boala se transmite prin vase, nervii ciliari și nervul optic. Crăiniceanu, într'o monografie de 149 de pagini, descrie boala în cele mai mici detalii, publică 39 de observații personale și, în concluzie, se atașează părerii câtorva oculiști de seamă, cari susțineau că boala se transmite prin nervii ciliari. Își sprijină teoria pe experimentările pe care le făcuse, și propune ca tratament, extirparea ganglionului ciliar.

In anul 1905 publică „*La conjonctivite granuleuse dans l'état actuel de la science*" (Paris). Este rezultatul cercetărilor clinice și bacteriologice urmate cu atâta asiduitate vreme îndelungată.

In această lucrare descrie conjunctivita foliculară și granuloasă ca două maladii distincte. Este prin urmare lucrarea în care își afirmă concepția lui dualistă pe care o avea despre trachom, concepție care începea să se afirme cu mai multă putere. Dar vederile juste ale lui Crăiniceanu nu le aveau de cât puțini dintre conaționalii lui contimporani și pentru acest motiv a avut chiar de suferit; la un examen important pe care l-a avut în acest timp, juriul a găsit că concepția

1) *Bologa:* † Dr. Gheorghe Crăiniceanu. „Clujul medical" 1926, pag. 513.

lui dualistă este o mare erezie şi, deci, este o notă slabă pentru candidat că persistă s'o susţină.

In 1901 dă la iveală *„Formularul oculistic"*, iar în 1904 *„Oftalmoscopia practică"* (lucrare prezentată la examenul de abilitare de docenţă), ambele lucrări de valoare pentru săraca noastră literatură medicală. Prima a pus la dispoziţia medicilor români posibilitatea de a mânui o serie întreagă de agenţi terapeutici, pe care i-ar fi găsit dispăruţi în formularele terapeutice streine, deci cu mai multă greutate. Lucrarea ultimă–cea dintâi în acest gen în literatura noastră medicală–a fost, multă vreme, singurul manual de oftalmoscopie românesc, la îndemâna studenţilor în medicină şi a medicilor practicieni.

In anul 1901 publică, în colaborare cu Urdăreanu, *„O epidemie de conjunctivită acută contagioasă"*, în care descrie fazele clinice prin care a trecut epidemia de conjunctivită acută ivită la infirmeria din Roman. In urma cercetărilor bacteriologice a reuşit să găsească în preparate un microb asemănător cu difteroidul galben Babeş, găsit de Ilie Constantinescu în 1899.

Remarcăm, cu această ocazie, că spiritul de neobosit cercetător al lui Crăiniceanu, care era veşnic nemulţumit cu mijloacele de examinare ce-i stau la dispoziţie, a întrevăzut descoperirea lămpii cu despicătură a lui Gullstrand pentru biomicroscopia ochiului, de care n'a avut norocul să se folosească în viaţă: *„Poate reuşim a construi un instrument optic pentru a examina sub oareşcare mărime şi totodată sub lumină focală, direct, ţesuturile oii"*, scria Crăiniceanu în lucrarea citată, la pag. 15.

Iată, în linii generale, activitatea rodnică a unei vieţi pline de sbucium, căreia, într'un lung şir de ani, i-au fost hărăzite puţine clipe de linişte şi de bucurii.

Dr. NICOLAE MANOLESCU.

Profesorul *Nicolae Manolescu* s'a născut la 1850, într'un sat din județul Buzău [1]. A terminat cursurile primare în satul său natal, iar pe cele secundare la seminarul din Buzău.

Neavând mijloacele materiale să continue studiile universitare, primește un post de institutor și funcționează în acest post dela 1869–1871, an în care se înscrie la facultatea de medicină din București. La începutul studiilor a dus lipsuri multe, dar le-a înfruntat cu bărbăția caracteristică românului, care îndură cu resemnare orice suferință fizică, numai să-și ajungă scopul.

Student sârguincios, dotat cu o inteligență aleasă, s'a remarcat de la început dintre colegii săi și a fost mult apreciat de profesori. Examenul de intern al spitalelor din București a fost o nouă împrejurare în care a putut să pună în evidență toate calitățile lui rare și bogatele cunoștințe însușite. A funcționat, ca intern, în diferite servicii spitalicești, până la 1877, când s'a declarat răsboiul pentru independență. A luat parte la răsboi, unde și-a făcut datoria cu multă conștiință și a fost mult apreciat de șefii lui.

In anul 1878 obține titlul de doctor în medicină, prezentând o teză documentată, asupra cloroformizării copiilor.

Funcționează, după obținerea titlului de doctor, ca medic de plasă, în județul Buzău, timp de un an. In acest timp a muncit ca un adevărat apostol pentru ajutorarea țăranilor, ale căror dureri le înțelegea mai bine ca oricine. Munca depusă de el, în acest timp, a fost în primul rând pe tărâmul higienei, dar paralel cu această activitate a desfășurat o alta tot atât de rodnică, pentru ridicarea țărănimei din toate punctele de vedere. De altfel acesta i-a fost un program pentru întreaga viață și vom vedea că l-a urmat cu multă asiduitate.

Activitatea lui de higienist, pe care trebuia s'o desfășoare ca medic de plasă, nu l-a împiedecat să practice și oftalmologia, specialitatea cea mai favorită și mai sunt și azi în viață elevi ai lui, care-și

---

1) Viața și opera prof. N. Manolescu a fost descrisă, cu multe amănunte, de *d-rul N. Dragomir*, în teza sa inaugurală apărută în edit. „Cultura", din Cluj, în 1930.

amintesc cu cât drag vorbia despre prima lui operaţie de cataractă senilă, făcută unei călugăriţe din Buzău, cu un instrumentar destul de rudimentar.

N'a funcţionat ca medic de plasă de cât un an, în care timp a reuşit să strângă o sumă de bani, suficientă pentru ca să poată ajunge la Paris şi să aibă cu ce să se întreţină un timp oarecare.

La Paris a fost un preţios colaborator al profesorului de *Wecker*, cu care a legat o strânsă prietenie şi a petrecut o parte din timp în laboratoarele lui *Javal*.

Dornic să cunoască metodele noui de lucru şi clinicile Vienei, părăseşte Parisul şi se stabileşte în acest oraş pentru câtva timp.

Posedând o frumoasă cultură oftalmologică, se înapoiază în ţară la 1881, an în care a fost numit oculist al spitalului Brâncovenesc şi ataşat secţiei chirurgicale a d-rului Patzelt. [1])

Intre anii 1881–1883 a funcţionat ca oculist al acestui spital, operând atât în serviciul lui Patzelt, cât şi într'al lui Calinderu.

In anul 1884 este numit suplinitor al catedrei de oftalmologie a facultăţii de medicină din Bucureşti, devenită vacantă prin moartea lui Vlădescu, iar în anul 1885 este numit titularul ei.

Activitatea ştiinţifică a lui Manolescu, desfăşurată în timpul profesoratului, am descris-o, în linii generale, când am vorbit despre istoricul învăţământului oftalmologic; acum vom schiţa *opera lui socială*.

Prima operă de seamă realizată de Manolescu a fost fondarea *Societăţii studenţilor în medicină din Bucureşti*, la 1875. Această societate a luat fiinţă din iniţiativa lui şi cu ajutorul unui mic grup de studenţi şi azi este cea mai veche şi frumos organizată Societate studenţească, din ţară. A luat fiinţă, după cum povestea Manolescu, din nevoia pe care au simţit-o, el şi câţiva colegi, de a se ajuta reciproc materialiceşte, ca să-şi cumpere cărţile şi revistele necesare. A pus fie-

1) „Analele medicale române", 1882, pag. 305.

care membru o mică sumă de bani, au cumpărat câteva reviste importante, apoi au angajat un local, unde se întâlneau și le citeau.

Apoi s'au gândit să organizeze această reuniune a lor într'o societate, al cărei prim conducător a fost ales Manolescu. El a întocmit primele statute, a organizat primele conferințe și astfel a luat ființă această societate, prin care *„s'a creiat acea falangă de medici savanți ale căror lucrări sunt raze puternice, care trec peste mări și țări și luminează știința medicală mondială"*.

In anul 1896, când era senator, a fost raportorul legii pentru recunoașterea ca persoană morală a Societății.

In timpul studiilor universitare, Manolescu reușise deci să adune pe studenți într'un mănunchiu, pentru a se ajuta reciproc și pentru a lega prietenii mai strânse pe băncile Universității, grupându-i în Societatea studenților în medicină. Mai târziu, când intrase în lupta pentru trai și când vedea cu durere desbinările dintre medici și condițiile grele în care luptau izolați, pentru a-și câștiga existența, și pentru apărarea prestigiului breslei din care făceau parte, Manolescu a fost unul dintre cei mai aprigi luptători, pentru realizarea *Asociației generale a medicilor din România* și a avut fericirea ca la 1897 să fie proclamat cel dintâi președinte al acestei Societăți, pentru înfăptuirea căreia a muncit încă mulți ani, fie ca președinte al comitetului central, fie ca simplu membru.

Tot inițiativei și muncei lui se datorește fondarea celor 2 reviste *„Spitalul"* și *„România medicală"*, prima fiind condusă de studenții în medicină, ca și azi, a 2-a fiind buletinul Asociației generale a medicilor.

Calitățile de organizator de seamă pe care le-a manifestat Manolescu încă de pe băncile Universității, s'au arătat în toate acțiunile vieții lui. Ca conducător al serviciului sanitar al țării, Manolescu a muncit zi și noapte pentru îmbunătățirea stării sanitare a țăranului. Avea credința fermă că orice nouă reformă nu se poate înfăptui, în țara noastră, de cât începând cu pătura cea mai neglijată până aci, țărănimea. Printre reformele mari, proectate și realizate, în parte, de Manolescu, vom cita numai câteva, dintre cele mai de seamă.

De la început și-a dat seama că medicul de la sate nu va putea duce lupta grea la care a fost chemat, de cât fiind în strânsă legătură cu preoții. Pentru acest motiv a intervenit la autoritățile școlare să se introducă studiul higienei în seminarii; de altfel tot intervenției lui se datorește și introducerea higienei în programul cursului superior al liceelor. Și a reușit după un număr de ani, ca preoții să fie colaboratorii medicului în satele lor, sfătuindu-și credincioșii să ceară ajutorul medicului la nevoe, să aibă încredere în el și introducând o serie de

reforme în oficierea slujbei religioase: botezul în biserica încălzită, şi cu apă caldă, deslegarea bolnavilor de post în timpul boalelor şi altele.

Sub imboldul şi stăruinţa lui s'au înfiinţat peste 1000 de infirmerii rurale, unde medicii puteau să izoleze pe bolnavii contagioşi, înlesnindu-li-se astfel munca şi decongestionându-se în acelaş timp spitalele de la oraş, cărora li se trimitea un număr prea mare de bolnavi. A dat o mai bună organizare spitalelor rurale, înfiinţând cel puţin două secţii la fiecare, una de chirurgie şi alta de medicină internă şi sprijinind cu toată căldura pe medicii, cari se ocupau şi cu celelalte specialităţi. Aceştia au trecut întotdeauna, în ochii lui Manolescu, drept cei mai apropiaţi colaboratori la reforma pe care o începuse şi nu pierdea nici un prilej să-i viziteze, pentru a-i încuraja şi ajuta.

Unul dintre multele exemple cari se pot da, în această privinţă, este următorul: Micul spital Horezu, din judeţul Vâlcea, era condus de un om mare la suflet, doctorul Vasile Bianu, care, bine pregătit în spitalele din Bucureşti, unde fusese intern atâţia ani, câştigase încrederea populaţiei din tot nordul Olteniei; era un adevărat pelerinaj al suferinzilor spre acest spital. Manolescu, când era Director general al serviciului sanitar, vine într'o zi în inspecţie şi găseşte spitalul împărţit în mici grupuri de paturi, pe specialitate, cărora şeful spitalului le dăduse numele de secţii. Alături de bolnavii chirurgicali medicul spitalului avea operaţi de cataractă şi alte afecţiuni oculare, avea un grup de paturi cu femei operate pentru diferite afecţiuni ginecologice, un serviciu de boli interne cu cele mai variate cazuri, şi un altul de boli de piele. Toţi aceşti bolnavi erau îngrijiţi după cele mai noui metode ale medicinei şi chirurgiei. Cercetând fiecare bolnav în parte, pentru că Manolescu nu făcea inspecţii, în înţelesul lor de azi, ci făcea adevărate cursuri clinice la patul bolnavilor, în fiecare spital unde inspecta, cu gândul să dea o mână de ajutor medicilor în mijlocul cărora venia, a rămas uimit, nu de cunoştinţele medicale ale medicului spitalului, care fusese unul dintre cei mai distinşi colegi ai săi, ci de spiritul de organizator şi de votamentul pus în îngrijirea bolnavilor. A manifestat, în public, marea lui admiraţie pentru ceeace s'a realizat la acel spital şi n'a pierdut niciodată ocazia să-i ajute, când i s'a cerut ceva. [1])

Calităţile de mare reformator pe tărâmul higienei publice, ale lui Manolescu se evidenţiază şi mai mult azi, când, după atâtea zeci de ani, noua lege sanitară legiferează aproape ceeace cerea Manolescu: înmulţirea medicilor la sate, a moaşelor şi sanitarilor, a infirmeriilor şi organizarea pe specialităţi a spitalelor rurale. Iată deci cât a pierdut

---

1) Povestită de d-l dr. Vasile Bianu, care trăeşte azi ca pensionar de stat, în Cluj.

țara prin întreruperea organizării serviciului sanitar rural propusă de Manolescu și realizată numai în parte, când a fost Director general al serviciului sanitar.

A construit în multe ținuturi din țară băi populare, după sistemul băilor-duș belgiene, și populația din acele regiuni s'a folosit cu plăcere de ele, contrar așteptării multora. A propus, și la îndemnul său s'au secat multe țesuturi mlăștinoase din țară, contribuind astfel la micșorarea numărului de bolnavi de paludism. A înființat farmaciile rurale, dându-le în primire primarilor și dând instrucțiuni scrise de modul cum să se utilizeze cele câteva medicamente care li se dăduseră, recomandându-le în acelaș timp să ceară sfatul medicului, când nu se vor pricepe să le administreze. E regretabil că aceste farmacii n'au mai fost aprovizionate cu medicamente, după plecarea lui Manolescu de la Direcția sanitară și astfel s'au desființat. In ele țăranul găsea un bun ajutor în caz de boală. A fost inițiatorul luptei contra tuberculozei, a combaterei sifilisului și pelagrei.

Iată deci, numai în linii generale, ideile îmbrățișate de Manolescu și realizate numai în parte, din cauza timpului scurt cât a condus Direcția serviciului sanitar. Ele îl arată ca pe unul dintre cei mai buni cunoscători ai serviciului nostru sanitar și, dacă partidele noastre politice ar fi fost atât de înțelegătoare să-l lase și să-l ajute ca să-și desăvârșească opera începută, starea sanitară a țării nu s'ar găsi în trista situație de azi.

Pentru întregirea planului de muncă, în domeniul sănătății publice, Manolescu a fondat și condus timp de 7 ani (1891–1898) revista *„Apărătorul Sănătății"*. Scopul lui era ca revista să ajungă să fie citită de fiecare știutor de carte, din cele mai îndepărtate sate ale țării, pentruca să poată răspândi și pe această cale noțiunile de higienă în popor. A muncit cu multă râvnă la această revistă, a scris multe numere singur și i-a asigurat apariția, de multe ori din propria-i pungă, numai să poată da un sfat bun celor ce aveau nevoe de el. Și-a ales colaboratori la revistă dintre cei mai de seamă medici din țară și cu deosebire dintre acei cari cunoșteau nevoile țărănimei și care-i vorbiau astfel din inimă. Numai așa a ajuns să atace probleme dintre cele mai importante pentru mediul rural, expunându-le pe înțelesul mulțimei.

Manolescu a fost un popularizator al medicinei, cum rar se întâlnesc; încă o calitate deci adăogată la celelalte multe, pentrucă acei ce posedă acest gen de a scrie, sunt în adevăr oameni destul de rar întâlniți. Mai târziu, în 1904, a scos o broșură pe care a intitulat-o tot *„Apărătorul Sănătății"*, care coprindea cam acelaș material care fusese tratat în revistă cu acelaș nume și care era destinată tot poporului. In această carte se vorbia, pe înțelesul mulțimei, despre alimentație, arătându-se care sunt alimentele cele mai bune, și cum trebuesc

consumate ori conservate,–despre alcool şi pericolul pe care-l prezintă pentru poporul nostru,–despre băile populare, construirea latrinelor, curăţenia curţilor şi a casei; in sfârşit nimic nu-i lipsea acestei cărţi ca să fie un îndreptar pentru oricine, în domeniul higienei şi nimic nu era de prisos.

A scos o broşură „Conjunctivita granuloasă" care arăta publicului pericolul acestei boli şi în care da sfaturi de pază pentru cei ce trăiau în aglomeraţii.

In sfârşit ajungem la cea mai importantă lucrare de popularizare „*Igiena ţăranului*", premiată de Academia Română. Am numit-o lucrare de popularizare, pentrucă este scrisă într'un stil atât de clar şi uşor, în cât poate fi consultată şi înţeleasă atât de cei cu ştiinţă de carte cât de puţină, cât şi de cei mai mari cărturari.

Problemele tratate în această carte (in 365 de pagini, format mare) sunt problemele mari ale neamului: starea înapoiată a ţăranului, din punct de vedere higienic; reaua lui alimentaţie, fie din cauza neştiinţei, fie din cauza sărăciei; îmbrăcămintea ţăranului, care este incomodă şi slabă de cele mai multe ori, nelăsându-i libertatea de mişcare a corpului şi nepăzindu-l de frig; casa nehigienică a poporului nostru, cu luminatul şi încălzitul ei defectuos.

Manolescu a cunoscut atât de bine pe ţăranul român din toate colţurile ţării, cum nu l-au mai cunoscut mulţi dintre fruntaşii poporului nostru. Cartea de care ne ocupăm este icoana tristă a vieţii ţăranului român şi de la un cap la altul este plină de constatări triste, în cât ar fi putut fi intitulată, tot aşa de bine: „Suferinţele poporului nostru". In ea se oglindeşte sufletul plin de amărăciune al lui Manolescu, pentru cele văzute in satele noastre şi tot odată omul de ştiinţă, care nu-şi pierde vremea când a constatat un rău, ci face propuneri înţelepte pentru îndreptarea lui. Este „*o carte în care fiecare rând cuprinde un fapt de toată însemnătatea, fiecare pagină ne dă o înnăţătură adâncă şi tristă*", cum a caracterizat-o foarte bine un contimporan al lui.

Aminteam, în altă parte, că Manolescu poate fi socotit, pe bună dreptate, unul dintre iniţiatorii reformei agrare, realizată abia în ultimul deceniu. Căci cine a descris mai plastic viaţa grea a ţăranului nostru, datorită lipsei mijloacelor materiale, şi cine a fost mai clar în expunerea mijloacelor de îndreptare a situaţiei ca Manolescu? El propunea ridicarea nivelului cultural al ţăranului, împroprietărirea celor săraci, îndrumarea lui către o muncă agricolă raţională, punându-i-se la dispoziţie uneltele perfecţionate şi pregătirea lui pentru industria casnică, pentru a nu-şi pierde timpul în trândăvie un întreg anotimp al anului, când nu poate munci pământul.

Acum, după atâţi ani de la apariţia acelei cărţi, nu putem cere

mai mult pentru țăranii noștri, de cât aducerea la îndeplinire a cererilor lui Manolescu și abia atunci vom putea fi cu conștiința împăcată că am putut să-i ridicăm din starea proastă în care se găsesc și azi.

Iată, în linii generale, viața oculistului N. Manolescu, care, în puținele ore cât stătea departe de bolnavi, a întreprins una dintre cele mai mari opere de ridicare a țărănimei. Sunt oameni a căror operă realizată în timpul vieții îți apare cu atât mai grandioasă, cu cât te ndepărtezi mai mult de timpul în care s'a înfăptuit: profesorul Nicolae Manolescu este unul dintre aceștia.

A murit la 20 August 1910, în mijlocul țăranilor de la moșia sa din comuna Strunga, cari l-au plâns ca pe un adevărat binefăcător al lor.

❧

Prof. Dr. GH. STĂNCULEANU
(vezi pag. 28)

INCEPUTURILE PRACTICEI OFTALMOLOGICE

în spitalele militare și civile din țară.

Am vorbit până acum numai despre inceputurile oftalmologiei in centrele universitare, deci numai despre serviciile oftalmologice de la spitalele Colțea din București și Sf. Spiridon din Iași și dela spitalul militar central din Capitală. Vom vedea insă, in linii generale numai, că la puțin timp după ce primii absolvenți ai Facultății de medicină din București s'au răspândit in diferite unghiuri ale țării, tinerii medici au început să practice și această specialitate. Evident că medicii cunoscători ai bolilor de ochi erau puțini, cei mai mulți evitând, sau refuzând, să practice această specialitate, și ocupându-se cei mai mulți cu chirurgia și bolile interne.

Am avut insă oculiști și in provincie, unii pregătiți bine, alții destul de bine pentru a da un ajutor eficace bolnavilor de ochi, și, datorită lor, oftalmologia s'a practicat in multe spitale mici din țară, chiar din primele timpuri ale existenței Facultății de medicină din București.

Armata și-a organizat cele dintâi servicii spitalicești de oftalmologie și cele dintâi spitale speciale de boli de ochi (Infirmeriile de ochi), și de aceia am ținut să descriu à parte *începuturile practicei oftalmologice în spitalele militare.*

Asupra spitalului militar din București nu vom mai reveni. Am amintit, in primul capitol, parte din istoricul lui și in special trecutul serviciului de boli de ochi.

In acest serviciu, după cum am văzut, se tratau cele mai variate boli; nu era deci, după cum s'a susținut, eronat, un serviciu unde se trata numai conjunctivita granuloasă. Statisticile ne arată că cele susținute de noi sunt exacte; nu

vom cita decât primul raport publicat de *Kugel şi Vlădescu*, asupra mişcării bolnavilor din sub-diviziunea oculistică pe anul 1865, în care spun că au avut în tot anul 269 de bolnavi de ochi, cu diferite afecţiuni ale corneei, conjunctivelor, nervului optic, irisului, cristalinului, etc.

Rapoartele anilor următori, asupra acestui serviciu, ne arată că s'a organizat din an în an mai bine şi a fost, chiar dela început, pus în condiţii prielnice pentru a pregăti un mare număr de specialişti de seamă, dintre medicii militari.

Spitalul militar din Iaşi a fost unul dintre cele mai vechi aşezăminte, afară de cele din Bucureşti, unde s'au îngrijit bolnavi de ochi.

Statisticile vechi se ocupă în special cu granuloşi, încât nu putem da detalii asupra felului cum se tratau celelalte boli de ochi, nici asupra frequenţii lor. Totuşi, având în vedere faptul că existau medici cari tratau (şi după datele publicate, chiar vindecau) conjunctivita granuloasă, este greu de admis că aceşti medici n'ar fi tratat şi alte afecţiuni oculare.

Asupra existenţii granuloşilor în spitalul militar din Iaşi avem date din cele mai vechi. Astfel *D-rul Cihac* a tratat în anii 1843–44, la spitalul militar din Iaşi, 5 cazuri de conjunctivită granuloasă, iar în darea de seamă pe anul 1865, publicată de Dr. *Otremba*, se spune că au fost 100 de bolnavi de ochi, dintre care conjunctivitele au fost cele mai frequente [1]).

Primele cazuri de conjunctivită granuloasă s'au văzut în armată cam odată cu înfiinţarea ei. Erau puse pe seama saltelelor de pae la început, şi de aceea se înlocuiau de multe ori cu rogojini [2]). Focarele întinse nu s'au văzut însă decât după Unirea Principatelor, când s'au amestecat unităţile militare.

După 1865, cum arată statisticele, granuloşii apar regulat în fiecare an şi în diferite locuri, boala fiind dusă de trupele cari se deplasau. Astfel, după o statistică a lui *Grigore Petrescu*, Regimentul 1 Linie a avut, timp de 20 de

1) *Crăiniceanu*: „Progresul medical român" din 1890 pag. 129.
2) *Gr. Petrescu*: „Progresul medical român" din 1890, pag. 117.

ani, neintrerupt, cazuri de conjunctivită granuloasă. In anul 1873 au fost trimişi la Predeal, la aer curat, 300 de soldaţi bolnavi din Batalionul 1 Geniu, sub ingrijirea d-rului Andronescu. In 1874 jumătate din Reg. 6 Linie a fost trimis din Bucureşti la M-rea Bistriţa, sub conducerea d-rilor Popescu-Zorileanu şi Casasovici, având prea mulţi bolnavi de ochi, iar in acelaş an intreg Regimentul 1 Linie a fost scos din cazarmă şi aşezat in tabără, pe râul Sabar şi ţinut până iarna, din cauza epidemiei de conjunctivită granuloasă.

In anii 1865-1875 au fost căutaţi in infirmeria Colentina mai multe sute de bolnavi de ochi, din trupele din Bucureşti.

Difuziunea cazurilor de conj. granuloasă intre soldaţii din Muntenia, de la cei din Moldova (unde am văzut că boala era oficial recunoscută incă de la 1843-44), după unirea principatelor, ne-o confirmă *Kugel şi Vlădescu*: „Până la 1850 oftalmia egiptiană nu exista intre soldaţii munteni. In anul acesta, făcându-se schimbarea trupelor, soldaţii moldoveni aduseră cu ei şi oftalmia egiptiană" [1])

Din anii de după Unire există şi primele rapoarte scrise, asupra epidemiilor permanente de conj. granuloasă in armata din Muntenia şi Oltenia, confirmată de Davila, in desele inspecţii pe care le făcea trupelor. In calitatea sa de medic şef al armatei, era cel mai indicat să ştie despre existenţa acestei boale intre trupele din aceste două provincii, cu toate acestea nu vorbeşte de ea decât in anul 1857, când a observat o mică epidemie intre soldaţii Regimentului 3 de Linie, aduşi de la Craiova la Bucureşti. [2]) După Unire insă boala este oficial recunoscută la toate trupele din cele 2 Principate Unite.

Am făcut acest mic istoric al pătrunderei conjunctivitei granuloase in rândurile oştirei, pe deoparte pentru ca să vedem că armata poseda un număr destul de mare de me-

1) *Kugel* şi *Vlădescu*: „Monitorul medical" din 1863, pag. 130.
2) *V. Panaitescu*: Le conjonctivite granuleuse en Roumanie. Bucureşti 1923, pag. 2.

dici cari cunoşteau bolile de ochi, din moment ce li se încredinţa bolnavii să-i trateze iar pe de altă parte pentru a se vedea modul de difuziune al boalei între trupe şi în populaţia civilă.

Medicii militari, cari însoţiau detaşamentele de trupe atinse de conjunctivită granuloasă în localităţile cu aer curat, cunoşteau tratamentul boalei şi al complicaţiilor ei; tratau prin urmare şi complicaţiile corneene. Unii dintre ei aveau chiar cunoştiinţe destul de intime asupra boalelor de ochi, pe care le tratau în infirmeriile lor; ei dedeau şi consultaţii populaţiei civile cu care veniau în contact.

Conjunctivita granuloasă luând o formă endemică în rândurile oştirei, ministerul de răsboi, la cererea unui mare număr de parlamentari, luă hotărârea să înfiinţeze o infirmerie de ochi specială pentru tratamentul acestei boli. In acest scop deleagă în anul 1891 pe *d-rul Crăiniceanu*, un reputat oculist care îşi făcea stagiul militar, să organizeze infirmeria de la Teiş.

In aceste împrejurări a luat fiinţă primul spital special pentru boli de ochi, al armatei. Avem dreptul să-l numim spital pentrucă acesta, ca şi cele dela Roman (înfiinţat la 1893), Frumoasa, Galaţi, Tulcea (1895) au fost organizaţii spitaliceşti puse în bune condiţii pentru a trata şi alte boale de ochi. Intre medicii care le-au condus, unii au fost oculişti de seamă, cari au dat ajutor şi populaţiei civile şi au dat la iveală lucrări importante din domeniul oftalmologiei. Este suficient să amintim pe *Crăiniceanu*, care avea o reputaţie de oculist desăvârşit la data când conducea infirmeria de la Teiş, şi pe *Urdăreanu*, pentru a nu mai cita o serie întreagă de oculişti de seamă, şi se va convinge oricine că aceste aşezăminte, cari se numiau infirmerii de ochi, erau adevărate spitale, unde se putea da îngrijire oricărei maladii de ochi ce s'ar fi ivit.

De altfel azi aceste aşezăminte, cari au jucat un important rol în combaterea conjunctivitei granuloase în armată şi în jurul cărora s'au tratat o seamă de afecţiuni oculare

dintre cele mai variate, nu mai poartă numele de infirmerii, ci de „spitale de ochi".

In afară de aceste spitale speciale pentru tratamentul conjunctivitei granuloase, armata a înființat servicii de boli de ochi pe lângă fiecare spital mai mare, încă din timpurile când la spitalele civile nici nu era vorba de așa ceva. Datorită faptului că aceste servicii erau conduse de medici militari specialiști în boli de ochi, oftalmologia românească a câștigat, pentrucă acești medici, în orele libere, dedeau consultații și pentru populația civilă și astfel practica specialității acesteia a început de multă vreme în orașele mai de seamă din țară.

Nu vom aminti nume de oculiști militari din generația veche, care a luptat din greu cu începuturile acestei specialități, mulți dintre ei fiind încă în viață, ci vom arăta, în puținele rânduri ce urmează, activitatea desfășurată de cel dintâi oculist șef al armatei și organizatorul, în bună parte, al spitalelor de ochi.

Dr. GRIGORE PETRESCU. – Născut în București, la 8.IV.1852, fiu al unui meseriaș cu dare de mână, dar cu multe greutăți familiare. A făcut studiile liceale la liceul Matei Basarab, din București.

S'a înscris la Facultatea de medicină din București la anul 1869, anul fondării ei, iar în anul 1871 a intrat în armată, ca subchirurg. A obținut titlul de doctor în medicină în anul 1881, prezentând ca teză de doctorat o lucrare originală și foarte serioasă: *Studii de sfigmografie.*

S'a specializat în bolile de ochi la clinica particulară a lui de Wecker – cea mai căutată pe atunci din Paris (1884-85), iar la întoarcerea din Franța a fost însărcinat cu conducerea serviciului oculistic al spitalului militar central, care era condus de un nespecialist, Lt. Colonel Ioan Nicolescu. A funcționat, în această calitate, până la 1902, când a fost mutat, din motive politice, la Craiova, ca șef al spitalului militar, pe care l-a condus până la 1905.

In anul 1905 este mutat din nou în București și însărcinat cu conducerea spitalului militar (avea gradul de colonel, de la 10 Mai 1896) și l-a condus până la 1909, când s'a retras din oștire, suferind de uremie, de care a murit în acelaș an, în luna Noembrie.

Grigore Petrescu a fost unul dintre acele caractere tari, cari nu sunt oprite de nici un obstacol în drumul drept pe care și l-a croit, de aceea a suferit multe deziluzii în viață. Cu toate acestea a fost un

muncitor dintre cei rari, în ogorul oftalmologiei, căreia se dedicase.

A luat parte la multe congrese internaţionale de medicină şi oftalmologie, ca delegat al armatei române, şi astfel s'a făcut cunoscut şi respectat peste hotarele ţării. In anul 1891 a fost ales membru corespondent al Societăţii de medicină din Anvers.

In anul 1890, după cum aminteam mai sus, conjunctivita granuloasă era foarte răspândită în armată. Sub presiunea unei serii de interpelări în Parlamentul ţării, şi la cererea majorităţii parlamentarilor, Ministerul de răsboi se hotărăşte să ia măsuri pentru combaterea ei, înfiinţând chiar spitale speciale, cum a fost cel de la Teiş.

Concomitent cu acestea s'a simţit nevoia să se ia măsuri pentru combaterea boalei şi în populaţia civilă, unde pătrunsese, în cât Consiliul sanitar superior, din Bucureşti, a convocat pe cei mai de seamă oculişti ai ţării să le ia avizul. Au răspuns la apelul Consiliului, profesorul Manolescu, Crăiniceanu şi Fischer; Petrescu a lipsit.

In această nu s'a luat nici o hotărâre, ci s'a delegat o comisie formată din 2 membri ai consiliului, Felix şi Felix, care să ceară şi părerea lui Petrescu şi numai după ce vor avea şi răspunsul lui să raporteze Consiliului cari sunt măsurile cele mai eficace, pe care să le ia pentru a opri epidemia.

Am amintit acest fapt pentru ca să arăt că Petrescu trecea drept unul din oculiştii ţării care era consultat şi apreciat chiar de autorităţile sanitare civile, fiindcă era un medic cult, un organizator de seamă şi, ceeace îl făcea superior contimporanilor, era un realizator de o persistenţă vrednică de admirat. Graţie acestor calităţi a reuşit să creeze o şcoală oftalmologică la spitalul militar central, care numără mulţi elevi printre oculiştii militari distinşi din ultimele decenii, şi activităţii lui se datoreşte atât reducerea proporţiilor dezastroase pe care le luase, acum 40-45 de ani, conjunctivita granuloasă în armată, cât şi buna organizare a spitalelor şi serviciilor de ochi ale armatei.

Să vedem acum *începuturile practicei oftalmologice în spitalele civile din ţară.*

Cel dintâi serviciu spitalicesc din ţară, unde s'au tratat bolnavi de ochi, a fost în spitalul central din Craiova. Inainte chiar ca Bucureştii să aibă un asemenea serviciu (cel dintâi dispensar a luat fiinţă la Colţea in anul 1863), Fabricius opera şi trata bolnavi de ochi în spitalul de la Craiova, unde fusese numit medic primar din anul 1859.

Operator îndemânatec şi bun cunoscător al bolilor de ochi, Fabricius reuşise să atragă la spitalul său un mare număr de bolnavi din întreaga Oltenie şi de peste Dunăre,

după cum am spus când am vorbit despre viața și opera lui, în timp ce Bucureștii, cari aveau o catedră de oftalmologie la Școala de Medicină, n'aveau încă un serviciu propriu, pentru spitalizarea și tratarea bolnavilor de ochi. Mai mult încă, în 1867 Fabricius cerea să se creeze un spital special de boli de ochi în Craiova și o școală de oftalmologie, atât de mult era apreciată această specialitate în Capitala Banilor Olteniei.

Numele frumos pe care și-l creiase Fabricius ca oculist, și reputația spitalului, pe care o stabilise după o muncă de câteva decenii, sunt încă în memoria contimporanilor noștri.

Craiova este deci orașul care a avut cel dintâi serviciu spitalicesc de boli de ochi din țară, serviciu care a trăit atâta cât a trăit și făuritorul lui, Fabricius.

Concomitent cu înființarea dispensarului de boli de ochi de la spitalul Colțea, începuse la Iași să opereze bolnavi de ochi *d-rul Russ-senior,* medic primar la spitalul Sf. Spiridon. Mai mult încă, la 1 August 1863 a deschis un curs de chirurgie, medicină operatoare și observații, la care preda și câteva din bolile oculare (cele chirurgicale), pentru ca să învețe și pe alții aceste operații [1]).

La spitalul Sf. Spiridon din Iași s'au tratat deci bolnavi de ochi, în serviciul chirurgical de sub conducerea d-rului Russ, încă de la 1863, dar acești bolnavi erau rari – Russ nu primia să opereze de cât cazurile cari îl interesau pe el.

A trebuit să treacă aproape un deceniu de la înființarea Facultății de medicină, ca să producă elevi bine pregătiți în toate ramurile de activitate, deci și în oculistică – și să se răspândească în diferite puncte ale țării, ca să înceapă practica boalelor de ochi și în spitalele civile din provincie.

In acest timp singurile centre unde se îngrijiau bolnavii de ochi erau Bucureștii (unde, afară de profesorul de boli de ochi de la Colțea, mai îngrijiau bolnavi de ochi Fiala în spitalul Filantropia, uneori se internau asemenea bolnavi și la spitalul Brâncovenesc, în serviciul chirurgical) și Craiova.

1) „Monitorul Medical" din 1863, pag. 266.

Intre primele spitale, cari au primit in tratament bolnavi de ochi, este cel din Piatra-Neamţ, unde medicul şef, *dr. Ullé* ingrijia bolnavii de ochi şi publica observaţiile clinice, interesante, in „Nosograful spitalului Neamţ“ [1]).

La Galaţi era şef al spitalului „Elisabeta-Doamna“ un grec, *d-rul Serfioti*, om foarte invăţat, care vorbea multe limbi, şi era un bun chirurg şi oculist. In serviciul său de chirurgie opera şi bolnavi de ochi. D-l dr. Vasile Bianu, care i-a fost intern pe la 1881, spune că avea totdeauna bolnavi de ochi şi opera cataracte cu multă indemânare.

In urma călătoriilor lui Vlădescu prin ţară (in anii 1876–77), şi dupăce operase şi ingrijise mulţi bolnavi de ochi pe care apoi ii lăsa sub ingrijirea medicilor localnici, populaţia incepuse să-şi dea seama de importanţa acestei specialităţi, dar nu putea cere ajutor la spitale, pentrucă medicii refuzau, in cele mai multe cazuri, să se ocupe cu această specialitate. Pe de altă parte numărul de paturi, din puţinele spitale ce existau, era atât de mic, in cât erau ocupate tot deauna de bolnavii chirurgicali şi de boli interne.

Abia pe la anul 1885 incep să se complecteze spitalele cu medici tineri, şi cu bună invăţătură de carte, printre cari erau mulţi cari iubeau specialitatea bolilor de ochi şi atunci incep bolnavii de ochi să le ceară ajutorul mai des.

In anul 1866, in timpul ambulanţelor rurale din Argeş-Piteşti, conduse de *d-rul Şerbănescu*, se fac 70 de extracţii de cataractă şi iridectomii. D-l *dr. C. Vasiliu*, din Ploeşti, care a făcut parte din personalul acestei ambulanţe, ne scrie (la 25 Ianuarie 1930) că tratau cazuri foarte variate de boli de ochi, şi populaţia ii consulta fără să fie nevoie de prea multă propagandă, cum se făcea pentru celelalte boli.

Mai târziu cu câţiva ani (1889), D-l *dr. Vasile Bianu*, medic al spitalului Horezu, din jud. Vâlcea, işi făcuse o fru-

1) Vezi colecţia acestei reviste pe anii 1877-78. (Intr'unul din numerile anului 1877, descrie un caz de câlţi in camera anterioară, cari pătrunseră prin cornee şi simulau un stafilom. Apucând cu o pensă un capăt a scos un fir lung de câlţi, apoi corneea s'a turtit şi stafilomul a dispărut).

moasă reputaţie ca oculist, şi a atras laudele Profesorului Manolescu, cu ocazia inspecţiei spitalului. In curs de 2 ani, cât a condus acest spital, a operat 63 de cataracte [1]).

In acest timp incepe şi la Iaşi o frumoasă activitate oculistică, sub imboldul d-rilor *Socor* şi *Crăinicanu*, iar serviciul de boli de ochi de sub conducerea celui dintâi devine din zi in zi mai frequentat.

De la această dată numărul specialiştilor se inmulţeşte, dar spitale proprii pentru boli de ochi, sau cel puţin servicii in spitale existente, n'am avut niciunul in vechiul regat, afară de cele din centrele universitare. De altfel această stare de lucruri continuă să fie şi azi când nu avem servicii de boli de ochi de cât in Iaşi, la Bucureşti, şi la Craiova (infiinţat acum 2 ani), la Câmpineanca, şi o mică secţie de granuloşi la Filiaşi, iar dacă facem o comparaţie intre ceeace s'a făcut de către serviciul sanitar militar şi cel civil, pentru spitalizarea şi tratarea bolnavilor de ochi, vedem lămurit că primul a avut un frumos rol in combaterea acestor boli.

Rămâne deci stabilit că, in primele timpuri ale funcţionării serviciului sanitar în ţara noastră, oculiştii militari au fost cei cari au adus o frumoasă contribuţie la desvoltarea acestei specialităţi, atât in rândurile ostaşilor, cât şi in populaţia civilă; iar cele dintâi spitale de boli de ochi şi servicii de oftalmologie, au fost cele militare.

---

1) Pentru ca să arătăm cât de bine era cotat ca oculist vom povesti următoarea intâmplare: Indată după plecarea D-sale din Horez, se prezintă intr'o zi un bolnav, cu cataractă bilaterală, succesorului, care nu se ocupa cu oftalmologia. Bolnavul, fiind indrumat spre alt spital, unde se găsea un asemenea specialist, îi răspunde: Nu mă mai duc nicăeri, dacă n'am avut norocul să-l găsesc aici pe D-l doftor cel mare. Numai D-sa era in stare să scoată ochiul omului pe masă, să-l cureţe şi să-l pună la loc şi astfel să-i dea vedere, cum a dat la atât de mulţi.

VECHEA TERAPEUTICĂ OCULARĂ ROMÂNEASCĂ.

Poporul nostru a fost lipsit de sfaturile și ajutorul medical în toate vremurile și, în perfectă cunoștiință de cauză, nu exagerăm când spunem că și azi îi lipsesc aceste sfaturi, cu toată pletora aparentă de medici.

Siliți să trăiască fugari, prin munți, sau prin păduri, în primele timpuri ale formării Statului, iar mai târziu grupați în sate îndepărtate unele de altele și fără legături de comunicație, țăranii noștri și-au creiat medicii lor, dintre bărbații și femeile mai deștepte, și acestora li s'a dat multă ascultare. De altfel vrăjitoarele exercită și azi o influență mare asupra țăranului și de cele mai multe ori el dă crezare descântecelor lor mai mult de cât sfaturilor medicilor.

Orășenii au suferit aceași influență, cu deosebire că, în timp ce vracii și babele de la sate dădeau ajutor semenilor în mod dezinteresat, de cele mai multe ori cei de la oraș au căutat, din cele mai vechi timpuri, să-și creeze mijloace de existență din exercitarea doftoricescului meșteșug.

Ochiul fiind organul cel mai scump al omului,- poporul, ca să-și exprime maximum de dragoste pentru ceva, spune „că-i este drag ca ochii din cap", și boalele lui au impresionat totdeauna pe suferinzi. Pentru acest motiv găsim în literatura populară atâtea descântece și leacuri întrebuințate în bolile de ochi și atâta grije pusă pentru tămăduirea acestor boli.

N'avem intenția să ne ocupăm de aceste obiceiuri și descântece, ele formând un capitol aparte de cât lucrarea noastră, ci vom urmări mai întâi câteva dintre obiceiurile primejdioase în tratarea bolilor de ochi, apoi vom vorbi despre vechea terapeutică întrebuințată de medici.

Acest ultim capitol ne va evidenția și mai bine progresele realizate de oftalmologie – și, de cea românească in special – în ultima jumătate de veac. Pentru aceasta nu ne vom indepărta prea mult de epoca începutului invățământului oftalmologic în România.

In Capitala Olteniei se găsiau, printre profani, iscusiți operatori ai cataractei, cari au atras atenția și străinilor, cari ne vizitau. Astfel găsim în cartea lui *Caillot* „Voyage médical", din 1854, la pagina 48, următorul pasaj:

> J'ai trouvé à Craiova un ouvrier maçon, albanais d'origine, qui opère les cataractes, par abaissement, au moyen d'une tige métallique en fer de lance, tout à fait semblable à l'aiguille de Celse. Il réussit assez souvent ses opérations pour chacune desquelles il se fait donner un ducat".

De sigur că acest călător străin n'a avut ocazia să stea mai multă vreme în mijlocul poporului nostru din diferite părți ale țării, căci astfel ar fi vorbit și despre alți operatori ai cataractei, de cât cel de la Craiova. Contra lor a dus o aprigă luptă profesorul *Vlădescu*, dar fiind prea mulți, nu știa in care parte să-și indrepte privirile mai întâi.

In urma vizitelor făcute in toată țara, in anii 1876 și 1878, pentru a se edifica asupra frequenții boalelor de ochi și pentru a da ajutorul său suferinzilor, Vlădescu a descoperit o mulțime de „șarlatani", cum i-a numit el, cari tratau bolile de ochi. Și convingându-se că nu e vorba numai de cazuri disparate, ci de adevărate organizații, s'a văzut silit, in anul 1882, să ceară, printr'o petiție bine intemeiată în care cita o mulțime de nume, intervenția primului procuror al Curții de Apel din București, contra acestor șarlatani.

Conjunctivitele, impresionând prin durerile pe care le pricinuiau și mai ales prin faptul că produceau o vie roșeață a ochilor, evidentă și jenantă pentru orășeni mai ales, erau tratate de oricine. In fiecare familie se știa un leac contra acestui grup de boale și se aplica imediat ce se manifestau primele lor simptome.

Terapeutica conjunctivitelor era foarte variată. Cei mai

frequenţi agenţi terapeutici, la oraşe, erau fomentaţiile cu carne crudă şi cu băuturi tari, iar la sate, spălarea ochilor cu lapte de femee, cu apă sfinţită şi cu urină. De sigur că aceşti „agenţi terapeutici" erau întrebuinţaţi atât la sate cât şi la oraşe, dar de predilecţie in ordinea în care i-am grupat.

Cunoscătorii obiceiurilor poporului nostru ştiu că şi azi bolile de ochi se tratează în satele noastre cam la fel ca acum 60-70 de ani. Şi, ca să nu părtinesc pe orăşeni, voi a-minti cazul unei domnişoare (observat în practica noastră), care acum câţiva ani, şi-a spălat ochii cu urină proprie. S'a întâm-plat însă ca domnişoara să fie bolnavă de blenoragie şi astfel şi-a inoculat-o la ochi. Boala a evoluat cu atâta virulenţă, în cât domnişoara a rămas aproape oarbă, cu toată îngrijirea medicală ce i s'a dat.

Latura tristă a chestiunei este că lecuitorii empirici ai bolilor de ochi îşi găsiseră sprijinitori printre oamenii cu bună stare materială, de la oraşe. Astfel pătrundeau şi mai uşor în casele cu bolnavi; cei cu dare de mână îi plăteau singuri, iar pe cei săraci îi tratau în contul protectorilor lor. Erau deci un fel de medici de casă, obligaţi să se ocupe în spe-cial de bolile de ochi.

In epoca de mare dărnicie pentru sănătatea publică, e-pocă, graţie căreia avem azi multe din cele mai de seamă aşezăminte spitaliceşti din ţară, s'au format adevărate societăţi de binefacere pentru a da ajutor bolnavilor de ochi, dar felul cum procedau acele mărinimoase doamne, căci femeile s'au ocupat totdeauna de asistenţa bolnavilor, este cu totul original. In loc să recurgă la ajutorul câtorva medici pricepuţi în bo-lile de ochi, şi se găseau destui peste hotarele ţării, aceste fe-mei bogate dădeau singure consultaţii de boli de ochi, iar lea-curile pe cari le credeau necesare le procurau pentru paci-enţii lor din banii proprii; şi toate acestea le făceau cu cele mai bune intenţii. Aceste femei nepricepute, dar cu bani mulţi, au fost multă vreme o piedică pentru medici în consul-tarea bolnavilor de ochi, căci aceştia nu ajungeau la ei de cât în stadiul grav al boalei, când protectoarele lor îşi decli-nau competinţa.

Această stare de lucruri a durat multă vreme, menținându-se și în timpul când aveam oculiști pricepuți și chiar în orașele lor de reședință. Iată ce scria *Fiala* (care s'a străduit, și a reușit să ne cunoască obiceiurile), în Monitorul Medical Nr. 6, din 1862:

„La acéste grupe a bóleloru (era vorba de conjuctivite, keratite și irite traumatice) trebue să zăbovescu mai mult; – mai raru se întâmplă ca unu bolnavu cu afecțiă ușoră să caute ajutoruiu la noi, și me îndoescu că caută oarecare povață medicală, daru sînt convins, și amu trista experiență în acéstă privință, că încercările primitive se facu după poveţile omeniloru din prejurulu bolnaviloru; între aceste therapie populare, sunt unele care nu numai că sunt mystice și lesne primite de bolnavi, daru unele chiaru vetemătóre; între medicamente populare mai inocente sunt de enumeratu fomentațiele cu aqua rosarum, aqua melissae; nu tot de una inocentu este întrebuințare a fomentației cu rhumu, cu ideea se scótă focul curatu vetemătore suntu fomentațiele cu carne crudă, spălătura ochiului cu laptea femeescă, și „teneatis risum amici" spălăturile cu urina virghineloru, și decă acestu medicamentu popularu din urmă numit va lipsi a produce rezultatul celu doritu, virtutea expeditóre se pune în dubiu.

Este unu ce de mirare că omulu tocmai la bóla unui organu atîtu de delicatu în compunerea lui, atîtu de necesariu pentru funcțiele omului, alérgă mai curându la omeni ignoranți de câtu la medici. Aici în Bucureşti sunt doă dame de distincție, care au renume pentru pomeni ce facu ei cu pătimași de ochi. Therapia loru este a insufla în ochi o pulvere care e alb, adstringentu (se poate oxydu de zincu), noi medici n'amu lua asupra conștinței nóstre asemenea pomeni, știindu ce reu, ce pericolu producem, chindu întrebuințămu la iritis, or choroidis, numai unu colyru; de acestu momentu simte bolnavulu o mărire durerilоru, negreșit în urma iritației ce producemu la părțile interne inflamate ale bulbului și țiu minte doi omeni, unul muncitoru, care fiindu afectatu de o irido-choroidită după pomada therapeutică uneia de aceste cocóne a intratu în spitalulu Colțea cu distrucția totală ambeloru bulbe, al doilea un meseriașu a avutu norocului a scăpa chiaru după therapia milostivă unei de aceste cocoane".

Din puținele date pe care le avem asupra terapeuticei oculare aplicată de medicii din primele timpuri ale exisstenții

invăţământului nostru medical, se pot vedea însă frumoasele progrese făcute de oftalmologie în ultimii 60-70 de ani.

Prima lucrare ştiinţifică, de care avem cunoştiinţă, asupra medicamentelor întrebuinţate în terapeutica oculară, datează de la 1863 şi este datorită farmacistului *dr. Hanselmann*, din Craiova. E foarte probabil că ea a fost inspirată de renumitul oculist al Craiovei, Fabricius, care avea o bună reputaţie la această dată.

Hanselmann a studiat colirele cu acide şi a statuat pentru fiecare 2 doze: una pentru aplicarea continuă (fomentaţiuni) şi altă periodică (impinsulaţiuni). După cercetări şi experimentări a stabilit următoarele 2 tablouri de medicamente:

A. *Pentru impinsulaţiuni:*

30 gr. acid acetic la 6 uncii apă
2 gr. acid lactic " " "
37 gr. acid oxalic " " "
12 gr. acid tartaric " " "
$^1/_4$ - $^1/_2$ gr. acid muriatic, sulfuric, nitric, fosforic, la 6 uncii apă.
48 guţe dintr'o soluţie de hidrocianic şi un gram glicerină pură pentru 6 uncii apă.

Dintre toate colirurile, cel mai bun l-a găsit pe cel cu acid hidrocianic, pe care l-a administrat cu o pensulă, odată, sau de 2 ori pe zi, la oftalmia neonatorum şi la cea varioloasă.

B. *Pentru fomentaţii:*

18 gr. acid acetic la 6 uncii apă
1 gr. acid lactic " " "
22 gr. acid oxalic " " "
7 gr. acid tartaric " " "
3 gr. acid citric " " "

Regiunile unde se aplicau aceste alifii, în cazurile de conjunctivite, erau: pielea pleoapelor şi cea din jurul orbitei. Ele erau întinse de medic cu degetul.

Cam toate aceste colire şi alifii erau întrebuinţate în cazurile de conjunctivite, căci asupra acestui capitol s'a îndreptat, mai cu seamă, atenţia primilor noştri oculişti şi după cum vom vedea îndată, erau unul mai activ ca altul, în descoperirea unui nou procedeu de tratament.

In terapeutica *conjunctivitei blenoragice* se întrebuințau spălături cu apă rece și comprese foarte reci (mulți aplicau ghiață pe ochi) și colir de nitrat de argint forte, în cazurile când nu cedau la spălături; acest colir se instila la fiecare sfert de oră. Uneori se făceau și cauterizări palpebro-conjunctivale cu nitrat de argint solid. Apoi se administrau bolnavului purgative și i se aplicau lipitori la mastoide.

In cazurile complicate cu chemosis și blefarospasm, *Vlădescu*, făcea scarificații ale mucoasei conjunctivale. Foarte adeseori practica incizia comisurei pleoapelor, pentru îndoitul scop: producea decongestionări energice, prin tăerea micilor arteriole cari erau în legătură cu conjunctiva și tot odată diminua presiunea pleoapelor asupra ochiului. Această operație o înlocuia, când permitea starea bolnavului, prin aplicarea de lipitori.

Când puroiul era în cantitate mare, Vlădescu cauteriza conjunctivele cu creion de nitrat de argint și aplica comprese reci cu ghiață, despre care credea că sunt atât de eficace, în cât pot vindeca singure oftalmia noilor născuți.

Kugel trata conjunctivita blenoragică cu apă la temperatura camerei de locuit. Ghiața era proscrisă de el, susținând că produce keratite și irite. Când dispărea edemul, recomanda bolnavilor astringente (zinc sulfuric 1%, cu apă distilată, nu cu ape aromatice, ca alți medici, alumen crud, piatră divină, sulfat de cupru și de cadium). Colirele se instilau de 2-3 ori pe zi, în instilații sau pensulații. In general recomanda, în cazurile cele mai grave, nitratul de argint în pensulații (10 gr. la 2 uncii apă distilată), în cele ușoare sulfatul de zinc, iar în cele rebele sulfatul de cupru.

Conjunctivita granuloasă era tratată de *Vlădescu* prin cauterizări cu creionul de sulfat de cupru, sau prin periere și spălături cu acid boric [1]. *Socor* trata această boală prin cauterizări cu sulfat de cupru și nitrat de argint și prin spălături cu sublimat corosiv 1/2000. Lăuda în special sulfatul de cupru, pentru efectele sale minunate.

---

1) Aceste informații a binevoit să ni le dea D-l dr. Margulius, unul dintre colaboratorii lui Vlădescu.

Conjunctivita reumatismală (ale cărei simptome, după cum rezultă din diferite descrieri, coincid cu acelea ale iritei în care exista o vascularizaţie puternică perikeratică, a conjunctivei bulbare), era tratată de *Kugel* cu atropină şi aplicaţii calde pe ochi; la cei cu dureri mari, aplica lipitori pe tâmple şi unguente cu morfină. Evita administrarea colirelor seara şi în preajma mesei, şi în toate cazurile de conjunctivită recomanda bolnavului să nu se ducă la cafenea, la teatru, în regiuni cu praf, şi să nu fumeze.

Conjunctivita flictenulară era tratată de *Fabricius* cu unguent de precipitat alb de mercur, cu care se ungea tâmpla şi fruntea bolnavului şi în cel mult 20 de zile, se obţinea vindecarea.

Ulcerile corneene erau tratate de *Kugel* cu instilaţii de atropină, iar *oftalmia simpatică* o trata practicând enucleaţia cât mai de timpuriu, uneori înainte chiar de a se ivi fenomenele iritative.

Contra *blefaritelor,* Kugel întrebuinţa următoarea alifie:

Cerae alb. dr. unam et sem.
Spermaceti dr. tres
Olei amygd. d. unc. un et sem.

Cu această alifie, numită şi *coellestă*, se ungeau pleoapele.

In ceeace priveşte *terapeutica chirurgicală*, în afecţiunile oculare, avem puţine de spus.

Afecţiunea oculară căreia i s'a dat o deosebită importanţă a fost *cataracta*, despre care aminteam că era operată şi de profani, în diferite regiuni ale ţării.

Fabricius, care a fost un iscusit operator al cataractei, opera cu şi fără iridectomie, diferit, de la un caz la altul, cu extracţie lineară, şi prin scoborâre. Recomanda cu multă căldură examinarea atentă a bolnavului la luminajul lateral, pentru ca chirurgul să-şi poată da bine seama de raporturile pe cari le prezintă cristalinul cu irisul.

Fiala opera toate cataractele moi, cu discizie, fie pentru a produce un traumatism minim, fie din cauză că cei mai mulţi bolnavi erau indocili. Opera fără anestezie, sau cu anestezie generală, prin cloroform, în cazuri mai rare.

Vlădescu opera cataracta, de predilecţie, prin lambou inferior, cu, sau fără iridectomie.

De altfel, aceste metode erau cele ce se aplicau în toate centrele mari ale Apusului, de unde ne veniseră primii oculişti. Metode noui, originale, n'am avut, în operaţia cataractei, de cât mai târziu, datorite lui *Manolescu* şi *Stănculeanu*.

In *Glaucom* procedeul operator, întrebuinţat multă vreme, a fost iridectomia, la care a recurs Fabricius, Kugel, Fiala şi Vlădescu. Rezultatele nesigure pe care le obţineau au făcut pe Fiala să scrie că n'a avut un rezultat bun de cât rareori şi că acelaş procedeu nu dedea rezultate bune nici în clinica prof. Jaeger, unde a văzut operaţi un mare număr de bolnavi.

Ectropionul era operat, raclându-se, cu lingura Volkmann, conjunctiva şi tarsul şi eliminându-l. Prin cicatricea care urma acestei operaţii se corecta ectropionul.

De la *Kugel* ne-a rămas un bun procedeu de operaţie a ectropionului, utilizat şi azi, care constă în excizia unei porţiuni din tars şi conjunctivă, dealungul marginei pleoapei ectropionate. Se lasă apoi să se cicatrizeze plaga şi se obţine, de cele mai multe ori, o bună corecţie.

După cum vedem intervenţiile chirurgicale, în afecţiunile oculare, erau foarte rare în primele timpuri ale existenţei oftalmologiei româneşti. Timiditatea aceasta, care-i stăpânia pe unii chirurgi îndrăsneţi, cum erau Fabricius şi Kugel, se datoreşte, în mare parte şi faptului că n'aveau un anestezic ocular, pe care să-l poată folosi. Din această cauză erau forţaţi, uneori, să execute operaţii de scurtă durată, cum erau indectomiile, sau extracţiile de corpi străini din cornee şi conjunctive, sub anestezie generală cu cloroform, sau fără nici un anestezic.

Abia în anul 1884 a fost întrebuinţată cocaina ca anestezic ocular, de Manolescu, în Bucureşti. A fost adusă din Iaşi, unde fusese întrebuinţată în câteva cazuri, şi la 26 Noembrie 1884 Manolescu a întrebuinţat-o, pentru prima dată, în extracţia cataractei. Instila, dintr'o soluţie de $2^{\circ}/_{0}$, câte o picătură la 5 minute, timp de o jumătate oră, înainte de operaţie. In acelaş an a întrebuinţat-o şi Fiala, într'o soluţie

de 5%, în pensulații corneene, pentru extracția de corpi străini corneeni. El n'a întrebuințat-o însă, în extracția de cataractă de cât mai târziu.

Recapitulând această succintă expunere asupra terapeuticei oculare vechi, ne dăm seama cât de mare și rapid a fost progresul acestei specialități.

In ultimii 40 de ani oculiștii români și în special cei ce-au crescut lângă școala oftalmologică din București, au depus un lăudabil efort în domeniul terapeuticei oculare.

Chirurgia oculară în special, a fost cultivată cu multă persistență și, datorită acestui fapt, am ajuns în acest scurt timp să dăm la iveală procedee operatorii, cari sunt utilizate și lăudate azi de oculiștii din toată lumea.

LUCRĂRI OFTALMOLOGICE,

apărute in limba română, sau in limbi străine, intre anii 1860-1902, scrise de Români și de medicii de naționalitate străină, dar cari au trăit in România.

Lucrările sunt inșirate în ordine cronologică :

1843.

Drasch. — *Cogitationes circa ophtalmiam glaucomatosam.* - Teză. - Viena.

1860.

Kugel. — *Ueber den Einflus der intraoculären Druckes auf die Grösse der Pupille.* - (Zeitsch. der K. K. Geselsch. zu Wien Nr. 17).

» — *Antwort an Herrn prof. Goppe zu Basel, ueber mein Publication im Bezüg des Einflusses des intraoculären Drückes auf die Grösse der Pupille.*

1862.

Alexandrescu Teodor. — *Ophtalmia blenoragică.* - M. Med. Nr. 21.

Fabricius. — *Osteo-cysto-sarcoma.* - Monit. Medical, pag. 165.

Fiala. — *Boalele de ochi la Coltea.* - Monit. Medical, pag. 47.

1863.

Fabricius. — Diferite cazuri obrervate in spitalul civil din Craiova (conj. scrofuloasă, maculă centrală corneană, irite, cataracte, coroidite, sarcoma bulbului, oftalmoscopul - cercetări). - M. M. pag. 302-306.

Fiala. — Oftalmoblenoree. - Comunicare la Societatea medicală științifică. - 24 Octombrie.

Kugel. — Boalele conjunctivei. - Monit. Medical, pag. 223.

» — Ueber collateral. Kreisläufe zwieschen Choroidee und Retina. - Arch. f. opht. IX. 3. 129.

Kugel. — Ueber die Willkührlichen Veränderungen der Pupillengrösse.

» — Ueber den Einfluss der Intraoculären Druckes auf die Grösse der Pupille. - Monit. Medical Nr. 33, pag. 274.

» — Ueber Verengerung der Pupille bei Reitzung des Trigeminus. - Wien. Med. Woch.

» — Comunicări făcute asupra: cataractei tari la amândoi ochii, cataractei instrătuite, petei indelebile de pe cornee, glaucomului simplu bilateral, procesului glaucomatos provocat de o sinechie anterioară, procesului glaucomatos bilateral provenit dintr'o leucomă - la Societatea medicală științifică din Buc. la 24 Oct. - Monit. Medical, pag. 287-290.

» — Despre reflexe între nervul trigemen și nervii motori ai ochiului. - Monit. Medical, pag. 94.

Hanselmann (Craiova). — Notițe terapeutice speciale la terapia ochiului. - Monit. Medical, pag. 260.

1864.

Fabricius. — Diferite cazuri observate în spitalul civil din Craiova (cataracte, pterigion, sarcoma glandei lacrimale). - M. Medical, pag. 266.

Kugel. — Asupra circulației colaterale între coroidă și retină. - Monit. Medical, pag. 17.

» — Oftalmia simpatică. - Monit. Medical, pag. 132.

» — Strabism paralitic. - Monit. Medical, pag. 170.

» — Operațiuni. - Extracția cataractei. - M. Med., pag. 209.

» — Despre efectul sticlelor sferice puse pieziș înaintea ochilor la astigmatism regulat. - Monit. Medical, pag. 364.

» — Extracții de câteva operații de ochi făcute în Diviziunea chirurgicală de la Colțea. - M. Medic., pag. 209.

» — Ueber die Wirkung schief vor's Auge gestellter sphärischer Gläser beim Astigmatismus. - Arch. f. opht. X. f. 89 - 96.

» — Die Sehschärfe bei Astigmatiker. - Arch. f. opht. XI. f. 106 - 113.

Vlădescu. — Caria basi craniului, cu fenomene oculare. - Monit. Medical. Supliment la Nr. 10, pag. 27.

» — Infiltrația purulentă a corneei în urma tuberculelor acute - Monit. Medical (supliment), pag. 44.

1865.

Fabricius. — Raport asupra boalelor ochilor căutate și operate la spitalul Central din Craiova. - Gazetta Med., supl., p. 9-17.

Igel. — Atrezia palpebralis. - Monit. Medical, pag. 40.

Kiriasis. — Un caz de amaurozā intermitentā. - Gazetta Med., p. 58.

Kugel. — Blefaro - adenitā sifiliticā şi pareza muschiului oblic ce mare - Comunicări la Soc. med. ştiinţifică din 4 Februarie, publicate în Gazetta medicalā, pag. 4.

" — Despre glaucom. Monit. Medical, pag. 97, 160, 176, 181.

" — Un nou procedeu de operat cataracta secundară. - Gazetta Medicalā, pag. 13-16.

" — Fall von Insufficienz der aussern und inern Augenmuskeln. - Arch. f. opht. XII. 1. 66-75.

" — Notiz ueber Nystagmus. - Arch. f. opht. XII. 2. 413-422.

Samfirescu. — Evacuarea umorului apos în maladiile profunde alei ochilor. - Torino.

Şerbănescu I. — Dare de seamă asupra 70 de operaţiuni de extracţiuni de cataractă şi a 5 iridectomii, în secţiunea de ambulanţă rurală militară Argeş-Muşcel. - Piteşti.

Vlădescu. — Despre acţiunea şi indicaţiile iridectomiei, considerată ca mijloc antiflogistic. - Monit. Medical, pag. 13 şi 20.

1867.

Drăghiescu. — Quelques considérations sur la Kératite en général. De la Kératite phlycténulaire en particulier. Thèse - Paris.

Kugel. — Insuficienţa congenitală a muşchilor drepţi ai ochiului. Monit. Medical, pag. 136.

Vlădescu — De l'hypermetropie - Thèse. Paris.

1868.

Kugel. — Consideraţiuni prealabile despre nistagmus. Gazeta spitalelor Nr. 1 - 2.

" — Un caz de embolie a arterei centrale a retinei - Gazeta spitalelor, pag. 43.

" — Deslipirea retinei în urma unui extravazat coroidian - Gazeta spitalelor, pag. 83.

1869.

Fabricius. — Două cazuri de cataractă operate - Gazeta spit., pag. 59.

Trandafirescu T. — Cataracta moale în particular şi etiologia cataractelor în general - Bucureşti.

1870.

Brailov. — Extracţia cataractei capsulare - Gazeta med.-ch., p. 333.

Cristescu. — La cataracte et son traitement. - Thèse. Montpellier.

Kugel. — Ueber den Einfluss der Krystalkörpers auf die Spannung der Regenbogenhaut. - Gräfs' Arch. XVI. 1. 328.

„ — Ueber Verengerung der Pupillengrösse bei Herabezung des intraoculären Druckes. - Gräfs' Arch. XVI.

„ — Ueber Trichiasis operation. - Gräfs' Arch. YVI. 1-555.

„ — Eine neue Methode um Simulation einseitiger Amblyopie u. Amaurosis zu constatiren. - Gr. Ar. XVI. 1. 343.

„ — Ein Fall von acuter Atropinvergiftung. - Gr. Ar. XVII. 1.

„ — Ueber die Bewegungen des hipermetropischen Auges. - Gräfs' Arch. XVI. 1. 311.

„ — Ueber acute Entwickelung der Miopie. - Gräfs' Arch. XVI. 1. 323.

Sergiu. — Paralizia sifilitică a oculo-motorului extern drept, 2 ani după un șancru indurativ. - Gazeta med.-chir., pag. 76.

1871.

Kugel. — Hipermetropia. - Gazeta medico-chirurg., pag. 216.

Mihăilescu C. — Influența luminei asupra vieței. - Broșură - București.

Severeanu. — Relațiune științifică asupra serviciului oculistico-chirurgical din spitalul Colțea - București.

1872.

Kugel. — Zur Diagnoze der Muskelinsufficienzen - Gräfs' Arch. XVIII. 2. 165-199.

1873.

Vlădescu. — Clinica oftalmologică din spitalul Colțea. - Broșură - București.

1874.

Dr. S. — Hemeralopie. - Gazeta med. chirurg., pag. 172.

1875.

Aldescu. — Câteva cuvinte despre irita sifilitică. - Teza 21. - Buc.

Almogen. — Corp străin in orbită. - Gazeta med. chir., pag. 67.

Cantemir. — Gușa exoftalmică. - Gazeta med. chir., pag. 229.

Fiala. — Cataracta congenitală. - Rom. medic., pag. 160.

Vlădescu. — Kerateta punctată. - Gazeta medico-chirurg., pag. 107.

„ — Conjunctivita purulentă - București.

„ — Tabelă statistică din clinica oftalmologică - București.

Romniceanu — Instilaţii de iodur de potasă în opacităţile corneei. — Rom. med., pag. 114.

Şvarţenberg— Cancer encefaloid al globului ocular. — Gazeta medicală chirurg., pag. 14.

1876.

Kalinderu. — Tratamentul keratitei vasculare prin tonsura conjunctivei. — Rom. med., pag. 2.

Vlădescu. — Catedra de oftalmologie şi specialitatea boalelor de ochi. Bucureşti, (Lecţie de deschiderea cursului).

1877.

Ullé. — Corpul strein în ochi simulând un staphylom, sau o keratită supurentă. — Nosograful spit. Neamţ, pag. 34.

„ — Chist palpebral. — Nosograful spit. Neamţ, pag. 54.

Vlădescu. — Chiştii conjunctivei. — Gazeta medico-chirurg., pag. 101.

1878.

Fiala. — Guérison de six aveugles-nés. — Bucureşti.

1879.

Manolescu N.— Contribuţiuni la patologia kistelor irisului. — Jurn. societ. studenţilor Medicină — Bucureşti.

„ „ —Glaucomul cronic simplu. — Jurn. Soc. stud. Med. — Buc.

„ „ —De l'emploi de la sclérotomie, pour la cure du glaucome chronique simple. — Congrès d'Amsterdam.

Vladescu. — Starea actuală a oftalmologiei asupra etiologiei şi tratamentului glaucomului. — Progr. medic. rom., pag. 3, 10, 18, 25, 33, 41.

„ — Cantoplastie. — Progr. medic. rom., pag. 58.

„ — Iridocoroidită la un anemic. — Soc. ştiinţelor med., 7 Mai.

1880.

Antonini. — Zona Zoster. — Progresul medical român, pag. 273.

Apostoleanu I. — Pustula malignă a pleoapei. — Com. Soc. stud. med.

Crăiniceanu. — Câmpul vizual. — Szemészet Nr. 1. — Budapesta.

„ — Influenţa părţilor feţei dimprejurul ochiului, a mărimei pupilei şi a ochelarilor, as. câmpului vizual. — Szemészet.

Manolescu. — Recherches relatives à l'étude de l'acuité visuelle. — Societatea de biologie. — Paris.

„ — De la sclérotomie dans les affections glaucomateux. — Annal. d'oculistique. — Mars-Avril.

Vlădescu. — Ambliopia. - Progresul medical român, pag. 294.
" — Microftalmia. - Progresul medical român, pag. 259.

Vasilescu C. — Operațiile de cataractă. - Com. la Soc. stud. med. - Buc.
" " — Structura globului ocular. " Idem.

1881.

Manolescu. — Leucom din variolă. - Anal. medicale rom., pag. 297.
" — Conoretinita sifilitică - Idem, pag. 203.

Mihai Gh. — Retinita sifilitică. - Spitalul, pag. 340.

Popp. D. — De l'iris syphilitique chez les scrofuleux. - Paris.

Weinberg A. — Paralizia reumatismală a mușchiului drept extern al ochiului (vindecare prin clorhidrat de pilocarpină). - Progresul medical român, pag. 43.

1882.

Crăiniceanu. — Anestezia retinei și dureri de dinți. - Szemészet Nr. 3
" — Boalele de ochi și de dinți. - Stuttgart.
" — Metodele de a măsura pupila. - Szemészet Nr. 2.
" — Despre eserină. - Szemészet Nr. 4, 5, 6.

Manolescu. — Blefarospasm tonic. - Anal. med. rom., pag. 306.
" — Epiforă de origine palustră. - Anal. med. rom., p. 115.
" — Oftalmia blenoragică. - Anal. med. rom., pag. 307.
" — L'iodoforme dans la chirurgie oculaire. - Arch. d'opht.
" — Despre conjunctivita granuloasă. - Anal. m. rom., p. 310.
" — Leucomul oftalmo-blenoragic. - Anal. med. rom., p. 150.
" — Pete pe cornee. - Analele med. rom., pag. 317.
" — Despre miopie. - Comunicare la Soc. stud. medic., Mai.
" — Despre ochi. - Comunic. Soc. stud. med., 21 Noembrie.
" — Despre refracțiunea luminei. - Idem la 5 Decembrie.

Rădulescu I. — Studiu asupra oreillonului spontaneu din punct de vedere epidemic și clinic observat în armată, cu primul caz de autopsie și accidente ale aparatului vizual. - Teza 96-a, București.

Vianu. — Corpi străini în globul ocular. - Corps étrangers. - Recueil d'opht.
" — Turburări nervoase la ochi. - Troubles oculaires d'origine nerveuse. - Recueil d'opht.

Weinberg A. (Vianu) — Studiu asupra retinitei sifilitice. - Spit. pag. 12.
" " — Câteva cuvinte asupra ambliopiei prin intoxicație. - Progresul medic. rom., pag. 50.

Westfried. — Tratamentul chirurgical al cataractei. - Teza 99-a, Buc.

Vlădescu. — Cauzele cele mai frequente ale ambliopiei. - Comunicare la Congresul VI Internaţional de oftalmologie.

1883.

Bianu. — Pustula malignă la pleoapă. - Spitalul, pag. 264.

Crăiniceanu. — Reforma scrierii cu mâna. - Progr. medic. rom., p. 269.

„ — Observaţie clinică despre zonula lui Ziinn la anumite forme de cataractă. - Szemészet, pag. 78.

Manolescu. — Studiu asupra miopiei in şcoli. - Bucureşti.

Papilian. — Contribution à l'étude des tumeurs malignes de l'oeil chez les enfants. - Thèse. - Paris.

1884.

Buicliu. — Punctele de opreală in blefarospasmul tonic. - Analele med. rom., pag. 130.

Crăiniceanu. — Un caz mai rar de cataractă parţială traumatică. - Szemészet, pag. 62.

„ — Ferdinand Arlt în funcţiunea sa profesorală de 37 ani. - Szemészet.

Manolescu. — Rolul aglutinativ al lamboului conjunctival in extracţia cataractei senile. - Bucureşti.

„ — Nou procedeu de irido-ectomie. - Anal. med. rom. p. 452.

„ — Anomalii mai rare ale ochiului. - Anal. med. rom. p. 415.

„ — Despre un corp străin in ochi şi despre cocaină aplicată la ochi şi urechi. - Anal. med. rom., pag. 366.

„ — Fierul incandescent in chirurgia oculară. - A. m. r., p. 3.

„ — Influenţa cărţilor tipărite cu litere prea mici, asupra vederii. - Anuarul primului congres didactic.

Petrescu Grig. — Simulaţiunea amaurozei şi ambliopiei. - Mijloace de constatare dinaintea consiliilor de revizie. - Bucureşti.

„ — Notă as. acţiunei anestezice a cocainei. - A. m. r., p. 264.

Teodorescu N. — Oftalmia militară. - Bucureşti.

Vasiliu. — Cocaina în oftalmologie.

1885.

Crăiniceanu. — In chestiunea tratamentului operativ al blefarospasmului idiopatic. - Szemészet Nr. 1.

„ — Prioritatea doctrinei despre patogenia chistelor iriene. - Szemészet Nr. 2-3.

„ — Leziunea corpului ciliar. - Gazeta med. Iaşi, pag. 161.

„ — Dureri de dinţi premergând accesului de glaucom. - Szemészet Nr. 5. - Gazeta med., Iaşi, pag. 137.

Crăiniceanu — Timpul necesar la maturizarea cataractei.- Szemészet p.1.
„ — Primele mele 5 extracțiuni de cataractă senilă după metoda lui Graefe. - Gazeta med. Iași, pag. 101.
„ — Statistica orbilor din Ungaria. - Szemészet pag. 61.
„ — Noua clinică oculistică din Budapesta. - Spitalul p. 798.
„ — Lecție de deschiderea cursului de oftalmologie la Facultatea din Iași. - Progr. med. rom. Nr. 48.
„ — Publicațiunile până în prezent despre anestezia retinei, cauzată prin dureri de dinți. - Szemészet Nr. 3.
„ — Boalele de ochi și de dinți (colaborare cu prof. Arkövy).- Stuttgart.
„ — Corpul ciliar un „Noli me tangere", Gazeta med. Nr. 21.
Leonescu. — Pelagra și cataracta moale. - Spitalul pag. 226.
Manolescu. — Cisticerc subconjunctival în fundul de sac inferior. - Fragmente medicale, pag. 147.
„ — Importanța cunoștințelor oftalmologice. - Idem, pag. 136.
„ — Aniridie et aphakie traumatic. - Archives d'opht - Mai.
„ — Bucată de sârmă în camera anterioară. - Analele medicale române, pag. 366.
„ — Paralizia orbicularului drept după cicatrice aderentă.- Analele medicale române, pag. 97.
„ — Nouveau procédé d'iridectomie. - Paris.
„ — L'iodoforme dans la chirurgie oculaire. - București.
„ — Binefacerile terapeutice ale bandajului oclusiv și antiseptic în maladiile corneei. - Anal. med. rom., pag. 81.
Marini. — Leziune osoasă a peretelui orbitar super. - A. m. r. p. 304.
Socor. — Conjunctivita granuloasă. - Gazeta med. Iași pag. 50.
Westfried. — Câteva considerațiuni asupra tratamentului boalelor de ochi. - Spitalul, pag., 188, 232, 341, 400.

1886.

Crăiniceanu. — Rheumatiche Zahnschmerzen als Vorläufer von glaucomatösen Anfälen. - Klin. Monat. f. Aug.
„ — Statistica orbilor și infirmilor din țară. - Iași.
„ — Arokonszenvi szemlob és követkézésének modja. - Orvosi Hetilap.
Drăgulănescu N. — Studiu as. conjunctivitei foliculare. - Teza 142°, Buc.
Kalinderu. — Zona Zoster.
Kițu E. — Studiu asupra gușei exoftalmice. - Teza 149, București.
Leonescu. — Despre plăgile corneei - Teza 133, București.
Manolescu. — Diagnosticul și tratamentul boalelor conjunct. A. m. r. 77.
Șerbănescu. — 70 extracții de cataractă și 5 iridectomii. - Pitești.

Terpandros. — Etude critique sur les opérations chirurgicales du ptozis paralitique. Thèse - Paris.

1887

Antoniu C. — Cocaina în general şi în special aplicaţiunea sa în oftalmologie. - Teza 3-a Iaşi.

Kugel — Amauroza şi ambliopia. - Buletinul Societăţei medicilor din Bucureşti, pag. 73.

Koslinsky A. — Consideraţiuni asupra cocainei în oculistică. - Progresul medical român, pag. 385.

Manolescu — Diagnosticul şi tratamentul boalelor conjunctivei. - Analele medcale române, pag. 81.

„ — Condiloame sifilitice pe iris. - Bulet. soc. de medici. - Bucureşti, pag. 101.

„ — Hidroftalmie - 3 fraţi bolnavi - Idem, pag. 200.

„ — Kist hidatic al orbitei. - Bulet. soc. de medici.-Buc. p. 186.

„ — Turburări oculare şi cerebrospinale. - Idem, pag. 163.

„ — Iritomie. - Bulet. soc. de medici - Bucureşti, pag. 5.

„ — Câteva cazuri de turburări oculare, cari au precedat manifestaţiuni morbide în centrii nervoşi cerebrospinali.

Margulius. — Pustula malignă la pleoape. - Progr. med. rom.,pag. 208.

Obreja — Centrul vizual în substanţa corticală. - Spitalul, pag. 351.

Păltineanu. — „Operaţii de cataractă" de Dr. Şerbănescu.

Petrescu Gr. — Du kératocone et de son traitement par les myotiques et la compression. Thèse - Paris.

„ — Conjunctivita în armată. - Progr. med. rom., pag. 376.

Segaila — Albuminurie. Retinita albuminurică. - Pr. med. r., p. 124.

Şerbănescu. — Boala de ochi în armata noastră. - Prog. m. r., p. 384.

Weinberg. — Turburări oculare de origine nervoasă şi în special în caria dentară. - Progr. med. rom., pag. 180.

1888.

Crăiniceanu. — Untersuchungen der Augen von Schulkindern. - Com. la congresul internaţ. de oftalmologie din Heidelberg.

„ — Zur Trachomfrage in der Armée und im Civil. - Wiesb.

Kugel — Diagnoza simulaţiei amaurozei şi ambliopiei. - Bul. soc. med., Bucureşti, pag. 65.

Manolescu. — Nouveau procédé d'iritomie. - Arch. rom. chirurg., p.12.

„ — Kist hidatic al orbitei. - Bulet. Soc. de med. Buc., p. 196.

Manolescu. — Raport științific către d-l ministru de resbel relativ la maladia de ochi (granulațiuni) a soldaților din spitalul provizoriu din calea Rahovei. – Fragmente med., p. 191.

„ — Raport asupra secțiunei de oftalmologie a congresului medical internațional din Washington. – Bulet. Soc. de medicină, București, pag. 65.

Obreja. — Centri cerebro-corticali motori și vizuali. – Teză. – Buc.

Petrescu Gr. — Congresul oftalmologic din Paris. – Pr. m. r. pag. 106, 116.

Popovici I. — Despre iritomie. – Teză 184. – București.

Socor. — Chist dermoid al pleoapei superioare și cavității orbitare drepte. – Bul. Soc. med. și naturaliste, Iași, p. 297.

„ — Adenom al glandei lacrimale. – Idem – pag. 257.

„ — Sur la conjonctivite epidémique qui a sévi à Iassy dans le courant de l'année 1887. – Buletinul Societății medicilor și naturaliștilor Iași, pag. 6, 40.

1889.

Buda, — Oftalmia purulentă. – Comunicare la Soc. stud. în med.

Crăiniceanu. — Din imperiul ochilor. – Convorbiri literare.

„ — Oftalmoscopul și mânuirea lui. – Pr. med. r., p. 182, 191.

Gărdăreanu. — Cataractă senilă, dacriocistită, legarea canaliculelor lacrimale. – Spitalul, pag. 343.

Kugel. — Ueber Simulation von Amaurose u. Ambliopie. – Wien.

Manolescu. — Câteva cuvinte despre conjunctivita granuloasă. – Buc.

Petrescu Gr. — Raport asupra mersului oftalmiei militare observată la bolnavii căutați în detașamentele de la Schitul Golești și podul Dâmboviciorei. – Monitorul Oastei.

„ „ — L'ophtalmie dans l'armee. – Progr. med. rom., pag. 196.

Socor. — Sur un cas d'adenom de la glande lacrimale gauche. Extirpation. – Iași.

„ — Glio-sarcom al retinei.

„ — Kyste dermoide de la paupière supérieure. – Rev. générale d'ophtalmologie. – Tom. VIII, pag. 467.

1890.

Andreianu — Injecții sanguine în polul ant. al ochiului. – Teza 244, Buc.

Crăiniceanu. — Cazuri mai marcante din practica oculistică. – Pr. med. rom. pag. 140. 144, 156, 161.

„ — Distanța pupilară. – Szemészet Nr. 1.

Crăiniceanu — Măsuri de profilaxie relativ la conjunctivita granuloasă. — Progresul medical român, pag. 101, 110, 119, 129.
" — Bănci școlare pentru a nu strica vederea. — P. m. r. p. 37
" — Proect de povețe populare despre conjunctivita granuloasă. — Progresul medical român pag. 137.
" — Boalele pleoapelor. — Progr. med. rom. pag. 161.

Ionescu-Buzău. — Oftalmia purulentă. Spitalul, pag. 271.
" — Anatomia și fiziologia irisului. — „Clinica" pag. 80.

Leonescu — Igiena vederei — Botoșani.

Manolescu — Maladiile corneei. — „Clinica" pag. 217, 229, 241.
" — Edem al nervului optic. Turburări ocul. — „Clinica", p. 76

Petrescu Gr. — Profilaxia granulațiilor conjunctivale. — P. m. r., p. 91.
" — Raport asupra mișcării bolnavilor din diviziunea oculistică a Spit. militar Buc., 1 Oct. — 1887 — 1 Sep. 1888. — Progr. med. rom. pag. 108, 117.

Râmniceanu. — Cancerul ochiului. — Progr. med. rom., pag. 94.

Socor. — Statistica pe anul 1889 a Serviciului de oftalmologie din Iași, însoțită de observații clinice. — Iași.
" — Asupra cataractei produsă de naftalină.
" — Epifora ochiului.
" — Adenom al glandei lacrimale.

Hauser — Câteva cuvinte asupra oftalmo-blenoreei și conjunctivitei granuloase. — Progr. med. rom., pag. 141.

1891.

Buicliu. — Ambliopia și emianopsia de origine cerebrală. — Spitalul, pag. 224.

Crăiniceanu. — Două metode de măsurat pentru ochi. — Prog. m. r., p. 10.
" — Cataracta. — Progr. med. rom., pag. 94.
" — Congresul oculiștilor la Heidelberg. — Prog. m. r., p. 230.
" — Peria de dinți în conj. granuloasă. — Prog. m. r., p. 122.
" — Oftalmia simpatică și felul desvoltării ei. — Progr. med. rom., pag. 333, 342, 349, 357, 365, 373, 382, 389, 395.
" — Champ visuel. — Foae volantă răspândită la expoziția de oftalmologie din Paris.

Fioru A. — Tratamentul conj. granuloase. — Progr. med. rom., p. 11.

Hanulescu G. — Tratamentul conj. gran. prin periere. — Teza 265., Buc.

Ionescu-Buzău. — Operații de ochi.
" — Serviciul oftalmologic de la spitalul Colțea.

Liebich — Tumori palpebrale. - Teza 16-a, Iași.

Malcoci — Despre tumorile cavității orbitare. - Teza 13-a, Iași.

Manolescu. — Du brossage des granulations conjunctivales combiné aux parasiticides.-Revue medico-pharmaceutique. Janv.-Mars

" — Panusul corneei. - „Clinica", pag. 65.

" — Iritele. - Spitalul, pag. 109.

" — Extracția cataractei. - Spitalul, pag. 400.

" — Du massage du nerf optique dans certains cas de son atrophie. - Constantinopol.

" — Mușțe sburătoare. - Fragmente medicale, pag. 14.

" — Anomalii congenitale rari ale ochiului. - Idem., p. 73.

" — Paralizia muschiului orbicular drept, consecutivă unei cicatrici aderente. - Fragmente medicale, pag. 120.

" — Conjunctivita foliculară. - idem. - pag. 179.

Petrescu Gr.— Oftalmia granuloasă în România. - Prog. m. r., p. 353.

Șerbănescu. — Despre înflamațiile corneei și consecințele ei. - T. 17. Iași.

Socor. — Diferite cazuri de traumatisme oculare.

1892.

Buda-Dăscălescu — Câteva cuvinte asupra cauzelor cari au favorizat răspândirea boalelor în armată. - Teza 288. - Buc.

Ciurcu. — Oftalmia catarală. - Spitalul, pag. 36.

Crăiniceanu. — Eine Epidemie Granulöser Augenentzündung in den Rumänischen Armee. - Bulet. Soc. oft. Heidelberg, p. 183

" — Despre boalele de ochi în raport cu cele de dinți. - Buc.

Epureanu. — Masagiul nervului optic în unele cazuri de atrofie. - Teza 285. - București.

Fetow. — Zona Zoster după perfere, în conjunctivită granuloasă. - Spitalul, pag. 346.

Focșa. — Despre irite. - Teza 24. - Iași.

Kugel. — Ueber Extinction der Natzhautbilder des schielenden Auges beim doppelaugigen Sehen. - Gr. Ar. XXXVI. 2.

" — Ueber die patologische Wirkung der Contouren beim doppelaugigen Sehe. - XXXVI. 2.

Leonescu. — Valoarea terapeutică a cantoplastiei în chirurgia oculară. - București.

" — Glaucom - iridectomie. - Spitalul, pag. 109.

" — Cantoplastie, oftalmie purulentă, conj. granuloasă, entropion. - Spitalul, pag. 147.

Manicatide. — Devia{ia conjugată a ochilor şi rotaţia capului în hemiplegie. - Comunicare Soc. stud. med. Bucureşti.

Mihăilescu. — Sarcom encefalic al orbitei. — Spitalul, pag. 290.

Mihăescu. — Nou proceden de iridotomie şi capsulotomie, încercat în unele cazuri, după extracţia cataractei senile. - Teza 286. - Bucureşti.

Răţoiu. — Pustula malignă la pleoape. - Spitalul, pag. 534.

Scurea Gh. — Studiul poliopiei monoculare în isterie. - Teza 278. - Buc.

Scurtu D. — Oftalmia simpatică. - Com. soc. stud. medic. - Bucureşti

Stoenescu. — Conjunctivita simplă, sau catarală. - Bucureşti.

Socor. — Oedem malign al pleoapelor.

Zoe Gh. — Igiena şi boala de ochi în armată. - Bucureşti.

1893.

Crăiniceanu. — Despre skiascopie. - Progr. med. rom., pag. 600.

Gheorghiu. — Operaţiuni asupra ochilor. - Analele casei sf. Spiridon. Iaşi, pag. 164.

Kugel. — Ueber Aezung der Skleralbindehaut. - Graf's Ar. XI. 293.

„ — Ein Fall von Rukker qualitativer Lichtempfindung nach Iridektomie bei Amaurosis im Folge von Glaucome simplex. - Graef's Arch. XI., 299-301.

Manolescu N. — Extracţia simplă a cataractei. - Rom. med., pag. 15.

„ — Iris inclavat, intervenţie chirurgicală. - Idem, p. 46.

„ — Conjunctivita purulentă. - Rom. medic., pag. 43.

Piasesky. — Irita blenoragică. - Spitalul. - pag. 43.

Taubes. — Ochiul în Biblie.

1894.

Anatole. — Tratamentul copiilor orbi. - Bucureşti.

Manolescu. — Conj. granuloasă în armată şi în populaţia civilă. - Buc.

Popescu. — Paralizia oculo-motorului extern. - Spitalul, pag. 83.

Socor. — Intrebuinţarea gheţei în oftalmologie.

Waldman Leon. — Studii clinice asupra conjunctivitelor. - Teza 39, Ian.

1895.

Cacaleţeanu. — Despre cauzele orbirei a 800 de ochi. - Teza 374. Buc.

Ciurcu. — Microftalmie dublă, congenitală. - Prog. med. rom., p. 61.

Manolescu. — Extacție de cataractă, cu periostită și iriță. - R. m. p. 96.
„ — Sur la conjonctivte granuleuse commençante.-Clin. oft.

Șerbănescu. — Sclero-coroidita anterioară. - Spitalul, pag. 307.
„ — Ambliopie, carie dentară. - Spitalul, pag. 237.

Zoe Gh. — Ochiul artificial. - Rom. medic., pag. 123.

1896.

Ciurcu-Vișoianu. — Deslipirea retinei (albuminurie). - Spitalul, pag. 182.

Crăiniceanu. — Soll man die Granulationen gemässigt, oder „heroisch" behandeln ? - Klin. Monat. f. Augen. März-Heft., p. 91.

Frangulea. — Gangrena ochiului din mușcătura muștei columbace. - Rom. medic., pag. 230.

Kugel. — Contrib. au diagnostic du strabism divergent latent. - Arch. des sciences medic. rom., pag. 336.

Leonescu. — Glaucom cronic simplu. - Spitalul, pag. 79.

Manolescu. -- Cataractă și glaucom, diagnostic. - Rom. med., pag. 37.
„ — Chistitomul. - Rom. medic., pag. 407.

Miclescu și Popescu. — Memoriu asupra conjunctivitei granuloase.

Procopoviciu- Abducens u. Facialis Lähm. - Arch. f. Augenheilk.

Sterian. — Centrul orbicularului. - Spitalul, pag. 277, 413.

Socor. — Temperatura joasă în oftalmologie. - Pr m. rom., p. 202.

1897.

Constantinescu. -- Exenterația globului ocular. - Spitalul, pag. 553.

Corvin D. — Conj. granuloasă din punct de vedere social și med.-Iași·

Crăiniceanu. — Extracția cataractei pe după iris. - Spitalul, pag. 44.

Ionescu Toma.- Rezecția ganglionului stelat superior în glaucom. - Spitalul, pag. 531.

Kugel. — Noile procedee în entropion. - Rev. chirurg., pag. 97.

Manolescu — Profilaxia glaucomului. - Rom. med., pag. 65.

Crăiniceanu-Constantinescu. — Două anomalii congenitale din corpul vitros al ochiului. - Rom. medic., pag. 289.

1898.

Babeș-Levaditi. — L'oeil dans la lèpre. - Arch. des scienc. med, Nr. 5-6.
„ „ — Istologia patologică a ochiului în lepră. - R. m., p. 181.

Birman-Bera — Nistagmul vestibular. - Rev. științ. med. II, pag. 183.

Constantinescu Ilie — Un caz de ciclită seroasă. - Spitalul, pag. 253.

Constantinescu G. — Despre cataracte. - Teza 97. - Iaşi.

Crăiniceanu, — Tratamentul operaţiunei de cataractă cu plagă deschisă.- Rev. sanit. milit., pag. 110.

Ionescu Toma — Tratamentul glaucomului prin rezecţia simpaticului cervical. - Revista de chirurgie, pag. 37.

„ „ —Rezecţia simpaticului cervical în glaucom. - Spit., p. 95.

Ionescu-Buzău. — Paralizia acomodaţiei, difterie. - Spitalul, pag. 555.

Manolescu N. — Pensă pentru entropion spasmodic. - Spit., pag. 219.

Stănculeanu-Teohari. — État de la glande lacrymale dans le larmoiement. - Arch. d'opht., pag. 12.

Stănculeanu-Rochon-**Duvigneaud** —Lésions du nerf optique; neoplasie intracranienne. - Arch. d'opht. - Oct.

Staicovici. — Sarcom al pleoapelor. - Spitalul, pag. 557.

„ — Lipom subconjunctival. - Spitalul, pag. 228.

„ — Chist hidatic al orbitei. - Spitalul, pag. 163.

Stavrescu. — Conj. granuloasă tipică. - Com. soc. stud. med., Buc.

Socor. — Keratita herpetică.

Urdăreanu. — Ulcer cornean în timpul febrei palustre. - Revista sanitară militară, pag. 491.

„ — Nevrită optică în cursul otoreei. - Rev. s. milit., p. 174.

„ — Nistagmul oscilatoriu în cursul otoreei. - R. S. m., p. 353.

1899.

Bothezat. — Corps étrangers de la cornée. - Iaşi.

Constantinescu Ilie. — Conjunctivita granuloasă. - Bucureşti.

„ „ — Persistenţa arterei hialoide. - Rev. s. milit., p. 619.

„ „ — Glaucomul. - Spitalul, pag. 369.

Kugell — Blefarita - procedeu operator. - Rev. de chirurg., p. 232.

Marinescu. — Cecitate isterică. - Spitalul, pag. 94.

Mielescu D. — Conjunctivita granuloasă. - Iaşi.

Niculescu D. — Despre afecţiunile retinei. - Teza 122. - Iaşi.

Mănescu-Călăraşi. — Luxaţia cristalinului. - Com. Soc. stud. med. - Buc.

Raff. — Extirpaţiunea tumorilor nervului optic, cu conservarea globului ocular. - Teza 309. - Bucureşti.

„ — Tumorile nervului optic - extirpare. - Spitalul, pag. 468.

Socor. — Tratamentul conjunctivitei granuloase prin airol.

Staicovici. — Tenonita seroasă reumatismală. - Rev. de chir. p. 359.

" — Câteva cuvinte asupra conj. granuloase şi tratamentul ei prin pertaj. - Bucureşti.

" — Extracţia cataractei; 400 de cazuri in 2 ani. - Spit., p. 29.

" — Quelques considerations sur les Kystes hidatiques de l'orbite. - Bucureşti.

Urdăreanu. — Tratamentul miopiei prin extracţia cristalinului transparent. - Rev. sanit. milit., pag. 231.

Dumitrescu. — Cataracta polară. - Comunicare Soc. stud. med. Buc.

" — Hemoragiile intraoculare. - Soc. stud. în medicină.

" — Leziuni precoce sifilitice intraoculare. - Idem, Buc.

1900.

Brăileanu. — Pupilometrul. - Bulet. soc. med., Iaşi, pag. 157.

Bruckner. — Gliom al nervului optic. - Spitalul, pag. 614.

Cazacu. — Tratamentul operator al cataractelor moi - Teza 545 Buc.

Constantinescu Ilie — Ulcerul serpiginos al corneei. - Teza 579 Buc.

" " — Afecţiunile oculare; iperionia globului. - Rev. sanitară militară, pag. 780.

" " — Un nou procedeu de tratament al glaucomului, printr'o modificare a sclerotomiei. - Soc. stud. în medicină, Buc.

Constantinescu-Ionescu. — Ruptura radicală a marginei radiate a irisului. - Revista sanitară, pag. 364.

Crăiniceanu. — Igiena ochilor. - Bucureşti.

" — Die Gesundheitspflege der Augen. - Tübingen.

" — Formular oculistic. - Rev. sanit. milit., pag. 304.

Crăiniceanu-Urdăreanu. — O epidemie de conjunctivită acută contagioasă. - Roman.

Heberling. — Rezecţia ganglionului cervical superior şi marelui simpatic ca tratament al glaucomului. - Teza 577. - Buc.

Ionescu-Mosna — Un caz de ruptura pleoapelor. - Rev. sanit. m., p. 165.

Kugel. — Ein neue osperative Verfahren zur Beseitigung des Ectropium senile. - Graef's Arch.

Mănescu-Călăraşi — Kerato-conjunctivită prin fulguraţie. - Spit., p. 49.

" " — Discizia în cataractă. - Soc. stud. med.

" " — Anestezia globului ocular prin cocaină. - Idem.

Parhon-Goldştein. — Ganglionul ciliar. - Spitalul, pag. 553.

Socor. — Contribuțiuni la injecțiile intraoculare. - Bulet. medical Iași, pag. 153.

" — Asupra opacităților cataractei.

" — Statistica serviciului oftalmologic din Iași.

" — Curs de oftalmologie (litografiat).

Staicovici. — Exoftalmie congenitală. - Spitalul, paj. 24.

Stănculeanu.— Le developpement des voies lacrymales. - Arch. d'opht.

Urdăreanu. — Chist dermoid al pleoapei. - Rev. sanit. milit., pag. 106.

" — Keratita parenchimatoasă. - idem, pag. 424.

" — Paralizia oculo-motorului comun. - idem, pag. 733.

" — Strabism alternant dublu convergent și ipermetropie - Revista sanitară militară.

" — Ochiul cu anomaliile sale de refracție. - București.

1901.

Alessiu — Conjunctivita difterică. - Spitalul, pag. 453.

Bianu — Studiul blefaroplastiei. - Teză - București.

Buță I. — Conjunctivita granuloasă; istoria și frequența în mediul militar și civil. - Revista sanitară militară.

Buță-Urdăreanu — Leucom aderent și iridectomie optică. - Revista sanitară militară, pag. 602.

" " - Strabism convergent dublu și ipermetropie; Strabotomie și scurtarea mușchiului protagonist.-Rev. sanit. militară, pag. 467.

Crăciunescu A. — Exoftalmie uniloculară. - Com. Soc. stud. med. Buc.

Crăiniceanu.— Oftalmo-sifiloză. - Com. Soc. stud. med. - București.

" — Rezecția simpaticului în glaucom. - Spitalul, pag. 87.

Crăiniceanu-Urdăreanu — O epid. de conj. acută contagioasă.- Roman.

Dimitriu — Contuziunile globului ocular. - Teza 617, București.

Ionescu-Mosna.— Keratita parenchimatoasă. - Teza 612, București.

Ionescu Toma. — Tumoare retobulbură; operația lui Krönlein. - Spitalul, pag. 91.

Kugel — Ipersecreția glandulelor lui Meibomius. - Spit., pag. 582.

" — Ein Fall von günstiger Wirkung des Cancroin Adamkiewicz. Terap. Monatschr. - August.

Manicatide. — Edem artritic al pleoapelor. - Spitalul, pag. 136.

Mezincescu. — Neoplazie epitelială a pleoapei. - Spitalul, pag. 348.

Socor — Lecție clinică asupra Keratitelor. - Rev. med. Iași, p. 18.

Urdăreanu. — Tatuajul petelor de pe cornee. - Rev. san. milit., p. 309.

1902.

Gavrilescu Al. — Profilaxia conj. granuloase in corp. de trupă. - Iași.

Golesceano. — Les aveugles à travers les âges. - Paris.

Jianu I. — Despre o tumoră retrobulbară. - Com. Soc. stud. med.

Kugell — Ueber ein Fall von Krebsheilung nach Injection von serum Adamkiewicz. - Klinisch Wochensch. Nr. 24.

Manolescu. — Conjunctivita granuloasă. - Spitalul.

Staicovici. — Exoftalmie; Kist hidatic. - Spitalul, pag. 388.

Stănculeanu — Gliomes retin. - Bulet. Soc. Anat. - Fevrier.

" — Rapports anat. et path. entre les sinus de la face et l'appareil orbito-oculaire. - Thèse - Paris.

" — Paralisie de l'oblique super. après cure de la sinusite frontale - Arch. d'opht. - Janvier.

Thierer. — Contrib. la stud. presiunei intraoculare. - Teza 167. - Iași.

Urdăreanu. — Atrezia pupilei; leucom, iridectomie, tatuaj. - Revista Sanitară Militară, pag. 70.

" — Cataracta moale, discizie. - Rev. sanit. milit., pag. 783.

" — Extracția totală a cataractei secundare. - Revista sanitară militară, pag. 523.

" — Ambliopie alcoolică. - Rev. sanit. militară, pag. 329.

" — Tratamentul conj. granuloase la Infirm. de ochi - Roman - București.

